

Magyar BÜNÜLDÖZŐ

A Magyar Bűnöldözők Szakmai Egyesületének tudományos-szakmai folyóirata

Alapítva: 2010

VI. évfolyam 1–3. szám

2015/1–3.

*Ünnepi szám, a 2015-ös Dr. Dobos János
Emlékév alkalmából*

Dr. Dobos János (1935–2003)

Magyar
BÜNÜLDÖZŐA MAGYAR BÜNÜLDÖZŐK SZAKMAI EGYESÜLETÉNEK
TUDOMÁNYOS-SZAKMAI FOLYÓIRATA

Megjelenik: negyedévente
Elektronikus megjelenés: <http://www.bunuldozok.hu/>

Kiadja:	Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete
Felelős kiadó:	Jakab György elnök
Szerkeszti:	Szerkesztőbizottság
Elnök-főszerkesztő:	Dr. Kovács Gyula
Főszerkesztő-helyettes:	Hóbor Zsolt
Szerkesztőbizottság tagjai:	Prof. Dr. Blaskó Béla r. vezérőrnagy, PhD Dr. Bócz Endre ny. fővárosi főügyész, CSc Dr. Kovács Lajos ny. r. ezredes Dr. Lakatos János ny. r. ezredes
Munkatársak:	Dr. Kovács Gyula rovatvezető Keglovicsné Mester Györgyi olvasószerkesztő Óri-Kiss Gyöngyi olvasószerkesztő
Szerkesztőség:	1048 Budapest, Külső Szilágyi út 120. Telefon: +36 (30) 378-1119 Telefax: +36 (1) 380-9694 E-mail: magyar.bunuldozo@gmail.com sajto@upcmail.hu
Nyomdai munkák:	Palatia Nyomda és Kiadó Kft. Győr
Lapnyilvántartási szám:	163/0474/2/2010 HU ISSN 2061-8727 (nyomtatott) HU ISSN 2062-1078 (online)

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A lap olyan írásokat közöl, melyek a bűnüldözési szakterület problémáival, a szakterületet befolyásoló jogalkotási kérdésekkel foglalkoznak, és a társadalmi devianciákat, a bűnüldözés problémakörét kriminalisztikai, kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi és rendészeti szempontból elemzik, értékelik. ♦ A szerzők szakmai véleményét a lap híven közli, azok tartalmáért teljes mértékben a szerző felel, ezért a közölt tanulmányokban megjelenő vélemények és következtetések nem feltétlenül azonosak a lapalapító véleményével. ♦ A szerkesztőség – az érdemi mondanivaló érintetlenül hagyása mellett – fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására és tipografizálására. ♦ A szerkesztőségnek nem áll módjában a kéziratokat megőrizni, és visszaküldeni. ♦ A szerkesztőség másodközlést alapvetően nem vállal.

Mottó: „Nincs olyan rebellis gondolat,
amelyet ne lenne érdemes megismerni!”¹

Tartalomjegyzék

Dr. Kovács Gyula

Helyzet van – Napi hírek a tömeges bevándorlás tükrében4

Hóbor Zsolt

Gondolatok egy könyvbemutató margójára10

Mester Györgyi

DOBOS-KÖNYV – Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója
tiszteletére (Recenzió)13

Hóbor Zsolt

Beszámoló a Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesületének Dobos-napi
ünnepségéről és az elismerések átadásáról16

Dr. Kovács Gyula

A Btk. Különös Részeinek új tényállásai, a 2015. évi CXL. törvény tükrében19

Dr. Kundrák Villő

A kábítószer-kereskedelem és a pszichoaktív anyagokkal való visszaélés
bűnüldözésének problematikája26

Molnár Mihály

A rablás kriminalisztikai meghatározása és büntető anyagi jogi szabályozása....61

Dr. Petréttei Dávid

A drónok krimináltechnikai és rendészeti felhasználása.....70

Dr. Dobos János

A Lordok Háza.....82

A Medzi83

A magyar Piedone.....84

¹ Részlet dr. Lakatos János alapító főszerkesztő expozéjából. Magyar Bűnüldöző 2010/1. szám, 7. oldal (Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete, Budapest, 2010).

Főszerkesztői gondolatok

Dr. Kovács Gyula
a Szerkesztő Bizottság elnöke
főszerkesztő²

Helyzet van – Napi hírek a tömeges bevándorlás tükrében

Olvasom a Rendőrség internetes portálján, hogy az országos rendőrfőkapitány szeptember 14-én 12.00 órától szeptember 30-án 24.00 óráig az ország egész területén fokozott ellenőrzést rendelt el, amelynek célja a közrend és a közbiztonság fenntartása, a bűncselekmények és a szabálysértések visszaszorítása, a jogellenes cselekmények megakadályozása. Ez utóbbin egy keveset eltöprengek: vajon a bűncselekmények és a szabálysértések mellett, milyen jogellenes cselekményre utal a közlemény?

A kommunikéből megtudom azt is, hogy a fokozott ellenőrzés keretében a rendőrök igazoltathatnak, ruházatot és járművet vizsgálhatnak át. Ez sem lep meg, mivel a „rendőr jogkörében eljárva köteles intézkedni vagy intézkedést kezdeményezni, ha a közbiztonságot, a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt észlel, illetve ilyet a tudomására hoznak” [a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 11. § (1) bekezdés első mondata]. Nem mellesleg a rendőrnek az igazoltatáshoz, valamint a ruházat és a jármű átvizsgálásához a fokozott ellenőrzés elrendelése nélkül is joga van [Rtv. 29. § (1) bekezdés a) pontja és (6) bekezdése, valamint a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 25. §].³

Kíváncsi vagyok a fejleményekre, tallózok tovább a virtuális térben.

A Jogi Fórum internetes portál hírcsokrában azt olvasom, hogy jogi határzár (ez vajon miféle szerzet vagy szerkezet lehet) lépett hatályba szeptember 15-én 00.00 órától Magyarországon, amely bűncselekménynek minősíti, ha valaki a már elkészült határkerítés illegális átlépésével jut az országba. Az Országgyűlés döntése alapján a Kormány válsághelyzetet rendelhet el a tömeges bevándorlás miatt. Ismét muszáj tépelődnöm: a jogi határzár gyaníthatóan nem, hanem a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) minősíti bűncselekménynek „a már elkészült határkerítés illegális átlépését”.

A hírcsokorból megtudom azt is, hogy az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvényt a Parlament kivételes eljárásban fogadta el szeptember 4-én. A szeptember 15-én hatályba lépett jogszabály tíz törvényt módosított, és – egyebek mellett – bevezette a „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” fogalmát. Ezt az érintett megyei vagy

² A szerző szakvizsgázott jogász, gazdasági büntetőjogi szakjogász, kriminalista, szakíró, tudományos újságíró, a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának megbízott oktatója, képzési szakértő.

³ <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/kozrendvedelem/fokozott-ellenorzes-29> (Fokozott ellenőrzés).

budapesti rendőrfőkapitány és a menekültügyi hatóság vezetőjének kezdeményezésére, miniszteri javaslatra a Kormány rendelheti el legfeljebb fél évre, ám utána az elrendelést meghosszabbíthatja. Az ilyen válsághelyzet kezeléséhez – kártalanítás ellenében – ideiglenesen igénybe lehet venni az állami vagy önkormányzati tulajdonban lévő ingó és ingatlanvagyon.

Határzár tiltott átlépése

352/A. § (1) Aki Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére a létesítményen keresztül jogosulatlanul belép, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

- a) fegyveresen,
- b) felfegyverkezve,
- c) tömegzavargás résztvevőjeként

követik el.

(3) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt fegyveresen vagy felfegyverkezve tömegzavargás résztvevőjeként követi el, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (2) vagy (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény halált okoz.

Határzár megrongálása

352/B. § (1) Aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítményt, illetve eszközt megsemmisíti vagy megrongálja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

- a) fegyveresen,
- b) felfegyverkezve,
- c) tömegzavargás résztvevőjeként

követik el.

(3) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt fegyveresen vagy felfegyverkezve tömegzavargás résztvevőjeként követi el, öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) A büntetés tíz évtől húsz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (2) vagy (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény halált okoz.

Határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása

352/C. § Aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény építésével vagy karbantartásával kapcsolatos munkavégzést akadályozza, ha más bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A számos bevándorlási kérelem megfelelő kezelése érdekében, speciálisan lefolytatható eljárást is bevezettek, ezzel összefüggésben változtattak a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényen (a továbbiakban: Pp.) is. A speciális eljárásban a menekültügyi hatóságnak soron kívül, de legkésőbb a kérelem benyújtásától számított nyolc napon belül kell döntenie a kérelem elfogadhatóságáról. Lényeges rendelkezés, hogy a határon lefolytatott eljárás szabályai nem alkalmazhatók a különleges bánásmódot igénylőkre.

Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény módosításával úgynevezett tranzitciónak kialakítása is lehetővé vált azokon a határszakaszokon, amelyeket a leginkább érint a tömeges bevándorlás (15/A. §). Az életbe lépett jogszabály-módosítások szerint, változás továbbá, hogy a menekültügyi eljárásban a bíróság a szakhatóság döntését nem változtathatja meg, de a jogszabálysértő közigazgatási határozatot hatályon kívül helyezi, és új eljárást írhat elő (a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény). Az autópályák, autóutak és főutak használatáért fizetendő, megtett úttal arányos díjról szóló 2013. évi LXVII. törvény módosításával biztosították, hogy a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kezelésébe bevont – 3,5 tonna megengedett legnagyobb össz- tömeget meghaladó, ezáltal útdíj-köteles – járművek feladatuk ellátása során mentesüljenek a díjfizetés alól (10/A. §).

Jelentős tétel a törvénycsomagban a Btk. és a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.), valamint a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési eljárás végrehajtásáról szóló törvény (a továbbiakban: Bvtv.) módosí-

tása. Ezek alapján, a Btk.-ban önálló büntetőjogi tényállás lesz a határzár tiltott átlépése (Btk. 352/A. §), a határzár megrongálása (Btk. 352/B. §) és a határzárrel kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §). E bűncselekmények elkövetése esetén, a szabadságvesztés mellett – bizonyos esetekben halasztó hatállyal – a kiutasítást mint mellékbüntetést is ki kell szabni. Tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben, ezekben az ügyekben minden mást megelőzően kell majd a büntetőeljárást lefolytatni (lásd keretes írásunkat).

Szigorodik az embercsempészség (Btk. 353. §) büntetése is, amiért akár húsz év is kiszabható lesz. Tíz-től húsz évig terjedő szabadságvesztéssel az embercsempészség szervezőit, irányítóit lehet majd büntetni. Az embercsempésztől a bűncselekmény elkövetésének ideje alatt szerzett vagyont el kell kobozni.

Változik a termőföld-, a környezetvédelmi és az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény is. A módosítás kiterjeszti az egyedi szabályozási lehetőséget válsághelyzet esetén a nemzetbiztonsági célú építmények létesítésére [6. § (3) bekezdése]. Így például válsághelyzetben, építési tilalom alá eső területen is lehet nemzetbiztonsági célú építményt létesíteni. Szintén ez a jogszabály mondja ki, hogy tömeges bevándorlási válsághelyzetben a Kormány rendeletben meghatározhatja a terület-felhasználás és -beépítés feltételeit [62. § (1) bekezdés 12.6–7. pontja].

A Parlament előtt van egy másik, ugyancsak a tömeges bevándorlás kezelését célzó törvényjavaslat, amelynek célja, hogy új feladatokat adjanak a honvédségnek a migrációs válsághelyzet idejére. Ezt az előterjesztést várhatóan szeptember utolsó hetében fogadhatja el az Országgyűlés.⁴

Továbbblapozok...

Még mindig szeptember 15-nél tartok, és ugyancsak a Jogi Fórum oldalait pörgetem. Olvasom, hogy mintegy 130 bíró segíti majd kirendeléssel a Szegedi Törvényszék munkáját. A Gyulai Törvényszékről kettő, a Szolnoki Törvényszékről pedig három bíró kolléga már szeptember 15-től munkába áll Szegeden, míg a többiek – szükség esetén – 40 fős turnusokban váltják egymást. Az egyes törvényszékek és ítélőtáblák elnökei további 90 bírósági titkárt és 245 bírósági tisztviselőt rendelnek ki a várható válsághelyzet kezelésére. Gondolom, ez utóbbi 245 bírósági tisztviselő alatt a bírósági fogalmazókat, illetve az igazságügyi ügyintézőket kell érteni.

A kirendelt bírák és a titkárok többletfeladataikat saját munkájuk mellett, vagy kizárólagosan látják el. A Szegedi Törvényszék gondoskodik a szükséges hivatali ügyintézők számáról és a megfelelő tárgyalóterem kialakításáról, hogy méltó körülmények között fogad hassák az ügyfeleket.

A jogszabályi rendelkezés alapján, a bíróságoknak a határzár jogellenes átlépésével, annak megrongálásával és építésének akadályozásával kapcsolatos büntetőügyeket minden más büntetőeljárást megelőzően kell lefolytatniuk [vesd össze: Be. XXVI/A. (új) Fejezetével – Eljárás a határzárrel kapcsolatos bűncselekmények esetén (542/D–542/U. §)]. Az új típusú ügyek száma nagyban függ attól, hogy mennyien kísérlik meg a határon a büntetőjogi szabályozás alá eső cselekmények elkövetését, illetőleg, hogy a bevándorlási hivatal határozatait követően hány ügy kerül majd bírósági szakba felülvizsgálat folytán. A megnövekedett ügyérkezés – jelen pillanatban – kiemelten a bíróság két ügyszakát érintheti. Az egyik a Szegedi Járásbíróság büntető ügyszaka, a másik pedig a Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság közigazgatási ügyszaka.

A Szegedi Járásbíróság büntető ügyszakában 2015. szeptember 15. és szeptember 30. között kitűzött büntetőügyek tárgyalásai beállításra kerültek, a büntető ügy-

⁴ <http://www.jogiforum.hu/hirek/34394> (Éjfél-től el a jogi határzár – A migrációs törvénycsomag részletei).

szakos bírának, a jogszabályi rendelkezés alapján, a büntetőeljárásokat a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet idején minden más ügyet megelőzően kell lefolytatniuk. Ennek keretében, a Szegedi Járásbíróság bírái hétköznapiakon 08.00 órától 18.00 óráig meghosszabbított munkarendben, míg szombaton és vasárnap 08.00 órától 16.00 óráig látnak el tárgyalási tevékenységet, amennyiben ezt az ügyérkezés szükségessé teszi.

A közigazgatási ügyszakban lefolytatandó felülvizsgálati eljárások keretében – amennyiben személyes meghallgatás szükségessé válik – a meghallgatásokat a Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság épületében fogantatosítják, amely meghallgatások a tranzitzőnákön kialakított meghallgató szobákkal kép- és hangfelvétel továbbítására alkalmas összeköttetés formájában kerülnek megvalósításra.

Az Országos Bírósági Hivatal a Szegedi Törvényszék megsokasodott feladatai ellátásához szükséges támogatást biztosítja, amelynek során nem csak a megnövekedő munkaterheket könnyítendő személyi feltételek megoldottak, de a tárgyi eszközök is folyamatosan rendelkezésre állnak.

A bírósági szervezetrendszer egésze, azon belül pedig a jelen pillanatban többletfeladatok ellátásával megbízott Szegedi Törvényszék is folyamatosan és megfeszített erővel dolgozik azon, hogy a módosító törvény hatályba lépésétől kezdődően biztosítsa a szervezetre háruló többletfeladatok maradéktalan ellátását, az időszérű és magas színvonalú ítélkezési tevékenységet.⁵

A helyzet fokozódik...

Szeptember 15-én 12.00 órától hatályba lépett a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kihirdetéséről, valamint a válsághelyzet elrendelésével, fennállásával és megszüntetésével összefüggő szabályokról szóló 269/2015. (IX. 15.) Kormányrendelet.

A jogszabály 1–2. §-a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetet rendelt el, amely Bács-Kiskun megyére és Csongrád megyére, legfeljebb 2016. március 15-ig alkalmazható [5. § (2) bekezdése].

A Kormányrendelet az idegenrendszert és menekültügyért is felelős belügyminiszter feladatául szabja, hogy haladéktalanul gondoskodjon a rendelet és a válsághelyzettel összefüggő jogszabályi rendelkezések tartalmáról való

Az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvénnyel érintett jogszabályok

1. A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény
2. A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény
3. Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény
4. A menedéjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény
5. Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény
6. A termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény
7. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.)
8. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.)
9. Az autópályák, autoutak és főutak használatáért fizetendő, megtett úttal arányos díjról szóló 2013. évi LXVII. törvény
10. A büntetések, intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény

tájékoztatásról. A tájékoztatást a közszolgálati műsorszolgáltatók, valamint – lehetőség szerint – a körzeti, helyi műsorszolgáltatók és legalább egy országos napilap közreműködésével, a lehető legrövidebb időn belül közzé kell tenni.

Az országos rendőrfőkapitány és a menekültügyi hatóság vezetője a válsághelyzet elrendelését követően legalább 15 naponként közösen tájékoztatja az idegen-

⁵ <http://www.jogiforum.hu/hirek/34399> (130 kijelölt bíró segít a migráns ügy elbírálásában – Hétnapos munkavégzés a szegedi bíróságon).

rendészetért és menekültügyért felelős minisztert a válsághelyzet elrendelését megalapozó feltételek fennállásáról – rendelkezett a Kormány.⁶

Szeptember 21-et írunk, böngészem tovább a híreket, mi kerül ma terítékre: „*az Országgyűlés mai ülésnapján új feladatokat adhat a honvédségnek, amennyiben a képviselők elfogadják a kormánypártok tömeges bevándorlást kezelő javaslatcsomagját.*” A honatyák a migrációs válsághelyzet idejére rendelt új honvédségi feladatok mellett, egy módosítással azt is törvénybe foglalhatják, hogy a rendőrség külföldön is végezhet a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos felderítést.⁷ Kíváncsian várom a másnapot...

Szeptember 22-e, új napra virradtunk. Nézzük, mi hír a nagyvilágban: a képviselők előző nap elfogadták az egyes törvények Magyarország államhatárának hatékonyabb védelmével és a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXLI. törvényt [kihirdetve: Magyar Közlöny 2015/134. (IX. 21.) szám]. A törvénymódosítások eredményeként a migrációs válsághelyzetben feladatot kapó katonák sok tekintetben a rendőrökre vonatkozó szabályok alapján intézkedhetnek. Így például igazoltathatnak, elfoghatnak és előállíthatnak, átvizsgálhatják a ruházatot, csomagokat és járműveket, továbbá idegenrendészeti intézkedésben és határforgalom-ellenőrzésben is részt vehetnek, ezek során pedig kényszerítő eszközöket alkalmazhatnak.

A rendőrségnek emellett lehetősége nyílik, hogy – a nemzetbiztonsági szolgálatokkal együttműködve – külföldi felderítő tevékenységet végezzen az államhatár rendjét veszélyeztető, valamint a terrorizmussal összefüggő cselekmények felderítésére, beleértve az embercsempészek felkutatását és leleplezését.

A honvédség szintén rendőrségi jogosítványt átvéve, a válsághelyzetben lezárhat egy területet, majd megakadályozhatja, hogy oda bárki belépjen, vagy onnan távozzon, illetve az ott tartózkodókat távozásra kötelezheti. A katonák a rendőrségre vonatkozó szabályoknak megfelelően készíthetnek kép- és hangfelvételeket.

A határra vezényelt katonák bárkivel szemben testi sérülés okozására alkalmas kényszerítő eszközt is használhatnak, azonban azok nem irányulhatnak az emberi élet kioltására, a másképpen el nem hárítható támadások kivételével. A rendőrséghez hasonlóan, a katonák esetében sem jelent majd löfegyverhasználatot a gumilövedék, a pirotechnikai eszköz, a könnygázgránát, valamint az elfogó háló alkalmazása. A fentiekén túl, a honvédség a közúti forgalmat is irányíthatja, korlátozhatja vagy szüneteltetheti.

Az előterjesztők a módosításokat azzal indokolták, hogy a migrációs krízis szükségessé teszi az államhatár védelmében érintett szervek szorosabb együttműködését, továbbá a honvédség bevonását is egyes védelmi feladatokba a válsághelyzet idején. Kiemelték, a honvédség új, ideiglenes feladatai összefüggnek az Alaptörvényben meghatározott határvédelmi feladatokkal.

A javaslatához fűzött indokolás mellett azt is hangsúlyozta, hogy a honvédség új feladatai ugyan szorosan kapcsolódnak a rendőrség alkotmányos pozíciójához, azok mégsem eredményezhetik a rendőrség feladat- és hatáskörének átvételét. A törvény ezzel összefüggésben kimondja, hogy a válsághelyzettel kapcsolatos fő feladatellátás a rendőrség hatáskörébe tartozik, amit a honvédség csak segíthet.

A honvédség a határon saját katonai függelmi rendszerében, katonai parancsnokai vezetésével lesz jelen, és a katasztrófhelyzetekhez hasonlóan pontosan meg

⁶ <http://www.jogiforum.hu/hirek/34401> (A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kihirdetéséről – Hatályba lépett a Kormányrendelet).

⁷ <http://www.jogiforum.hu/hirek/34437> (Új feladatokat kaphat a honvédség a bevándorlás kezelésére – A rendőrség külföldön is végezhet felderítést – az OGY mai üléséről).

kell határozni a válsághelyzetben feladatot vállaló honvédségi erők feladatait, létszámát, eszközeit, fegyverzetét és a feladatellátás helyét.

A Parlament döntésével felhatalmazta a Kormányt, hogy rendeletben határozza meg, a honvédség mely létesítmények őrzésében, milyen módon vegyen részt.

A kormánypárti képviselők eredetileg benyújtott javaslata lehetővé tette volna, hogy a rendőrök a válsághelyzetben a magánlakásokba is behatolhassanak a Magyarországon jogellenesen tartózkodók felkutatására, azonban ez a rendelkezés egy módosító indítvány miatt nem került bele a végleges normaszövegbe.⁸

A 2015. évi CXLII. törvény, amely a kihirdetését követő napon, tehát 2015. szeptember 22-én lép hatályba, a következő törvényeket módosította:

1. a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényt;
2. a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvényt;
3. a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvényt.

A 2015. évi CXLII. törvényhez szorosan kapcsolódik a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 290/2011. (XII. 22.) Kormányrendelet módosításáról szóló 273/2015. (IX. 21.) Kormányrendelet, valamint a 1665/2015. (IX. 21.) Kormányhatározat a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kezelése érdekében szükséges további intézkedésekről.

Mint az írtam, helyzet van...

⁸ <http://www.jogiforum.hu/hirek/34444> (Rendőrségi jogosítványok katonáknak – Migrációs válsághelyzetben bővült a honvédség feladatköre).

Beszámolók, tudósítások és vélemények

Hóbor Zsolt ⁹

Gondolatok egy könyvbemutató margójára

„Halálunk után már nem mi döntjük el, hogy bekerülünk-e egy Emlékkönyv lapjai közé, avagy sem. (...) Dr. Dobos János nem volt >>átlagos<< rendőr, bűnügyi szakember, főiskolai oktató és ember. Neki egy kis halhatatlanság egyértelműen kijár.”¹⁰

Már a cím sem jó. Egy könyvbemutató margójára nem, legfeljebb a könyv lapszélére írhatnánk megjegyzéseket, gondolatokat, de *ennek* a könyvnek a margójára nem írunk. Egyébként is: van benne könyvajánló, bevezetés (helyetti gondolatok), befejezés gyanánt pedig nem szokványos utószó. Így aztán marad a könyvbemutató (mármost a hivatalos), amely gondolatokat ébresztett bennem.

Na meg a könyv. Az leginkább.

A Dobos-könyvről¹¹ van szó, amelynek a hivatalos bemutatóját a Dr. Dobos János Emléknapon, szeptember 17-én, dr. Kovács Lajos ny. r. ezredes, a könyv egyik szerzője sikeresen abszolválta.

Jómagam nem találkoztam dr. Dobos Jánossal. Ez bármennyire hihetetlen, de igaz! Amikor beléptem a Rendőrtiszti Főiskolára, nem jött velem szemben a folyosón, és nem szólt hozzám jellegzetes, raccsolós kiejtésével. De nem folytatom tovább ezt a gondolatmenetet, mert még plagizálással vádolnának (és nem minden alap nélkül).¹²

Az egy dolog, hogy nem találkoztam vele, de nem is *ismertem*.

Persze, *tudom, hogy ki ő*, emlékszem a vonásaira is, hiszen az én generációm a Kékfény-en nőtt fel, és a televízió segítségével havonta köszönt be a családok otthonába (érdekes, mindenki úgy emlékszik, hogy sűrűbben voltak a Kékfény adások, de nem...).

⁹ A szerző a Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesületének alapító tagja és főtitkára. A Magyar Bűnüldöző főszerkesztő-helyettese.

¹⁰ Dr. Kovács Lajos: Könyvajánló. Dr. Kovács Gyula (szerk.): DOBOS-KÖNYV – Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére, 7. oldal (Patrocinium, Budapest, 2015).

¹¹ A könyv alcíme: Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére.

¹² http://matek-fizika.info/mat_online/kepek/html/Hogyan_nem_talalkoztam_Bartok_Belaval.html (utalás Sinkó Péter: Hogyan nem találkoztam Bartók Bélával című írására (Budapest, 1981), amelyet a magyar Rádióban Agárdi Gábor adott elő).

A Magyar Bűnyüldözők Szakmai Egyesületének főtítkáráként a Dobos-díj, az Emlékérem, és a különféle Dobos-rendezvények kapcsán ismerem az életrajzát: 1935. május 27-én született Angyalföldön, az érettségit követően került a rendőrséghez, Moszkvában végzett, az ELTE honosította a diplomáját, és jogi doktor lett, a betörési vonalon dolgozott, tanszéket vezetett a Rendőrtiszti Főiskolán, és 2003. december 17-én váratlanul hunyt el.

De ezek csak száraz életrajzi adatok. Egy aktív, sikeres, változatos, színes, kudarctól sem mentes élet tényeken alapuló sarokkövei. Ugyanakkor az *ember* maga, ezekben az adatokban nem található meg.

Ismerhettem volna a *munkásságát*. Azért fogalmazok feltételes módban, mert számos írása maradt fenn, ezeket a könyv szerkesztője, dr. Kovács Gyula, példás rendben sorakoztatta fel a kötet végén. Könyvei a könyvtárakban, az antikváriumokban (jobb esetben) fellelhetők, a Belügyi Szemle számai is hozzáférhetők. Csakhogy én ezeket nem olvastam. Részben azért, mert nem voltam rákényszerítve (értsd: munkám és tanulmányaim során), részben azért, mert tudomásom sem volt róluk. Egyszerűen elkerülte a figyelmemet. A lazább műfajban született írásai is valahogy ismeretlenek voltak számomra, pedig rendkívül érdekesek: az ember ott érezheti magát, ahol, és amikor a történetek megesnek. Mindez pusztán (önmagam felmentéseként is szolgáljon) annak köszönhető, hogy későn születtem. Ezt a hátrányt pedig fenemód nehéz behozni.

Bibliaként is emlegetett műve, a *Kís nyomozástan* is csak akkor került a kezembe, amikor dr. Kovács Gyula, tartalmát néhol időszerűvé téve, de lényegében változatlan formában magánkiadásban 2008-ban megjelentette.¹³ Az a megtiszteltetés ért akkor, hogy én írhattam meg a könyv előszavát. Egy olyan könyvét, amelynek eredeti kiadásából nyomozók egész generációja sajátíthatta el a szakma alapfogásait.

Kellett ez a Dobos-könyv. A magamfajtnak mindenféleképp.

Amióta Egyesületünk megalapította a Dobos-díjat, az elmúlt öt évben számtalan visszaemlékezést volt alkalmam végighallgatni róla. Úgy hittem, nagyjából képben is vagyok. Most, mikor kezembe vehettem a Dobos-könyvet, kiderült, hogy mégsem!

Dobos a könyvben írásain keresztül szól a kortalan olvasóhoz. Kortalan, igen, mert ezek a művek ötven vagy száz év múlva is értéket képviselnek, szaktudást hordoznak. Hiszen mi másnak is lehetne nevezni azt, amikor a matematikai halmazelméletet használja fel a bűncselekmény-sorozatok modellezéséhez, illetve a matematikai feladatmegoldás modelljét alkalmazza az ismeretlen tettes felderítésére?¹⁴ A bűnözés szervezettségéről, avagy a hazai szervezett bűnözésről írni 1985-ben, nem volt könnyű és veszélytelen vállalkozás.¹⁵

Az *Ars criminalistica* című írása¹⁶ egyenesen mellbe (vagy tarkón?) vágott! Ez kérem egy nóvum! Nem csak azért, mert ez egy eddig publikálatlan írása (ami sajnos félbemaradt), hanem mert a kriminalisztikáról megfogalmazott elképzelése, véleménye – legalábbis szerintem – egyedülálló. Remélem, nem sértem meg főiskolai tanárait, és azokat az általam személyesen nem ismert, de nagyra tartott tudósokat, akik a kriminalisztikával foglalkoznak, amikor azt mondom, hogy ennyire összeszedett, kritikus és önkritikus, tudományos, ugyanakkor közérthető összegzést a kriminalisztikáról még nem olvastam. Bár e torzóban maradt műben folyton öngazolást keres arra, hogy miért tartja szükségesnek összegezni gondolatait a kriminalisztikáról, és arra, hogy mi jogosítja fel őt erre az összegzésre, de úgy érzem, sikerült neki

¹³ Dr. Dobos János–Dr. Kovács Gyula: *Kís nyomozástan* (szerzői kiadás, Budapest, 2008).

¹⁴ Dr. Dobos János: Modell a bűncselekmény-sorozatok felderítéséhez. Dobos-könyv, 37. oldal, illetve utalás egy meg nem talált tanulmányra: 172. oldal.

¹⁵ Dr. Dobos János: A bűnözés szervezettsége. Dobos-könyv, 46. oldal.

¹⁶ Dr. Dobos János: *Ars criminalistica*. Dobos-könyv, 21. oldal.

megtennie, mégpedig teljes joggal. Sikerült, még akkor is, ha a *Végső összegzés* elnevezésű fejezetből csak a címet sikerült lejegyezni, maga a fejezet már üresen maradt...

A könyvben nem csak Dobos szól hozzánk, hanem mások is beszélnek Dobosról. Még kiadatlan, ismeretlen művekből olvashatunk szemelvényeket. Igen, vannak olyan írások is, amelyek nem Dobosról szólnak. Viszont megismerhetjük belőlük azt a rendőrséget, amiért/amiben Dobos még dolgozott, és azt is, amit otthagyott, pontosabban kénytelen volt otthagyni.

Ismétlem: én *nem találkoztam* Dobos Jánossal. Nem ismertem őt, nem volt hozzá szerencsém. De most, az Emlékkönyvet lapozgatva kirajzolódik előttem szellemisége, embersége, filozófiája. A sorok között olvasva talán még gondolkodása, viselkedése is. A fotók visszaadják megjelenését, gesztusait, mozdulatait. Azt hiszem, most már *kezdem megismerni*. Csak a személyes találkozás hiányzik a teljes képhez.

Lehet, hogy nekem is el kellene mennem a Pipacsba?!

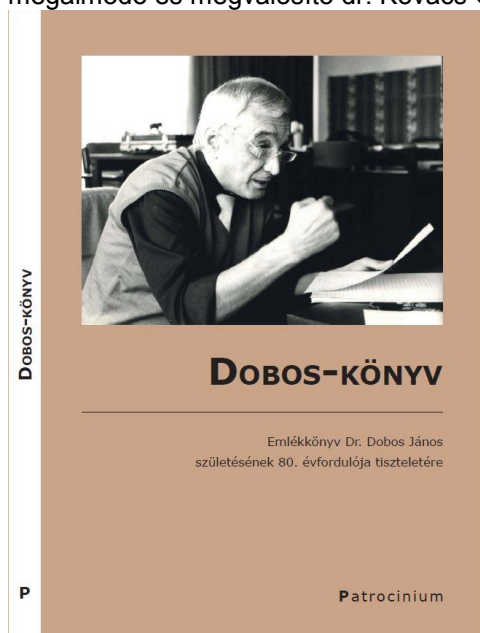

Gödöllő, könyvbemutató: Városi Könyvtár és Információs Központ (fotó: dr. Kovács Gyula)

Mester Györgyi¹⁷**DOBOS-KÖNYV – Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére (Recenzió)**

A Dobos-könyv kapcsán elsőként az jutott eszembe, mivel is lehetne eredetibben kezdeni egy ismertetőt, mint ha nevesítjük azt az embert, akiről szól: „a rendőr, aki már életében legenda volt”. A gondolat nem az én fejemből pattant ki, ezt a kötetet megálmodó és megvalósító dr. Kovács Gyula ny. r. alezredes fogalmazta meg.

Dr. Kovács Gyula a könyvvel egy olyan embernek kívánt emléket állítani, akiről elmondható, hogy a XX. század második felének egyik legismertebb bűnügyi szakembere, pontosabban szaktekintélye. Dr. Dobos János r. ezredes nem csak egy magas beosztású rendőrtisztviselő volt, hanem kiváló szakíró, főiskolai oktató, a népszerű „Kétfény” televíziós műsor sztárja, és egyben közismert társasági ember. A kötet nem kis kézikönyv lett: tekintélyes lapszámaival (224 oldal) helyt ad mindazoknak az információknak, amit egy ilyen kivételes emberről tudni illik, vagy megismerni érdemes.

Az összeállítás nagyon változatos, nem túlzás azt mondani, kifejezetten érdekes. Ugyanis nem csak száraz szakmai anyagot, jogi okfejtéseket, jogszabályi ismertetést tartalmaz, de olvas-

hatók benne a pályatársak, barátok személyes visszaemlékezései, valamint közérdeklődésre számot tartó, régi bűnügyekről való beszámolók is. Mindemellett található a kötetben krimi novellák, zsaru sztorik, sőt, illusztrációk, és végül, de nem utolsósorban, egy nagyon érdekes fényképalbum, ami abszolút alkalmas arra, hogy emberközelségbe hozza az olvasó számára azt a személyt, akit esetleg csak ebben a könyvben leírtak alapján volt alkalma megismerni.

A kötet elolvasásához a kezdő lendületet dr. Kovács Lajos ny. r. ezredes könyvajánlója adja meg, aki pályatársa, sőt, beosztottja volt dr. Dobos Jánosnak, egyben példaképének tartja őt. Azt hiszem, nincs nagyobb elismerés, mint amikor egy szakmabeli méltatja a pályatárs szakmai hozzáértését, hivatástudatát. Ezt teszi dr. Kovács Lajos ny. r. ezredes is, aki a könyv ajánlásával hangsúlyozza, mennyire fontosnak tartja, hogy a bűnüldöző szakmában ténykedő új generáció elkötelezett tagjai, a fiatal rendőr kollégák megismerjék ennek az embernek az életútját. Egyide-

¹⁷ Keglovicsné Mester Györgyi ny. r. alezredes, korábban bűnügyi Vizsgáló (Budapesti Rendőrfőkapitányság), kilencnkötetes író, novellairó, lapunk olvasószerkesztője és egyesületünk rendes tagja.

jüleg példaként is kívánta eléjük állítani dr. Dobos Jánost, aki odaadással tette a dolgát, és a bűnyildözést sohasem kötelező, bérért végzett munkának tekintette, hanem szent hivatásának.

Dr. Kovács Gyula ny. r. alezredes a „rendhagyó pályaképben” hasonlóképpen nyilvánul meg: soraiból ugyanaz a tisztelet olvasható ki, mint az ajánló szavakból. Ő a kötetről átfogó képet is ad, előre jelezve ezzel, hogy milyen főbb részekre tagozódik a könyv, illetve milyen témaköröket fejtenek ki a szerzők a több mint 200 oldalon. A kötet végén található, általa „befejezés” vagy „utószó” gyanánt írt szövegrészről külön meg kell jegyezni, hogy benne nem csak azt fejtegeti, miért érezte szükségesnek létrehozni ezt a könyvet. Az előzetes felmérésekből ugyanis arra következtetett, kevesen ismerik a bűnyügyi szaktektintély dr. Dobos János munkásságát, életútját. Ebben a részben dr. Kovács Gyula ny. r. alezredes köszönetet mond a kötet szerzőinek is.

Végül nem szokványos módon zárja a kötetet, egy olyan megható és mély tiszteletet sugalló írással, amely önálló, szépirodalmi novellaként is megállná a helyét.

A „Dr. Dobos János szakcikkek és tanulmányai” címszó alatt megismerhetjük, hogy mit is tart egy hivatásának élő, ízig-vérig elkötelezett bűnyügyi szakember a saját ars criminalisticájának. Modelt állít fel továbbá a bűncselekménysorozatokat felderítéséhez, és a bűnözés szervezettségét is taglalja.

Az Emlékkönyv további részében „szakcikkekkel” és „tanulmányokkal” ismerkedhetünk meg. Úgy vélem, a hétköznapi embert általában is érdeklik a bűnyügyi témák, amelyekkel a mindennapi hírek, vagy a televízió „helyszínelős” sorozatai révén találkozunk. A kötetnek ebben a részében az olvasó olyan szakmai ismeretekhez juthat, amelyeket a televíziós filmek – részletekbe menő – látványa és gyakorlata sem tesz megfoghatóvá. A bűnyügyi kolléga, a szakember profitálhat belőle, a civil olvasó pedig olyasmit tudhat meg, ami érthetőbbé teszi számára a bűncselekmények hátterét, okait, lefolyását, illetve a felderítésük nehézségeit, az alkalmazott technikát és taktikát.

A könyvnek az átlagember számára mindenképpen nagyon érdekes része az a fejezet, ahol a pályatársak tisztelegnek, emlékeznek meg dr. Dobos Jánosról, felelevenítve a vele való kollégiális munkát, illetve baráti viszonyt. Itt külön meg kell említeni Bárdy Tibor ny. r. ezredes írását, aki amellet, hogy pályatársa, nyomozótársa volt dr. Dobos Jánosnak, egyben „igaz barátjának” is tekinthette őt.

A „krimi novellák” és a „zsaru sztorik” hasonló érdeklődést válthatnak ki még az egyszerű olvasóból is. Hiszen ki ne lenne kíváncsi arra, milyen gondolatai, észjárása van annak, aki a bűncselekményekkel nem sértettként, hanem a másik oldalról, munkavégzése során szembesül nap mint nap?

A „befejezésről” és az „utószóról” már említést tettem.

Dr. Szomor Sándor írja Mihályi báró Splényi Ödönről (1842–1909), a székesfevárosi első detektívfondőről készített pályakép bevezető sorában, hogy „Splényi Ödön báró, az egykor ünnepelt rendőrtáncos, a társasági élet kedvelt alakja, ma jeltelen sírban nyugszik a Fiumei úti Nemzeti Sírkert 2/17. táblája 1. sorának 72. helyén”.

Dr. Dobos János
(1935–2003)

Emlékkönyv arra is felhívja a figyelmet, hogy jelenünk a múltunkra épül, abból táplálkozunk; céljainknak vagy jövőképeinknek pedig múltunk, jelenünk és elképzeléseink, ha úgy tetszik, vágyaink sajátos keveréke ad táptalajt. Apoljuk tehát elődeink emlékeit!

Dr. Dobos János, 2003. december 18-án, már „csak” egy hír, pontosabban gyászír volt az újságok halálhírei rovatában, egy-egy link az interneten, és egy rövid bejegyzés az egyes számú (királyi) tévécsatornában, a korábban nevével fémjelzett „Kékfény” műsorában.

Dr. Dobos Jánost a halálakor még sokan ismerték (noha 1991-ben visszavonult, de pl. 2002-ben, a Móri-ügy kapcsán is nyilatkozott), azonban napjainkban már nem sokan képesek feleleveníteni arcvonásait: rokoni, barátai, ismerősei és volt munkatársai száma az eliramlott 24 év alatt rendesen megfoghatott, és (mi kriminalisták, ezt tudjuk jól) az emlékek, ezek a speciális „pszichikus nyomok”, az idő múlásával elenyésznek.

Tudja-e ma bárki is, hogy valójában ki volt dr. Dobos János?

Ez az Emlékkönyv, talán a fenti kérdést is megvilágítja.

Tisztelt Olvasók, Hölgyeim és Uram, kedves Munkatársaim! Kérem, fogadják ezt az Emlékkönyvet olyan nagy szeretettel, mint amilyen kegyelettel és mértéktelen tisztelettel, mi szerzők és szerkesztők adozunk dr. Dobos János emlékének.

Dr. Kovács Gyula
szerkesztő-ktor

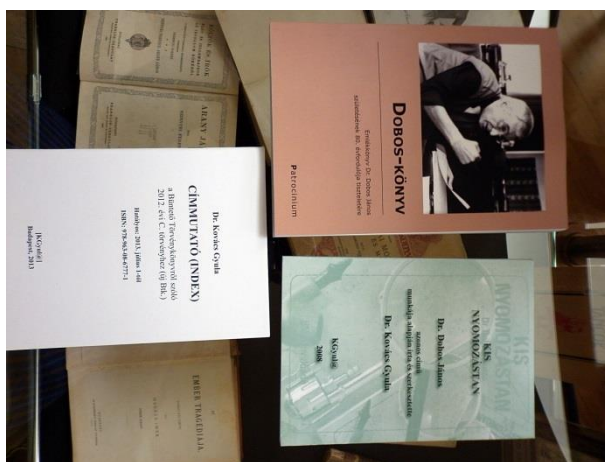
A kötetet „Függelék” és egyéb mellékletek zárják le, közöttük dr. Dobos János publikációinak listája. A Dobos-bibliográfia tekintélyes mennyiséget tesz ki, ezt alátámasztja a rá szánt ötoldálny terjedelem.

A kötetben illusztrációként fotók is szerepelnek, amelyek a tartalmat hivatottak – sikeresen – színesíteni, azonban az igazi „csemege” a dr. Dobos János munkás- és hétköznapijait érdekesen, izgalmasan bemutató „Fényképalbum”. Az albumból alaposabban megismerhetjük őt nem csak bűnügyi szakemberi mivoltában, hanem az emberi oldaláról is, ami igazán közel hozza az olvasóhoz.

„Nyomot hagyni magunk után” nagyon fontos, amint azt dr. Kovács Lajos ny. ezredes is leírta az Emlékkönyvben. Dr. Dobos Jánosnak sikerült. Annak ellenére is, hogy a közvélemény-kutatás alapján, különösen a fiatalabbak – akik a klasszikus „Kékfény” műsorból nem ismerhették őt –, nemigen tudják a személyét hova tenni.

Jó, hogy megszületett a Dobos-könyv. És nem csak azért, mert aktualitását adja a tény, miszerint dr. Dobos János, ha még köztünk lenne, 2015. május 27-én töltötte volna be a 80. életévét.

A kötet egészében véve tisztelgés dr. Dobos János előtt, amely egyben méltó emléket is állít egy kiemelkedően jó szakembernek, aki elhivatott képviselője volt a bűnügyi szakmának, és akinek életvezetése, illetve ténykedése példaértékű lehet nem csak a kollégák régi és új nemzedéke, de a hétköznapi ember számára is.

Hévíz, könyvbemutató: Festetics György Művelődési Központ, Városi Könyvtár (fotó: Szabados Rudolf könyvtárvezető)

Hóbor Zsolt

Beszámoló a Magyar Bűnöldözők Szakmai Egyesületének Dobos-napi ünnepségéről és az elismerések átadásáról

Ebben az esztendőben, szeptember 17-én, immáron ötödik alkalommal, de rendhagyó módon került megrendezésre a **Dr. Dobos János Emléknap**. Rendhagyó volt, mert a szokásos kriminalisztikai témájú előadások helyett, Dobos Jánosra, ez emberre fókuszáltunk. Dobos János az idén lett volna 80 éves. E jeles évforduló szolgáltatót apropót a jubileumra és arra, hogy felelevenítsük munkásságát, életpályáját. A rendezvénynek az ORFK Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézete (BSZKI) adott otthont. Ahogy *dr. Nagy Gábor* főtanácsos, a BSZKI igazgatója megnyitó beszédében elmondta, helye van a rendezvénynek az Intézetben, hiszen Dobos ízig-vérig kriminalista volt, a szó igazi, gyakorlati értelmében. Nagyon szívesen tett eleget az Egyesület felkérésének, azért is, mert hagyománya van a Dobos-díjnak a BSZKI-ban: elődje, *dr. Lontainé dr. Santora Zsófia* főigazgató asszony, a kezdetektől helyet biztosított a Dobos-díjat odaítélő bizottság munkájának, sőt, sajnálatosan bekövetkezett haláláig maga is e testület tagja volt.

A megnyitó után, *dr. Kovács Gyula ny. r. alezredes*, elnökségi főtanácsos, Dobos János életútját mutatta be: a rendőret, aki már életében legenda volt. A prezentációval egybekötött előadáson az eddig ismert életrajzi adatok mellett, kevésbé köztudott érdekességeket is megismerhettünk, nem beszélve a kordokumentumoknak tekinthető fotókról, amelyek Bárdy Tibor magángyűjtemé-

nyéből származtak.

A pályakép ismertetését követően, *Bárdy Tibor ny. r. ezredes*, címzetes elnökségi főtanácsos, Dobos Jánosról, a barátról és munkatársról emlékezett meg. Az egykori munkatárs, az ő szóhasználatával élve „span”, beszélt a hőskorról, a tanulóévekről, a kettejük között kialakult barátságról, ami odáig mélyült, hogy testvérként szerették egymást.¹⁸

A nyolcvanadik születésnap és a Dr. Dobos János Emlékév készítette a szerkesztőt és a szerzőket arra, hogy összeállítsanak egy Emlékkönyvet: így látott napvilágot a Dobos-könyv.¹⁹ A mű megszületésének körülményeit és tartalmát mutatta be az egyik szerző, *dr. Kovács Lajos ny. r. ezredes* (lényegében ez volt a könyv hivatalos bemutatója). A szerkesztő lelkes kutatómunkájának hála, a könyvben nem csak visszaemlékezések szerepelnek, hanem megszólal maga Dobos János is, korábbi írásain, sőt egy eddig publikálatlan művén keresztül.

¹⁸ Bárdy Tibor többször szerepel pl. dr. Dobos János Kocsmák, vagányok, zsaruk című könyvében (Multimix Kft., Budapest, 1991).

¹⁹ Dr. Kovács Gyula (szerk): DOBOS-KÖNYV – Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére (Patrocinium, Budapest, 2015).

A megemlékezések után került sor a díjak átadására.

Dr. Kovács Gyula ny. r. alezredes, elnökségi főtanácsos²⁰ ismertette az Egyesület legmagasabb elismerésére, a **Dr. Dobos János-díjra** érkezett idei javaslatokat és felterjesztőiket, majd ismertette a Bizottság döntését.

A Dr. Dobos János-díj 2015. évi kitüntettje: **BOGDÁNY GYULA r. alezredes**, a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Osztály osztályvezető-helyettese. A díjat *Jakab György*, az Egyesület elnöke, és *dr. Kovács Gyula* adták át. A díjazott rövid beszédben köszönte meg az elismerést: elmondta, hogy óriási megtiszteltetésnek tartja a díjat, már csak azért is, mert a Dobos-díjasok sorában ő az első aktív

szolgálatot teljesítő rendőr. Hangsúlyozta, bízik benne, hogy a jövőben más, szintén aktív kolléga lesz méltó az elismerésre.

Ezt követte a Dr. Dobos János Emlékérmek átadása. Az elismeréseket *Jakab György* elnök, és az *Egyesület főtitkára* adták át az arra érdemeseknek.

A Magyar Bűnöldözők Szakmai Egyesülete a magyar bűnöldözés és kriminalisztika nemzetközileg is ismert kiemelkedő személyisége, dr. Dobos János nyugalmazott rendőr ezredes születésének 80. évfordulójára emlékezve, az Egyesület támogatása, a kriminalisztika, a büntetőjog, és a rendészettudományok, valamint a bűnöldözés területén elért kimagasló eredményeikért a következő elismeréseket adományozta.

Dr. Dobos János Arany Emlékérmét kapott, az Egyesület eredményes működése érdekében huzamosabb időn át nyújtott támogatása, illetve dr. Dobos János szakmai életművének, és emlékének ápolása terén, valamint a korabeli *Kétfény* című bűnügyi magazin szerkesztő-riportereként a bűnöldözés és a bűnmegelőzés terén kifejtett úttörő munkája elismeréseként: **DR. SZABÓ LÁSZLÓ**, a Referens Vagyonvédelmi és Bűnmegelőzési Kft. ügyvezetője, bűnügyi szakújságíró. (*Dr. Szabó László betegség miatt nem volt jelen az ünnepségen, részére az elismerés átadására egy későbbi időpontban kerül sor.*)

Dr. Dobos János Ezüst Emlékérmét vehetett át, dr. Dobos János szakmai életművének és emlékének ápolásáért, a „*Magyar Bűnöldöző*” című egyesületi szaklap főszerkesztőjeként végzett magas színvonalú újságírói és lapszerkesztői tevékenységéért, valamint a bűnügyi tudományok területén végzett több évtizedes oktató-nevelő munkássága elismeréseként: **DR. KOVÁCS GYULA ny. r. alezredes**, elnökségi főtanácsos, a

Dr. Dobos János-díj Eseti Bizottság elnöke, a „*Magyar Bűnöldöző*” főszerkesztője.

Dr. Dobos János Bronz Emlékérmét kapott, az Egyesület eredményes működéséhez való jelentős hozzájárulásért, dr. Dobos János szakmai életművének, és

²⁰ Az Egyesület Közgyűlése a Dr. Dobos János-díj alapításakor életre hívta a Dr. Dobos János-díj Eseti Bizottságát, amely a Közgyűlés átruházott jogkörében dönt a díj adományozásáról. A Bizottság mandátuma 2015. március 26-án lejárt. Dr. Kovács Gyula e Bizottság elnökeként ismertette a döntést.

emlékének ápolásáért, a Dr. Dobos János-díj Eseti Bizottságban való aktív tevékenységéért:

Makkainé dr. Fóti Erika ny. r. alezredes, elnökségi főtanácsos, a Dr. Dobos János-díj Eseti Bizottság alelnöke;

Keglovicsné Mester Györgyi ny. r. alezredes, a Dr. Dobos János-díj Eseti Bizottság tagja, a „Magyar Bűnüldöző” és a Dobos-könyv (egyik) olvasószerkesztője;

Juhász Zoltán ny. r. ezredes, a Nemzeti Köszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Kriminálisztikai Intézete Bűnüldözési és Gazdaságvédelmi Tanszékének szaktanára, a Dr. Dobos János-díj Eseti Bizottság külsős tagja;

Dr. Török Árpád pü. alezredes, a Dr. Dobos János-díj Eseti Bizottság tagja.

Huzamos időn át kiemelkedően végzett eredményes szakmai munkája elismeréseként ugyancsak Bronz Emlékéremben részesült:

Bóka János Péter r. alezredes, a Körmenti Rendészeti Szakközépiskola főtanára;

Gulyás József r. alezredes, a Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Osztály kiemelt főnyomozója;

Faller Ferenc r. alezredes, a Vas Megyei Rendőr-főkapitányság Kőszegi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztály vezetője.

Az Egyesület elnökének Elismerő Oklevelét vehette át **Őri-Kiss Gyöngyi**, a „Magyar Bűnüldöző” és a Dobos-könyv (egyik) olvasószerkesztője.²¹

²¹ Fotók: Sebestyén Jenő, Zsaru Magazin.

Szakmai tudományos közlemények – dolgozatok, szakcikkék és tanulmányok

Dr. Kovács Gyula rovata

Dr. Kovács Gyula

A Btk. Különös Részének új tényállásai, a 2015. évi CXL. törvény tükrében

Az Országgyűlés 2015. szeptember 4-én tárgyalta az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosítását célzó T/5983. számú törvényjavaslatot, amelynek előadója dr. Pintér Sándor belügyminiszter volt.

A törvényjavaslathoz fűzött előterjesztés általános része, a jogszabály-módosításokat az utóbbi időszakban drasztikusan megnövekedett illegális határátlépésekkel, illetve az azokhoz szorosan kapcsolódó tömeges bevándorlással indokolta, amely komoly gazdasági megterhelést jelent az ország számára. A módosítás célja, hogy megoldást teremtsen a „rohamosan növekvő illegális bevándorlás következtében kialakult válsághelyzet kezelésére”.

A Parlament a törvényjavaslatot még aznap elfogadta, a 2015. évi CXL. törvény pedig a Magyar Közlöny 2015/124. (IX. 7.) számában jelent meg.

A 2015. évi CXL. törvény 10 törvényt, ebből 3 büntetőjogszabályt módosított:

- a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényt (Be.);²²
- a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényt (Btk.);²³
- a büntetések, intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL törvényt (Bvtv.).²⁴

A büntetőjogi módosító rendelkezések 2015. szeptember 15-től léptek hatályba.

A BTK. KÜLÖNÖS RÉSZÉNEK ÚJ TÉNYÁLLÁSAI

A tényállásokhoz fűzött általános indokolás szerint, az utóbbi időszakban az Európai Unió több tagállamában, köztük Magyarországon is, egyre komolyabb problémát okoz az illegális bevándorlás. Az államhatárok védelme időről-időre modernebb létesítmények építését és technikai eszközök telepítését igényli. E létesítményekkel és eszközökkel biztosított védelem kijátszása, illetve azok megrongálása oly mértékben veszélyezteti az államhatár hatékony őrzését, hogy a büntetőjogi szabályozás (szankcionálás) indokolt.

²² 2015. évi CXL. törvény 24–25. §.

²³ 2015. évi CXL. törvény 26–32. §.

²⁴ 2015. évi CXL. törvény 35–38. §.

Az illegális migráció egyik kísérőjelensége az embercsempészségek (Btk. 353. §) számának növekedése, ami e bűncselekmények elkövetőivel szemben szigorúbb fellépést indokol. Erre tekintettel a módosítás az embercsempészség büntetési tételeit megemelte.

A részletes indokolás a fentieket a következőkkel egészíti ki: a jogellenes bevándorláshoz kapcsolódó kriminalitás, illetve e cselekmények közrendet és közbiztonságot fokozottan veszélyeztető volta igazolja, hogy akár a legszigorúbb közhatalmi eszközökkel, azaz a büntetőjogi szankcionálás útján is szembe kell szállni e törvénytelen magatartások súlyosabb elkövetési alakzataival. Erre figyelemmel, a Btk.-nak a közigazgatás rendje elleni bűncselekményeket tartalmazó fejezete kiegészül három új tényállással.

Határzár tiltott átlépése (Btk. 352/A. §)

A bűncselekmény jogi tárgya: Magyarország szuverenitását jelképező államhatár átlépésének jogszabályban meghatározott rendjéhez fűződő társadalmi érdek.

A részletes indokolás szerint, a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 204. § (1) bekezdése alapján, tiltott határátlépés szabálysértése miatt vonható felelősségre, aki Magyarország államhatárát engedély nélkül vagy meg nem engedett módon lépi át, vagy ezt megkísérli. Az utóbbi időben jelentős problémává váló illegális bevándorlás elleni hatékony fellépést szolgálja a Magyarország déli határszakaszára telepített, az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény, amelynek azonban, a szabálysértési szintű védelmen túl, indokolt büntetőjogi védelmet is nyújtani. A Btk. új 352/A. §-a ezt a célt szolgálja.

A bűncselekményt alapesetben az követi el, aki Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény (*határzár* – a Szerkesztő megjegyzése) által védett területére a létesítményen keresztül jogosulatlanul belép [Btk. 352/A. § (1) bekezdése]. (Megjegyzendő, hogy a tényállás a határzár más országokon keresztül történő megkerülését nem szankcionálja.)

A tényállás jogtechnikai felosztása: a tényállás egy szakaszból, és azon belül négy bekezdésből áll. Az (1) bekezdés az alapesetet, a (2)–(4) bekezdések a minősített eseteket tartalmazzák. A tényállási elemek vázlatát lásd a mellékletben.

Határzár megrongálása (Btk. 352/B. §)

A bűncselekmény jogi tárgya: elsődlegesen Magyarország szuverenitását jelképező államhatár átlépésének jogszabályban meghatározott rendjéhez fűződő társadalmi érdek, és csak másodlagosan (mintegy mellékesen) a tulajdonjog.

A részletes indokolás szerint, sui generis bűncselekményként kerül a Btk.-ba az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény megsemmisítése vagy megrongálása. Ebben az esetben a védett jogtárgy nem elsősorban a tulajdonjog, hanem az államhatár rendjének a védelme. Jelenleg az ötvenezer forintot el nem érő kárt okozó rongálás csak szabálysértés, az ötszázezer forintot meg nem haladó kárt okozó rongálás pedig egy évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett vétség, így az államhatár védelmét biztosító létesítmény rongálása a legtipikusabb esetekben nem biztosít megfelelő védelmet. A tervezet erre tekintettel szabályozza, az okozott kár mértékétől függetlenül, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett subsidiárius bűncselekményként ezt az elkövetési formát. A 352/A. és 352/B. § szerinti bűncselekmények adott esetben egymással halmazatba kerülhetnek.

A bűncselekményt alapesetben az követi el, aki a határárt megsemmisíti vagy megrongálja, feltéve, hogy súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.

A tényállás jogtechnikai felosztása: a tényállás egy szakaszból, ezen belül négy bekezdésből áll. Az (1) bekezdés a bűncselekmény alapesetét nevesíti, a (2)–(4) bekezdések pedig a minősített eseteket tartalmazzák. A tényállási elemek vázlata a mellékletben olvasható.

Határárral kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §)

A bűncselekmény jogi tárgya: Magyarország szuverenitását jelképező államhatár átlépésének jogszabályban meghatározott rendjéhez fűződő társadalmi érdek.

A részletes indokolás alapján, ugyan-csak büntetőjogi szankciókkal indokolt sújtani azt, aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény rendelkezésének megfelelő funkcionálását azáltal veszélyezteti, hogy az ott folyó, a létesítménnyel összefüggő munkavégzést akadályozza. Az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény építése, működésének fenntartása az államhatár

hatékony védelmének kiemelt eszköze.

A létesítménnyel kapcsolatos munkavégzés zavartalansága pedig olyan kiemelt közérdek, amely a büntetőjogi fellépést is indokoltá teszi. A tényállás subsidiárius, csak akkor állapítható meg, ha más bűncselekményt az elkövető nem valósít meg.

A bűncselekményt az követi el, aki a határárral építésével vagy karbantartásával kapcsolatos munkavégzést akadályozza, amennyiben más bűncselekmény nem valósul meg.

A tényállás jogtechnikai felosztása: egy szakasz, amely egyben az alapeset is. A tényállási elemek vázlatát a melléklet tartalmazza. Súly szerinti felosztását tekintve ez a bűncselekmény vétség.²⁵

²⁵ Fotók: <http://www.origo.hu/itthon/20150718-elkeszult-a-hatarzar-mintaszakasza-morahalom.html> (ORIGO – Elkészült Mórahalomnál a biztonsági határárral mintaszakasza. Négy különböző technikával építettek meg egy-egy szakaszt, ezekből választják ki, milyen lesz a teljes, 175 kilométernyi kerítés.)

MELLÉKLET – A TÉNYÁLLÁSI ELEMELK VÁZLATA

Határzár tiltott átlépése (Btk. 352/A. §)

OBJEKTÍV ELEMELK	
Tárgy	Tárgyi oldal
Jogi tárgy Magyarország szuverenitását jelképező államhatár átlépésének jogszabályban meghatározott rendjéhez fűződő társadalmi érdek.	Elkövetési magatartás Magyarország határzár által védett területére, azon keresztül, a törvényben meghatározott módon történő <u>belépés</u> .
Elkövetési tárgy	Szituációs ismérvek <u>Az elkövetés helye:</u> Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény (határzár) által védett területe. <u>Az elkövetés módja:</u> a határzáron keresztül, jogosulatlanul.
SZUBJEKTÍV ELEMELK	
Alany	Alanyi oldal
Általános alany A bűncselekmény elkövetője bárki lehet, aki az alannyá válás általános feltételeinek megfelel.	Bűnösség A bűncselekmény csak szándékosan (egyes és eshetőleg szándékkal) valósítható meg.
Speciális alany	Motívum Célzat

Minősített esetek:

- fegyveresen [Btk. 459. § (1) bekezdés 5. pontja], felfegyverkezve [Btk. 459. § (1) bekezdés 6. pontja], illetve tömegzavargás résztvevőjeként történő elkövetés [Btk. 352/A. § (2) bekezdése];
- fegyveresen vagy felfegyverkezve tömegzavargás résztvevőjeként történő elkövetés [Btk. 352/A. § (3) bekezdése];
- amennyiben a minősített esetek [Btk. 352/A. § (2)-(3) bekezdések] bármelyike halált okoz [Btk. 352/A. § (4) bekezdése].

Egyéb rendelkezések

A határzár tiltott átlépése esetén

- kiszabott (letöltendő vagy végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett) szabadságvesztés mellett a kiutasítás nem mellőzhető [Btk. 60. § (2a) bekezdés első mondata];
- az öt évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtása próbaidőre felfüggeszthető [Btk. 85. § (1a) bekezdése];
- a próbaidő tartama két évtől tíz évig terjedhet, de nem lehet rövidebb a bűncselekmény miatt kiszabott kiutasítás tartamánál [Btk. 85. § (2a) bekezdése].

Határzár megrongálása (Btk. 352/B. §)

OBJEKTÍV ELEMEEK	
Tárgy	Tárgyi oldal
Jogi tárgy Elsődlegesen Magyarország szuverenitását jelképező államhatár átlépésének jogszabályban meghatározott rendjéhez fűződő társadalmi érdek, másodlagosan a tulajdonjog.	Elkövetési magatartás Az elkövetési tárgy megsemmisítése vagy megrongálása.
Elkövetési tárgy Az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény (határzár), illetve eszköz.	Szituációs ismérvek az elkövetés helye, ideje, módja, eszköze.

SZUBJEKTÍV ELEMEEK	
Alany	Alanyi oldal
Általános alany A bűncselekmény elkövetője bárki lehet, aki az alannyá válás általános feltételeinek megfelel.	Bűnösség A bűncselekmény csak szándékosan (egyes és eshetőleges szándékkal) valósítható meg.
Speciális alany	Motívum Célzat

Minősített esetek:

- fegyveresen [Btk. 459. § (1) bekezdés 5. pontja], felfegyverkezve [Btk. 459. § (1) bekezdés 6. pontja], illetve tömegzavargás résztvevőjeként történő elkövetés [Btk. 352/B. § (2) bekezdése];
- fegyveresen vagy felfegyverkezve tömegzavargás résztvevőjeként történő elkövetés [Btk. 352/B. § (3) bekezdése];
- amennyiben a minősített esetek [Btk. 352/B. § (2)-(3) bekezdések] bármelyike halált okoz [Btk. 352/B. § (4) bekezdése].

Egyéb rendelkezések

A határzár megrongálása subsidiárius tényállás: csak akkor büntetendő, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg [Btk. 352/B. § (1) bekezdése].

A határzár megrongálása esetén

- kiszabott (letöltendő vagy végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett) szabadságvesztés mellett a kiutasítás nem mellőzhető [Btk. 60. § (2a) bekezdés első mondata];
- az öt évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtása próbaidőre felfüggeszthető [Btk. 85. § (1a) bekezdése];
- a próbaidő tartama két évtől tíz évig terjedhet, de nem lehet rövidebb a bűncselekmény miatt kiszabott kiutasítás tartamánál [Btk. 85. § (2a) bekezdése].

Határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §)

OBJEKTÍV ELEMOK	
Tárgy	Tárgyi oldal
Jogi tárgy Magyarország szuverenitását jelképező államhatár átlépésének jogszabályban meghatározott rendjéhez fűződő társadalmi érdek.	Elkövetési magatartás Az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény (határzár) építésével vagy karbantartásával kapcsolatos <u>munkavégzés akadályozása</u> .
Elkövetési tárgy	Szituációs ismérvek az elkövetés helye, ideje, módja, eszköze.

SZUBJEKTÍV ELEMEEK	
Alany	Alanyi oldal
Általános alany A bűncselekmény elkövetője bárki lehet, aki az alannyá válás általános feltételeinek megfelel.	Bűnösség A bűncselekmény csak szándékosan (egyes és eshetőleges szándékkal) valósítható meg.
Speciális alany	Motívum Célzat

Egyéb rendelkezések

A határárral kapcsolatos építési munka akadályozása subsidiárius tényállás: csak akkor büntetendő, ha más bűncselekmény nem valósul meg [Btk. 352/C. § (1) bekezdése].

A határárral kapcsolatos építési munka akadályozása esetén

- kiszabott (letöltendő vagy végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett) szabadságvesztés mellett a kiutasítás nem mellőzhető [Btk. 60. § (2a) bekezdés első mondata];
- az öt évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtása próbaidőre felfüggeszthető [Btk. 85. § (1a) bekezdése];
- a próbaidő tartama két évtől tíz évig terjedhet, de nem lehet rövidebb a bűncselekmény miatt kiszabott kiutasítás tartamánál [Btk. 85. § (2a) bekezdése].

Dr. Kundrák Villő²⁶

***A kábítószer-kereskedelem és a pszichoaktív anyagokkal
való visszaélés bűnüldözésének problematikája²⁷***

ELŐSZÓ

A kábítószer kellemes hatásait már az ókori népek is felismerték. Ez időtől fogva ezen anyagokat az évszázadok során világszerte, rendszeresen, többnyire gyógyírként fogyasztották. Fontos kiemelni azonban, hogy már a középkor során fény derült az ópium hosszú távú használatának negatív hatásaira, ezért már e korszak bizonyos szakaszaiban megkezdték betiltását.²⁸

A kábítószer történelmében mérőöldkönek számít az 1957-es év, amelynek során létrehozták az Európai Gazdasági Közösséget. A közösség fő céljai a szerződő felek között egy vámunió kiépítése, a közös közlekedési, illetve mezőgazdasági politika kialakítása, valamint a Közösség területén belül a munkaerő, az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabad áramlásának lehetővé tétele volt.²⁹ Ezen célkitűzések megvalósításra kerültek, azonban magukkal vonzották többek között azt a következményt is, hogy a belső piacon nemcsak a termelési tényezőknek, hanem a bűncselekményeknek is szabadabb mozgásteret teremtettek. Ezt fokozta a globalizálódás folyamata, amelynek hatására egy új jelenség, a határokon átívelő, ún. „globális bűncselekmény” jelent meg a bűnözés világában.³⁰

Ezek a tényezők eredményezték azt, hogy a kábítószer-kereskedelem mára már a világ egyik legjövedelmezőbb üzletágává vált. Ezt bizonyítja, hogy az effajta anyagokkal való kereskedelem már 1998-ban a nemzetközi kereskedelem 8%-át tette ki, túltéve ezáltal a vas- vagy autókereskedelem nagyságán.³¹

Választásom azért esett a kábítószerrel kapcsolatos témakörre, mert véleményem szerint, maga a kábítószer és a vele való visszaélés aggasztó méretű, megállíthatatlan terjedése már hosszú évtizedek óta olyan alapvető és súlyos kihívást jelent hazánk számára, amellyel ez idáig nem tudtunk, és napjainkban sem tudunk kellően hatékonyan szembenézni. A kábítószer-helyzet mielőbbi kezelése, úgy gondolom, azért kell, hogy különös figyelmet kapjon, mert a probléma nem csupán az egyre szaporodó kábítószer-fogyasztók és környezetük életének rommá döntésében rejlik, hanem a jelenséget kísérő kábítószer hatása alatt, vagy annak megszerzése érdekében elkövetett bűnözés és erőszak a társadalom ártatlan tagjait is egyre nagyobb mértékben szedi áldozatul. Mindemellett a kábítószer-kereskedelem alapjaiban ve-

²⁶ A szerző jogász, elsőéves büntetőszakos ügyvédjelölt.

²⁷ A mű a szerző diplomamunkájának (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, 2013 tavaszi időszak) szerkesztett, és ahol az időközbeni jogszabályváltozások miatt szükségessé vált, kiegészített változata. Szerkesztő-lector: dr. Kovács Gyula [KGyul@].

²⁸ Bayer István: A drogok történelme (A kábítószeresek története az ókortól napjainkig), 6–58. oldal (Aranyhal Kiadó, Budapest, 2000).

²⁹ Ostrovits András (szerk.): EU-jog – Az európai integráció története, 36. oldal (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012).

³⁰ Federico Varese: How mafias take advantage of globalization: the Russian mafia in Italy, 2012, British Journal of Criminology, 2012, 52 (2), 235–253. pages.

³¹ Département de l'information des Nations Unies: ABC des Nations Unies, New York, 1998, 209. page.

szélezteti az államok politikai és gazdasági intézményrendszereinek alkotmányos működését is. A kábítószer-használat ezen okokból kifolyólag individuális, közösségi és társadalmi szinten egyaránt nagyon jelentős károkat okoz.

Tanulmányom megírásának elsődleges célkitűzése, hogy a gyakorlati tapasztalatok összegzésén és elemzésén keresztül rávilágítsak azokra a főbb tényezőkre, amelyek a kábítószer-probléma hatékony kezelését hátráltatják, és emellett tömören bemutassam azon szemléletmódokat és fejlesztési lehetőségeket, amelyek az általunk alkalmazott módszerekhez képest többletértékeket tartalmazhatnak.

Írásom első része egy kriminológiai áttekintést ad a nemzetközi, illetőleg nemzeti kábítószer-helyzetről. E fejezetben foglalkozom a kábítószer-útvonalak szemléltetésével, illetőleg a fogyasztói és terjesztői trendek bemutatásán keresztül dolgozatom e része enged betekintést a kábítószerpiac jelenlegi állapotába. Ezen elemzés elvégzését a tanulmányomban ismertetett kutatási eredmények megértése érdekében találtam szükségesnek. Ebben a fejezetben mutatom be továbbá a kábítószer-kereskedelem bűnyüldözésben közreműködő nemzetközi, európai és hazai intézményeket is.

Ezt követően, esszém központi részében, a kábítószer-bűncselekmények bűnyüldözése során használt módszerek, valamint ezek hiányosságainak feltárására, illetőleg esetleges fejlesztési javaslatok prezentálására törekszem.

Végezetül pedig egy szinopszis keretében összefoglalom munkám legfontosabb kutatási eredményeit és főbb következtetéseit.

1. A KÁBÍTÓSZER-KERESKEDELEM

A Büntető Törvénykönyv³² rendszerében a kábítószer-kereskedelem tényállása az egészséget veszélyeztető bűncselekmények (Btk. XVII. Fejezet) között foglal helyet (176–177. §). A bűncselekmény védett jogi tárgya a polgárok egészségének védelméhez fűződő társadalmi érdek.

A bűncselekmény elkövetési tárgya a kábítószer, amelyen az 1961-es Egységes Kábítószer Egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékében meghatározott anyagok; az 1971-es Pszichotróp anyagokról szóló Egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékében meghatározott veszélyes pszichotróp anyagok; valamint az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló törvény mellékletében meghatározott pszichotróp anyagok értendők.³³

A törvényi tényállás öt forgalmazó típusú elkövetési magatartást határoz meg. A kínálást, az átadást, a forgalomba hozatalt, a kereskedést és az anyagi eszköz szolgáltatását.

A kábítószer-kereskedelem immateriális deliktum, melynek előkészületét a törvénykönyv a bűncselekmény kiemelkedő tárgyi súlyára tekintettel büntetni rendeli [Btk. 176. § (6) bekezdése]. A kínálás, az átadás, a forgalomba hozatal kísérlete lehetséges, még a kereskedés kísérleti stádiuma általában kizárt.

A 176. §-ban szabályozott bűncselekmény bárki, míg a 177. § szerinti tényállás csak tizennyolcadik életévét betöltött személy által valósítható meg. A bűncselekmény csak szándékosan követhető el, fontos kritérium viszont, hogy az elkövető tudtának ki kell terjednie arra, hogy az elkövetés tárgyát képező anyag kábítószernek minősül.

A törvény a minősített esetek vonatkozásában először meghatározza a bárki által elkövethető bűncselekmény alaptényállásához fűződő minősített eseteket, és ehhez

³² A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.).

³³ Polt Péter (főszerk.): Új Btk. Kommentár 3. kötet, 222–225. oldal (Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013). Lásd még a Btk. 459. § (1) bekezdés 18. pontjának értelmező rendelkezését.

képest súlyosabban rendeli büntetni, ha tizennyolcadik életévét betöltött személy valósítja meg ezeket a magatartásokat. Ehhez a minősített esethez is további minősítő körülményeket kapcsol.

Tehát a Btk. 176. § (1) bekezdésében meghatározott minősített esetek, ha a bűncselekményt: bűnszövetségben; hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként e minőséget felhasználva; vagy a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek, vagy a Nemzeti Adó- és Vámhivatal létesítményében követik el.

Az előbbi esetenél még súlyosabban rendeli büntetni a törvény azt, ha a kábítószer-kereskedelmet jelentős mennyiségű kábítószerre követik el.

Abban az esetben, ha a bűncselekmény elkövetője a tizennyolcadik életévét betöltötte, azonban az elkövetési magatartásokat tizennyolcadik életévét be nem töltött személy felhasználásával valósítja meg; vagy oktatási, köznevelési, gyermekjóléti, illetve gyermekvédelmi feladatok ellátására rendelt épület területén vagy annak közvetlen környezetében fejt ki, akkor a törvény a bűncselekményt súlyosabban rendeli büntetni.

Még súlyosabban büntetendő, ha az elkövető e körülmények fennállása mellett a bűncselekményt: jelentős mennyiségű kábítószerre; bűnszövetségben; vagy hivatalos, vagy közfeladatot ellátó személyként e minőségét felhasználva fejt ki.

Mindkét alapesethez képest privilegizált esetként szabályozza a Btk. a csekély mennyiségre történő elkövetést.³⁴

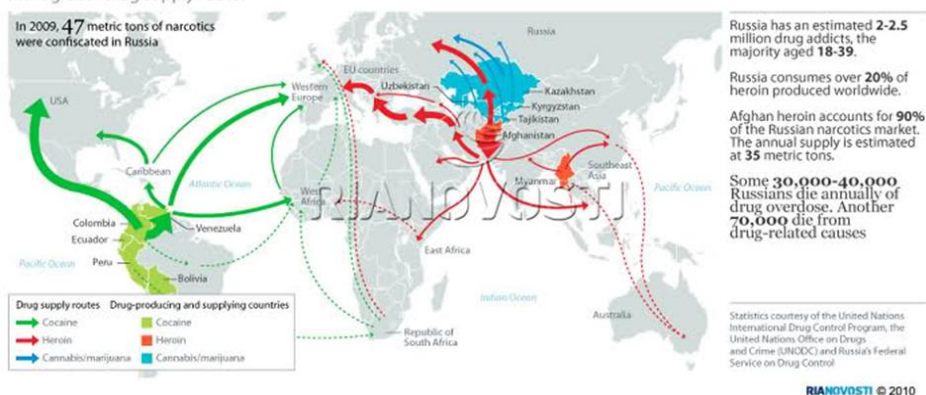
1.1. A kábítószer-kereskedelem kriminológiai aspektusai

A kábítószer-kereskedelem sok esetben országhatárokon, sőt kontinenseken átnyúló bűncselekmény, amelyet ebből kifolyólag nemzetközi dimenzióból kell megközelíteni; ezért annak ellenére, hogy tanulmányomban a kábítószerrel kapcsolatos magyarországi helyzetre kívánok fókuszálni, feltétlenül szükségesnek érzem, hogy egy rövid kitekintést tegyek a nemzetközi kábítószer-útvonalakra is.

1.1.1. A kábítószer-kereskedelem fő útvonalai

Global drug trafficking

Main global drug supply routes

1. ábra³⁵

³⁴ Busch Béla (szerk.): Büntetőjog II. – Különös Rész, 120–126. oldal (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012).

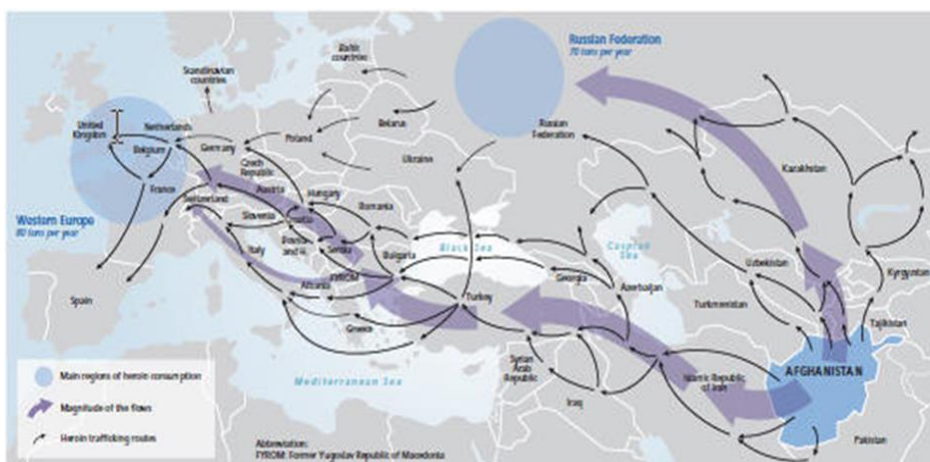
A természetes eredetű, jó minőségű kábítószer csak az arra éghajlatilag és társadalmi berendezkedésük folytán is alkalmas országokban teremnek meg. Mint ahogy a fenti térképről leolvashatjuk, Dél-Amerika nyugati részén – különösen Kolumbiában – a kokain, Délnyugat-Ázsiában – főként Afganisztánban – pedig a cannabis- és az ópiumtermesztés ölt ipari jelleget.

A térképen látható, hogy a kokain az Andok térségéből indulva, az Atlanti-óceánt átszelve, Portugália és Spanyolország partjain keresztül tör be Európába, és a Csendes-óceánon át érkezik meg az Amerikai Egyesült Államok területére.

Afrika státuszáról a fenti térkép, illetve az Africa Centre for Strategic Studies kutatásai alapján is az a megállapítás szűrhető le, hogy a Dél-Amerikából induló legújabb csempész útvonalak célpontja Nyugat-Afrika. Komoly problémát jelent, hogy Afrika, tranzit jellege mellett, egyre inkább felvevőpiaccá, sőt előállító régióvá is válik.³⁶

Az ópium előállítására szolgáló ópiummák termesztése, és az ópium előállítása a Burma/Myanmar, Thaiföld és Laosz területét felölelő „Arany Háromszögnek”, valamint az Afganisztán, Pakisztán és Irán alkotta „Arany Félholdnak” nevezett illegális termőterületeken történik.³⁷ A globális ópiumtermesztés 74%-a Afganisztánban folyik.³⁸

A Balkán és az Északi útvonal ábrázolása

2. ábra³⁹

Mint ahogy a 2. ábráról leolvasható, a heroin Afganisztánból indulva, két fő kábítószer-kereskedelmi útvonalon keresztül éri el Európát. Az ún. Balkán útvonalon és elágazásain – Pakisztánon, Iránon és Törökországon – át, illetve az ún. Észak felé vezető úton, Közép-Ázsián és az Orosz Föderáción keresztül. Jól látható, hogy a

³⁵ Forrás: <http://www.eutimes.net/2010/03/2010-global-drug-trafficking-map/> – The European Union Times honlapja (2013. 05. 12.).

³⁶ Forrás: <http://www.globalresearch.ca/a-new-war-on-drugs-in-west-africa-think-tank-report-says-west-africa-is-a-drug-trafficking-hub/5337192> – Global Research Centre for Research on Globalization honlapja (2013. 05. 13.).

³⁷ Márkus László: Virágzó afgán drogipar – Mákterítő, Magyar Narancs 2008/45. (11. 06.) szám (Magyar Narancs Lapkiadó Kft., Budapest, 2008).

³⁸ World Drug Report 2013, United Nations Office on Drugs and Crime.

³⁹ Forrás: <http://www.unodc.org/unodc/en/drug-trafficking/central-asia.html> – ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatalának oldala (2013. 05. 13.).

Balkán útvonal Bulgáriához érve kettéoszlik egy déli, és egy északi útvonalra. Utóbbinak Magyarország egyik jelentős tranzitállomását képezi.

A cannabis a Föld összes kontinensén termesztik, ennek ellenére mégis főként Délnyugat-Ázsia területéről és Dél-Amerikából kerül exportálásra. Az európai cannabis-kínálat jelentős hányadát Marokkó biztosítja, ebből kifolyólag az európai piac fő behozatali kapuja Spanyolország. Említésre méltó továbbá, hogy a cannabis piac ellátásában a holland bünszervezetek is előkelő helyen állnak.⁴⁰

A szintetikus drogokkal kapcsolatosan megállapítható, annak ellenére, hogy általában Európán kívül, főként Kínában és Indiában kerülnek gyártásra, geopolitikai szerepük mégis korlátozott, hiszen egyre elterjedtebb, hogy forgalmazási helyükhöz közel kerülnek előállításra.⁴¹

Habár a klasszikus kábítószer-útvonalak a fent leírtak szerint alakulnak, a kábítószer-kereskedelem napjainkban, főként a globalizáció hatására, jelentős átalakuláson megy keresztül, ezért az eddig ismertett útvonalak is változóban lehetnek. A fő újdonságot az jelenti, hogy az elkövetői kör, a technológiai lehetőségeket kihasználva, egyre innovatívabb, szofisztikált módszereket alkalmazó, a felmerülő nehézségekre gyorsan reagáló és az egész bolygót átfedő bünszervezetekbe szerveződik.⁴² Mi több, a kereskedők egyre gyakrabban vesznek igénybe legális szállítási lehetőségeket, például konténerekben, futárszolgálatokkal, légi vagy postai úton juttatják célba szállítmányaikat. Emellett változást jelent, hogy korábban a kábítószer hálózatok csupán kábítószer-kereskedelemre szakosodtak, és adott útvonalakon, meghatározott kábítószereket csempészték. Jelenleg azonban egyre több az új útvonal, és elterjedtebbek a többféle kábítószerrel továbbító szállítmányok is.⁴³

1.1.2. Az elkövetői kör és a fogyasztói trendek

Hazánkban a kábítószer-bűnözés területén alapvetően két bünszervezeti formát határolhatunk el. Az egyiket azok a hagyományos értelemben vett bünszervezetek jelentik, amelyek nemzetközi szinten is egyre gyakrabban szerveződnek, és fő jellegzetességük, hogy nem a kábítószer-kereskedelem bűncselekmény elkövetésére specializálódnak, hanem a működésük során, illegális úton felhalmozott tőkét eseti jelleggel, kábítószerben kívánják „megforgatni”. A másik elkövetési forma, kifejezetten a kábítószer-kereskedelem bűncselekményi kategóriára szakosodott, specializált bünszervezet, amelynek elsődleges jövedelemforrását is az ezekből a bűncselekményekből származó bevételek teszik ki. Ezek az elkövetők kiegészítő jogsértő cselekményeket csupán járulékosan követnek el. Mindkét bünszervezeti modellre egyaránt jellemző, hogy felépítésük többlépcsős, külön beszerzőket, szállítókat és dílereket foglalkoztatnak, akik az esetek jelentős részében sem egymást, sem pedig felsőbb kapcsolataikat nem ismerik, és a vezető szerepeket nem magyar anyanyelvű személyek töltik be. További közös vonásuk, hogy e csoportokat etnikai, családi, vérségi alapon szerveződő, főként török, bolgár és koszovói albán körök képezik.

Hazánkban a társadalom életmódbeli váltása és ezzel a kábítószer-fogyasztás megjelenése az 1960-as évekre tehető.⁴⁴ A következő fordulat Magyarország határainak megnyitásával a 80-as évek végén, a 90-es évek elején következett be.

⁴⁰ Boekhout van Solinge Tim: Drug use and drug trafficking in Europe. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 1998, 100–105. pages.

⁴¹ Alain Labrousse: Géopolitique des drogues, Presses Universitaires de France, 2011, 3–4. pages.

⁴² Federico Varese: idézett mű, 235–253 oldal.

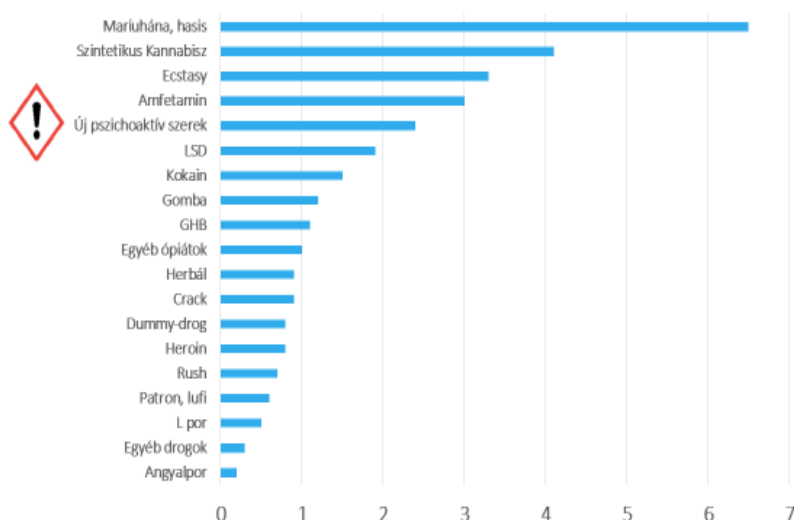
⁴³ Forrás: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-73_hu.htm?locale=FR – Az Európai Bizottság honlapja (2013. 05. 13)

⁴⁴ Kurdics Mihály: A kábítószer itt van testközelben: ahogyan egy rendőrtiszt látja. Kézikönyv felnőtteknek és fiataloknak, 5. oldal (2Zsiráf Kiadó, Budapest, 2003).

Ekkor vette kezdetét a tiltott kábítószeres országunkon keresztüli szállítása. Hazánkról 1998-ban pedig már ki lehetett jelenteni, hogy a korábbi tranzitországból célállomássá alakult át.⁴⁵

Amint azt a 3. ábra jól szemlélteti, napjainkban Magyarországon a leginkább fogyasztott kábítószeres népszerűségi sorrendben: a cannabis, az amfetamin, a heroin, a kokain, az ecstasy, a metamfetamin, az LSD, egyéb és a prekursorok.⁴⁶

A legnépszerűbb kábítószeres 2013-ban

3. ábra⁴⁷

Az első vietnámi származású elkövetőkből álló szervezett bűnözői körök által üzemeltetett kenderültetvények a 2008-as év második felében, Budapest és Pest megye környékén kezdtek el megjelenni. A megelőző évekhez képest, 2011-re közel megtízszereződött a rendőrség által felszámolt ipari méretű és minőségű cannabisültetvények száma. Az e tevékenység végzéséhez szükséges tudás, tapasztalat, a berendezések jelentős része és a szükséges anyagi háttér Hollandiából, illetve főként a csehországi vietnámi köröktől származik. Komoly problémát okoz, hogy az ilyen jellegű bűncselekmények bűnüldözése során, fedett nyomozó igénybevételére az esetek többségében nincs lehetőség, ráadásul a speciális szakértelmet igénylő feladatok ellátása (tolmácsok, igazságügyi szakértők, stb.) miatt, magának a bűncselekménynek a nyomozása is hatalmas pénzüsszegeket emészt fel.

Manapság a szakemberek, illetve a társadalom számára a kábítószerpiacot elárasztó, minden korábbinál gyorsabb ütemben felbukkanó dizájnér drogok gerjesztik a legsúlyosabb kihívásokat. A dizájnér drogok egyre fokozódó elterjedése legfőképpen annak tudható be, hogy az előállításukhoz szükséges szakértelem – az internet, illetve Kelet-európai, kémiai szaktudással rendelkező személyek bevonásával, eset-

⁴⁵ Rusznyák József: A sorállomány körében végzett mentálhigiénés tevékenység. Iskolakultúra 1998/10. szám, 110. oldal (Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 1998).

⁴⁶ <http://drogfokuszpont.hu/eves-jelentesek/#2012> – Drog Fókuszpont. Nemzeti Kábítószer Adatgyűjtő és Kapcsolattartó Központ: 2012-es Éves Jelentés a magyarországi kábítószer-helyzetről az EMCDDA számára, 82. oldal (2015. 05. 07.).

⁴⁷ <http://drogfokuszpont.hu/eves-jelentesek/#2012> – Drog Fókuszpont 2012-es Éves Jelentése.

leg a „börtöniskolában” elsajátított tudás, vagy illegális könyvek felhasználásával – gyakorlatilag bárki számára könnyen elérhető. További fontos tényező, hogy a szóban forgó kábítószer behozatala az ország területére a terjesztők számára különösebb nehézségek nélkül véghezvihető. Jellemző a dizájnér drogokra, hogy értékesítésük és megrendelésük interneten keresztül, kiszállításuk pedig postai úton történik. Igen gyakran kristály, fürdősó, füstölő, növénytápszer álnéven forgalmazzák őket. A dizájnér drogok okozta helyzet súlyosságát tükrözi, hogy hazánkban fellelhető olyan falu, amelynek berkein belül már hét-nyolc éves lakói körében is elterjedt e szerek használata.⁴⁸

Hazánkban a kokaint használók aránya alacsony. A budapesti repteret főként horvát és román csoportok használják kokaincsempészetre. A magyar elkövetők elsősorban Hollandiába, Spanyolországba és Olaszországba továbbítják a kokain csomagokat.

A heroin, amely Budapest-centrikus kábítószer, elsősorban török és vietnámi terjesztők által, a kínai piacok környékén kerül forgalmazásra. Használata csökkent. Ez annak tudható be, hogy az új anyagok alacsonyabb beszerzési árak miatt kiszorítják a piacról. Összességében, a kábítószer-kereskedelem tekintetében megfigyelhető a Budapest-központúság, amely azonban fokozatosan oldódni látszik, napjainkban tehát jelentős számban követik el ezeket a bűncselekményeket vidéken is.

1.2. A bűnügyi együttműködés szempontjából releváns intézmények

Az Európai Rendőri Hivatal (Europol) 1998-ban kezdte meg működését, felváltva ezzel az 1995-ben ideiglenesen felállított, szűkebb feladat- és hatáskörrel bíró ún. Europol Kábítószer egységet (Europol Drugs Unit).⁴⁹ Az Europol az Unió bűnügyi információk cseréjével és elemzésével foglalkozó bűnüldöző hatósága.⁵⁰

A kábítószer-kereskedők elsődleges motivációja a kábítószer-kereskedelemből származó évi 400–500 milliárd dollárra tehető jövedelem.⁵¹ A profit megszerzése érdekében, a kábítószer-bűnözésben részt vevők igen gyakran csalássorozatot, korrupciós, illetve egyéb bűncselekményeket követnek el.⁵² Ebből következően a kábítószer-bűnözés ellen hatékony fellépésnek bizonyul, ha a bűnözőktől elvonják azt az anyagi hasznot, amelyre üzelveik által szert tesznek.⁵³ Ez okokból kifolyólag az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) komoly jelentőséggel bír a kábítószer-kereskedelem bűnüldözésében. Az OLAF, mely 1999-ben létesült, egy az Európai Bizottságon belül működő szervezet.⁵⁴ Fő feladata az Unió pénzügyi érdekeinek védelme, valamint a csalás, a korrupció és az egyéb pénzügyi vonatkozású, jogellenes tevékenységek elleni küzdelem, beleértve az európai intézményekben elkövetett, súlyos hivatali mulasztásokat is.⁵⁵

2002-ben az Európai Unió létrehozta az Európai Unió Igazságügyi Együttműködési Egységet (Eurojust), amely a kábítószer-probléma kezelésében szintén kitüntetett szereppel bíró intézmény. Célja a tagállamok igazságügyi hatóságai közötti ko-

⁴⁸ <http://index.hu/belfold/2015/04/16/dizajnerdrogdalun/> – Földes András: Siker! A drog oldotta meg a vidéki alkoholproblémát. Az index honlapja (2015. 04. 18.).

⁴⁹ http://www.euvonal.hu/index.php?op=tenyek_intezmenyrendszer&id=11 – EU vonal (2013. 09. 05.).

⁵⁰ <https://www.europol.europa.eu/content/page/about-us> – Az Europol honlapja (2013. 09. 05.).

⁵¹ Mickael R. Roudaut: Marchés criminels un acteur global, Presses Universitaires de France, 2010, 173. page.

⁵² Alain Labrousse: idézett mű, 3–4. oldal.

⁵³ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1347_hu.htm – Az Európai Bizottság sajtóközleménye (2013. 09. 13.).

⁵⁴ http://ec.europa.eu/anti_fraud/index_hu.ht – Az OLAF honlapja (2013. 09. 13.).

⁵⁵ <http://www.nav.gov.hu/nav/olaf> – A NAV honlapja (2013. 09. 08.).

ordináció ösztönzése és javítása a két vagy több uniós tagállamot érintő nyomozati és büntetőeljárások esetében. Munkája során szoros együttműködésben van az Európai Igazságügyi Hálózattal, az Europolal, valamint az Olaffal.⁵⁶

A kábítószer-bűnözés transznacionális jellege miatt, visszaszorításában meghatározó tevékenységet fejt ki továbbá a Tanács 2007/2004/EK rendelete által felállított, Európai Unió Tagállamainak Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség (Frontex). A Frontex életre hívásának fő oka:

- a külső határok igazgatása terén a tagállamok közötti operatív együttműködés összehangolása;
- közös, integrált kockázatértékelési modell kialakítása, valamint általános és különös kockázatértékelések végrehajtása;
- a tagállamok segítése a nemzeti határőrök képzésében, beleértve közös képzési követelmények kialakítását, európai szintű képzések biztosítása a nemzeti határőrök oktatói számára, szemináriumok rendezése és továbbképzés biztosítása az illetékes hatóságok tisztviselői számára.⁵⁷

Az Európai Rendőr Akadémiát (CEPOL) a Tanács 2000-ben hozta létre a határokon átnyúló kooperációk erősítése és a tagállamok rendőrtisztjeinek továbbképzése érdekében. Az oktatás kiemelt témaköre a szervezett bűnözés elleni küzdelem.⁵⁸

Meg kell említeni továbbá, hogy hazánk szorosan együttműködik több, nem az Európai Unió által létrehozott nemzetközi intézménnyel is. Ilyennek tekintendő különösen a Délkelet-európai Bűnüldözési Központ (SELEC), és a Bűnügyi Rendőrség Nemzetközi Szervezete (Interpol) is. A SELEC 2009-ben Bosznia Hercegovina, Albánia, Bulgária, Horvátország, Magyarország, Montenegró, Macedónia, a Görög Köztársaság, Románia, Moldova, Szerbia, Szlovénia és Törökország közreműködésével jött létre. A központ feladata a bűnmegelőzés és a bűnözés ellen folytatott küzdelem koordinációjának erősítése.⁵⁹ Az Interpol a világ legnagyobb nemzetközi rendészeti szervezete. Feladata, hogy lehetővé tegye a világ rendőri szervei számára a közös munkavégzést. Az Interpol még abban az esetben is beavatkozhat, ha semmilyen diplomáciai kapcsolat nem létesült a problémával érintett államok között.⁶⁰

Hazai szinten az általános nyomozó hatóság a rendőrség [Be.⁶¹ 36. § (1) bekezdése]. Bizonyos esetekben a Nemzeti Adó- és Vámhivatal végzi a nyomozást.⁶²

A rendőri szervek közül a Készenléti Rendőrség látja el a központi szerepet a kábítószer-bűnözés elleni küzdelemben. A Nemzeti Nyomozó Iroda (a továbbiakban NNI) a Készenléti Rendőrség parancsnokának közvetlen irányítása alatt álló, országos illetékességű, nyomozó hatósági feladatok ellátására létrehozott egység, amely

⁵⁶ Az EU Igazságügyi Együttműködési Egysége honlapja (2013. 09. 08.): http://europa.eu/about-eu/agencies/regulatory_agencies/pol_agencies/eurojust/index_hu.htm

⁵⁷ A további feladatok részletesebben: az Európai Unió (Frontex) honlapja (2013. 09. 08.) – http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_migration/133216_hu.htm

⁵⁸ <https://www.cepol.europa.eu/index.php?id=home0> – A CEPOL honlapja (2013. 09. 08.).

⁵⁹ <http://www.seccenter.org/m485/SELEC> – A SELEC honlapja (2013. 09. 14.).

⁶⁰ <http://www.interpol.int/fr/A-propos-d'INTERPOL/Présentation> – Az Interpol honlapja (2013. 09. 14.).

⁶¹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.).

⁶² Nyomozó hatóság továbbá: a külföldön lévő magyar kereskedelmi hajó vagy polgári légi jármű parancsnoka [Be. 36. § (4) bekezdése]; a katonai ügyész [Be. 474. § (1) bekezdése]; a katonai nyomozó hatóság (Be. 477. §). Az ügyész, noha nem nyomozó hatóság, de a vádemelés feltételeinek megállapítása végett nyomozást végeztet vagy nyomoz [Be. 28. § (3) bekezdése]; a Be. 29. §-ában felsorolt bűncselekmények miatt, kizárólag az ügyész végzi a nyomozást. (A Szerkesztő megjegyzése.)

a nemzetközi méretekben is megjelenő, több ország bünygyi szerveinek együttműködését igénylő bűncselekmények feldolgozásában is közreműködik.⁶³

Az NNI tevékenysége országos szinten legfőképpen titkos információgyűjtések és felderítések végzésében, büntetőeljárások megindításának vizsgálatában, és amennyiben szükséges, az eljárások megindításában, valamint olyan műveleti tevékenységek teljesítésében merül ki, amelyek sajátérős figyelésen és elfogáson alapulnak. Az NNI társszerveit az alábbi szervek képezik: Országos Rendőr-főkapitányság Bünygyi Ellátó Igazgatóság, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, Terror-elhárító Központ, Nemzeti Védelmi Szolgálat, Nemzeti Adó- és Vámhivatal, megyei (budapesti) rendőr-főkapitányságok, Repülőtéri Rendőr Igazgatóság és a Nemzetközi Bünygyi Ellenőrzési Hivatal. Nemzetközi szinten pedig a SELEC, az Interpol és az Europol.⁶⁴

2. A BÜNÜLDÖZÉS

A hazai kábítószer-politika elsődleges célja a kínálat csökkentése. Írásom e része a bűnöldözés nemzeti, illetve nemzetközi szinten jelentkező akadályait és hiányosságait, valamint hatékonyabbá tételének lehetőségeit tárgyalja.

2.1. Bűnöldözés hazai szinten

2.1.1. A titkos információgyűjtés során felmerülő nehézségek

2.1.1.1. Az ügyészek és a nyomozó hatóság közötti kommunikációhiány

A büntetőeljárás – amennyiben a Be. eltérően nem rendelkezik – a nyomozással veszi kezdetét. „*Kriminalisztikai szempontból a nyomozás a múltban történt események, jelenségek megismerésére irányuló, adatokkal és az azokra épülő verziókkal végzett szellemi és gyakorlati tevékenység.*”⁶⁵

A nyomozás letéteményesei az ügyész és a nyomozó hatóságok. Az ügyész a közvádó. Kötelessége, hogy mind a terheltet terhelő és mentő, mind a büntetőjogi felelősséget súlyosító és enyhítő körülményeket az eljárás minden szakaszában figyelembe vegye. Az ügyész ezek mellett számos részfeladattal is rendelkezik. Ilyen részfeladatnak tekinthető a nyomozás felügyelete, amelynek alapján elrendelési, utasítási, irat-betekintési jog illeti meg. Jogosult a feljelentést elutasítani, a nyomozást megszüntetni, illetőleg köteles a hatáskörébe tartozó panaszokat elbírálni. Az ügyész feladata továbbá mérlegelni, hogy a vádemelés objektív és szubjektív

⁶³ A Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) honlapja, elérhető: <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/teruleti-szervek/keszenleti-rendorseg> (2013.09.08.).

⁶⁴ A Készenléti Rendőrség (KR) Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) területi nyomozó hatóság, végső soron, az országos rendőrfőkapitány irányítása alatt áll. A KR NNI hatáskörét és illetékességét részletesen a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet szabályozza. (A Szerkesztő megjegyzése.)

⁶⁵ <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/meszaros-bence/meszaros-bence-vedes-ertekezes.pdf> – Mészáros Bence: Fedett nyomozás a bűnöldözésben. Doktori értekezés, 2. oldal (Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2011). Mészáros Bence meghatározását azzal egészíteném ki, hogy a múltban történt eseménynek, jelenségnek bünygyileg (vagy büntető anyagi jogilag) relevánsnak kell lennie, valamint a nyomozó hatóság szellemi és gyakorlati tevékenységének nem csak az inkriminált események, jelenségek megismerésére, hanem azok rekonstruálására, illetve az eljárási szabályok szerint történő rögzítésére is irányulnia kell. (A Szerkesztő megjegyzése.)

feltételei fennállnak-e, amennyiben igen, akkor vádat kell emelnie, majd ezt követően el kell látnia a vád képviselőt is.⁶⁶

A nyomozó hatóság feladatáról a Be. és annál alacsonyabb szintű jogszabályok, illetve közjogi szervezetszabályozó eszközök rendelkeznek.⁶⁷

A nyomozó hatóság és az ügyész között egy alá-fölrendeltségi viszony áll fenn, tekintve, hogy főszabály szerint, az ügyész rendelkezik a nyomozásról. Ebből következően ő utasítja és felügyeli a nyomozó hatóságot, és az általa végzett cselekményeket is. A nyomozó hatóság tehát a nyomozást – azokat az eseteket leszámítva, amikor a bűncselekményt maga észlelte, a feljelentést nála tették, vagy arról más módon maga szerzett tudomást – az ügyész rendelkezése alapján végzi. A felsorolt kivételek esetében önállóan nyomoz. Az ügyész azonban azért, hogy a nyomozás törvényessége, illetőleg az eljárásban részt vevő személyek jogainak érvényesítése felett őrködjön, a Be. kritériumait érvényesítve ekkor is jelen kell, hogy legyen az eljárásban.

A nyomozás célja a bűncselekmény gyanúját keltő tett valóságnak megfelelő rekonstruálása, az elkövető személyének, továbbá a bizonyítási eszközöknek a felderítése, illetőleg ezen utóbbiak biztosítása. A gyanú az ügyésznek vagy a nyomozó hatóságnak hivatali hatáskörében, tagjának hivatali minőségében tudomására jutott adatok alapján vagy feljelentésnek köszönhetően keletkezik. Nyomozást tehát az ügyész vagy a nyomozó hatóság rendel el, és erről feljegyzést készít. Amennyiben halaszthatatlan nyomozási cselekményt kell foganatosítani (erre az őrizetbe vétel, a házkutatás, a motozás, a lefoglalás, a számítástechnikai rendszer útján rögzített adatok megőrzésére kötelezés, a szemle, a bizonyítási kísérlet, valamint a felismerésre bemutatás esetében van lehetőség),⁶⁸ akkor a nyomozás megindulhat a nyomozás elrendelése nélkül is. Ebben az esetben, a nyomozás tényéről és idejéről utólag kell a feljegyzést elkészíteni. A kábítószer-kereskedelem bűncselekményének vonatkozásában elenyésző azon esetek száma, amikor feljelentést tesznek,⁶⁹ ezért akkor lehet nyomozást indítani, amikor a bűncselekménnyel kapcsolatosan az ügyész vagy a nyomozó hatóság gyanút fog.

A Be. a nyomozás határidejére vonatkozó szabályok lefektetésével garanciát teremt arra nézve, hogy a rendőrség szakmai indok nélkül hosszú ideig nyomozást ne folytathasson. A nyomozás határidejére vonatkozó törvényi szabályokat a 176. § (1) bekezdése állapítja meg. Eszerint a nyomozást a lehető legrövidebb időn belül le kell folytatni és az elrendelésétől, illetve megindulásától számított két hónapon belül be kell fejezni. Ha az ügy bonyolultsága vagy elháríthatatlan akadály indokolja, a

⁶⁶ Az ügyész feladatát részletesen a Be. 28–34. § (III. Fejezet – Az ügyész); 216–233. § (X. Fejezet – A vádemelés), továbbá az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény, valamint a vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádemeléssel kapcsolatos feladatokról szóló 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás szabályozza. (A Szerkesztő megjegyzése.)

⁶⁷ A nyomozó hatóság alapvető feladatát a Be. 35–41. § (IV. Fejezet – A nyomozó hatóság); 164–215. § (IX. Fejezet – A nyomozás), illetve a Rendőrség nyomozási feladatait a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 23/2003. (VI. 24.) BM-IM együttes rendelet tartalmazza. (A Szerkesztő megjegyzése.)

⁶⁸ Tóth Mihály (szerk.): Büntető eljárásjog, 314. oldal (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009). A Be. 177. § valóban a halaszthatatlan nyomozási cselekmények köré vonja a bizonyítási kísérletet (Be. 121. §) és a felismerésre bemutatást (Be. 122. §). Gyakorlati szempontokat is figyelembe véve, e két bizonyítási eljárás nem tartható reálaktusként, a büntetőeljárást nyomozás elrendelése nélkül megindító halaszthatatlan nyomozási cselekmények közé, ugyanis mindkét eljárási cselekmény fogantatását szükségszerűen meg kell, hogy előzze más olyan cselekmény, amely elrendelt vagy „*elrendelődt*” nyomozást, tehát folyamatban lévő büntetőeljárást feltételez. Például a felismerésre bemutatásnál ilyen a felismerés alanyának előzetes, tanúként történő kihallgatása. (A Szerkesztő megjegyzése.)

⁶⁹ Kovács Gyula–Lóczi Zsolt: Visszaélés kábítószerrel nyomozása, 65. oldal. Kriminálisztikai Jegyzetek és Tanulmányok (Rendőrtisztai Főiskola, Budapest, 2010).

nyomozás határidejét az ügyész legfeljebb hat hónappal, ha ez a határidő letelt, az ügyészség vezetője legfeljebb a büntetőeljárás megindulásától számított egy év elteltéig meghosszabbíthatja. A Be. 176. § (2) bekezdése értelmében, egy éven túl kizárólag a felettes ügyészség vezetője, két éven túl pedig a legfőbb ügyész jogosult a nyomozás határidejének a meghosszabbítására. Amennyiben a nyomozás meghatározott személy ellen folyik, a meghosszabbítás – a Be. 193. § (3) bekezdésében meghatározott kivételtől eltekintve – a gyanúsított kihallgatásától számított két évig terjedhet.

A kábítószer-bűncselekmények bűnüldözése során az elsődleges cél a kábítószer előállító és terjesztő bűnhálózatok felszámolása.⁷⁰ Ehhez pedig a bűnszervezet csúcán elhelyezkedő, irányító főfelelősök, a szervezők, az anyagi támogatást nyújtók, illetőleg a háttérben működő titkos irányítók leleplezése szükséges. Azonban az okból kifolyólag, hogy feljelentés hiánya miatt az eljárásokat többnyire ismeretlen tettesek ellen kell megindítani, továbbá, hogy a kábítószer-bűncselekmények elkövetői az esetek jelentős részében jól felszerelt apparátusú, intellektuális és erősen konspiratívra vált transznacionális bűnszervezetek tagjai, ezért a hagyományos technikák, ismeretek és eszközök nem bizonyulnak elégségesnek a bűnszervezetekben magasabb posztot betöltő elkövetők meggyanúsítására.⁷¹ A nyomozó hatóságok számára emiatt az operatív eljárásokban rejlik perspektíva, ezért fontos ezen eljárások zökkenőmentessé és effektívvé tétele.

„A bűnügyi hírszerzés alatt a titkosszolgálati eszközök bűnüldözési célú alkalmazását értjük.”⁷² A hírszerzés célja olyan információk megszerzése, amelyek birtokában a kriminális események megelőzése, megszakítása és bizonyítása a lehető legrövidebb idő alatt, minimális legitim erőszakkal és maximális hatékonysággal biztosítható. Tárgya olyan, a múltban bekövetkezett történeti tényállás, a jelenben zajló esemény, avagy a jövőben bekövetkező kockázati lehetőség, amely nemzetbiztonsági vagy közbiztonsági relevanciával rendelkezik.⁷³

A hírszerzés két formája különböztethető meg. Egyfelől, a titkos információgyűjtés, amelyet rendszerint a nyílt büntetőeljárás megindítását megelőző szakaszban használnak fel, másfelől a titkos adatszerzés, amelyet már a büntetőeljárás keretei között, a nyomozás elrendelését követően alkalmaznak a hatóságok.⁷⁴

A titkos információgyűjtés fogalmát a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) határozza meg. Eszerint „a rendőrség bűncselekmény elkövetésének megelőzése, felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, elfogása, körözött személy felkutatása, tartózkodási helyének megállapítása, bizonyítékok megszerzése, valamint a büntetőeljárásban részt vevők és az eljárást folytató hatóság tagjainak, az igazságszolgáltatással együttműködő személyek védelme, valamint az e törvényben meghatározott költségvetési szervek bűnmegelőzési, bűnfelderítési célú ellenőrzése érdekében – törvény keretei között – titokban információt gyűjthet” [Rtv. 63. § (1) bekezdése]. E felderítési módszer a jogállami követelmények szem előtt tartása miatt azonban az esetek jelentős részében a külön törvényekben meghatározott külső (bírói vagy igazságügyért felelős miniszteri)

⁷⁰ Kurdics Mihály: idézett mű, 97. oldal.

⁷¹ <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/174> – Fekecs Gyula: Titkos információgyűjtés, avagy titkos adatszerzés? (Jogi Fórum, Budapest, 2005).

⁷² Finszter Géza: A titkos felderítés kriminalisztikája. Bócz Endre (szerk.): Kriminalisztika 2. kötet, 969. oldal (BM Kiadó, Budapest, 2004).

⁷³ Finszter Géza: A kriminalisztika elmélete és a praxis a büntetőeljárás reform tükrében (Összefoglalás), 95–96. oldal (Kézirat, Budapest, 2005–2007).

⁷⁴ Bócz Endre–Finszter Géza: Kriminalisztika joghallgatóknak, 283–286. oldal (Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008).

engedély alapján, illetőleg bizonyos esetekben bírói engedély beszerzése nélkül végezhető.

A bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtésre a rendőrség a 63. § (1) bekezdésében meghatározott bűnüldözési feladatának teljesítése érdekében

a) informátort, bizalmi személyt vagy a rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt vehet igénybe;

b) az eljárás céljának leplezésével (puhatolás) vagy a kilétét leplező fedett nyomozó igénybevételeével információt gyűjthet, adatot ellenőrizhet;

c) saját személyi állománya, valamint a vele együttműködő személy és rendőri jelleg leplezésére, védelmére fedőokiratot állíthat ki, használhat fel, fedőintézményt hozhat létre, és tarthat fenn;

d) a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható és vele kapcsolatban lévő személyt, valamint a bűncselekménnyel kapcsolatba hozható helyiséget, épületet és más objektumot, terep- és útvonalszakaszt, járművet, eseményt megfigyelhet, arról információt gyűjthet, az észlelteket hang, kép, egyéb jel vagy nyom rögzítésére szolgáló technikai eszközzel (a továbbiakban: technikai eszköz) rögzítheti;

e) a bűncselekmény elkövetőjének leleplezésére vagy a bizonyítás érdekében – sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó – csapdát alkalmazhat;

f) mintavásárlás végzése érdekében informátort, bizalmi személyt, a rendőrséggel titkosan együttműködő más személyt vagy fedett nyomozót, továbbá – az ügyész engedélyével – álvásárlás, bizalmi vásárlás, bűnszervezetbe való beépülés, illetve – a 2. § (4) bekezdésére is figyelemmel – ellenőrzött szállítás folytatása érdekében fedett nyomozót alkalmazhat;

g) ha a bűncselekmény megelőzésére, megakadályozására, felderítésére, az elkövető elfogására, kilétének megállapítására nincs más lehetőség, a sértettet szerepkörében – életének, testi épségének megóvása érdekében – rendőr igénybevételeével helyettesítheti;

h) hírközlési rendszerekből és egyéb adattároló eszközökből információt gyűjthet [Rtv. 64. §].

A bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtést az Rtv. 69–71. § szabályozza.

A rendőrség bírói engedéllyel a 63. § (1) bekezdésében meghatározott bűnüldözési célból a súlyos bűncselekmények esetében, valamint a (3) bekezdésben felsorolt esetekben a nyomozás elrendeléséig

a) magánlakást titokban átkutathat, az észlelteket technikai eszközökkel rögzítheti,

b) a magánlakásban történeteket technikai eszközök segítségével megfigyelheti és rögzítheti,

c) postai küldeményt, valamint beazonosítható személyhez kötött zárt küldeményt felbonthat, ellenőrizheti, és azok tartalmát technikai eszközzel rögzítheti,

d) elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított kommunikáció tartalmát megismerheti, az észlelteket technikai eszközzel rögzítheti, valamint

e) számítástechnikai eszköz vagy rendszer útján továbbított, vagy azon tárolt adatokat megismerheti, rögzítheti és felhasználhatja [Rtv. 69. §].

A bűnüldözési célból folytatott bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtés, valamint a nem bűnüldözési célból folytatott bírói engedélyhez, illetve az igazságügyért felelős miniszter engedélyéhez kötött titkos információgyűjtés eredménye a büntetőeljárásban bizonyítékként akkor használható fel, ha

a) a titkos adatszerzés engedélyezésének e törvényben meghatározott feltételei (201. §) a bizonyítani kívánt bűncselekmény tekintetében fennállnak,

b) a titkos információgyűjtés engedélyezését kérő szerv a büntetőeljárásban felhasználni kívánt információ megszerzését követően a nyomozást – a büntetőeljárás

megindításának valamennyi, e törvényben meghatározott feltétele megállapításakor – nyomban elrendelte vagy a feljelentési kötelezettségének nyomban eleget tett.

(2) A titkos információgyűjtés engedélyezését kérő szerv a nyomozási elrendelésével vagy a feljelentés megtételével egyidejűleg kezdeményezi az illetékes ügyésznél a titkos információgyűjtés eredményének a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásra való alkalmasságának megállapítását, ha

a) a bűnyűdözési célból folytatott titkos információgyűjtés során keletkezett és rögzített adat az engedélyben nem megjelölt személyre, illetve nem megjelölt bűncselekményre,

b) a nem bűnyűdözési célból folytatott titkos információgyűjtés során keletkezett és rögzített adat az engedélyben nem megjelölt személyre vonatkozik.

A (2) bekezdés szerinti felhasználásra való alkalmasságról történő döntés érdekében az ügyész hetvenkét órán belül a nyomozási bíróhoz fordul. A titkos információgyűjtés eredménye akkor alkalmas a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásra, ha az (1) bekezdésben meghatározott feltételek fennállnak és megalapozottan feltehető, hogy más módon a bizonyíték beszerzése kilátástalan, vagy aránytalanul nagy nehézséggel járna. A nyomozási bíró a felhasználásra való alkalmasságról indokolt végzéssel határoz. A felhasználásra való alkalmasság tárgyában hozott döntés a titkos információgyűjtés során keletkezett és rögzített adat minősített jellegét nem érinti. A büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásra való alkalmasság megállapítása esetén az érintett adatot csak akkor kell megsemmisíteni, ha az ügyész a (4) bekezdés alapján annak bizonyítékként történő felhasználását nem indítványozta.

A titkos információgyűjtés eredményének a büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználását az (1) bekezdésben meghatározott feltételek fennállása esetén a nyomozás elrendelését követően az ügyész indítványozhatja. Az indítványról a nyomozási bíró határoz [Be. 206/A. §].

Ezen kérdéskör tárgyalásánál feltétlenül megemlítenőd, hogy a tapasztalatok alapján problémaként jelentkezik, miszerint az Rtv., illetve a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Nbtv.) eltérő rendelkezéseket tartalmaz az engedélyező bíró személyére vonatkozóan. Az Rtv. 71. § (1) bekezdése a következőképpen határozza meg az engedélyező bíró személyét: „A különleges eszköz alkalmazását az engedélyt kérő nyomozó hatóság székhelye szerint illetékes járásbírósnak a törvényszék elnöke által kijelölt bírója engedélyezi”. Ezzel szemben az Nbtv. 58. § (1) bekezdése szerint, a „titkos információgyűjtést a Fővárosi Törvényszék elnöke által e feladatra kijelölt bíró engedélyezi”.⁷⁵

A titkos adatszerzés fogalmát a Be. 200. § (1) bekezdése határozza meg. Ezen rendelkezés szerint az ügyész és a nyomozó hatóság bírói engedély alapján az elkövető kilétének, tartózkodási helyének megállapítása, elfogása, valamint bizonyítási eszköz felderítése érdekében a nyomozás elrendelésétől a nyomozás iratainak ismertetéséig az érintett tudta nélkül

a) a magánlakásban történeteket technikai eszközzel megfigyelheti és rögzítheti,

b) postai küldeményt, beazonosítható személyhez kötött zárt küldeményt felbonthat, ellenőrizhet, és azok tartalmát technikai eszközzel rögzítheti, valamint elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított kommunikáció tartalmát megismerheti, az észlelteket technikai eszközzel rögzítheti,

c) számítástechnikai eszköz vagy rendszer útján továbbított, vagy azon tárolt adatokat megismerheti, rögzítheti és felhasználhatja.

⁷⁵ <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/508> – Kenese Attila: A titkos információgyűjtés és adatszerzés alkalmazása és eredményének felhasználása során felmerülő jogértelmezési kérdések a bírósági gyakorlat tükrében, 10. oldal (Jogi Fórum, Budapest, 2013).

A titkos adatszerzés engedélyezéséről a bíróság az ügyész indítványára határoz [Be. 203. § (1) bekezdése]. A titkos adatszerzésre a nyomozás elrendelését követően kerülhet sor [Be. 200. § (2) bekezdése].

Kenese Attila tanulmányában, álláspontom szerint, helyesen hívja fel a figyelmet arra, hogy előfordulnak olyan esetek, amikor a nyomozás elrendelése alakszerű határozattal még nem történt meg, azonban kése delmet nem tűrő okból az ügyész vagy a nyomozó hatóság nyomozati cselekményt végez. Ebben az esetben a nyomozás megindul, azonban kérdésként merül fel, hogy ilyenkor lehetőség van-e a titkos adatszerzés engedélyezésére.⁷⁶

A titkos felderítés során szükséges lehet olyan tevékenységek végrehajtására, amelyek során, valamely bűnüldözési cél elérése érdekében a hatóság tagjai büntető normába ütköző jogellenes cselekményeket hajtanak végre. Az effajta cselekményt gyakran a fedett nyomozók végzik, és az ügyészek felügyelik. Fedett nyomozó a titkos információgyűjtés keretében eljáró, a kilétét leplező rendőr [Rtv. 68/F. § e) pontja].⁷⁷ A fedett nyomozó a nyomozó hatóság tagja, és e minőségben a rá vonatkozó hivatali, szolgálati szabályok alapján jár el.⁷⁸ Az alábbiakban az ügyész azon rendelkezési jogairól szölok, amelyek a titkos információgyűjtés során megilletik őt.

Mint ahogy az állam büntető igényéről igazságszolgáltatási szerv dönthet, az ilyen titkosszolgálati tevékenységhez mindig szükséges az ügyész engedélye, amennyiben a rendőrség álvásárlás, bizalmi vásárlás, bűnszervezetbe való beépülés, illetve ellenőrzött szállítás folytatása érdekében fedett nyomozót alkalmaz. Ezen tevékenységek lefolytatására pedig a titkos információgyűjtés során bizonyítékok beszerzése végett gyakran kerül sor.⁷⁹

Arra való tekintettel, hogy a kábítószer-kereskedők igen gyakran ipari hálózatokat használnak fel a kábítószer termesztésre, illetőleg továbbításra, ezért a kábítószer-kereskedelem nyomozása során gyakran előfordul, hogy az adatgyűjtést más hatóság illetékességi területén kell végrehajtani. Ekkor a nyomozó hatóságok kétféleképpen szerezhetik meg a szükséges adatokat: adatkérés keretében, vagy pedig akár szóbeli, akár írásbeli megkeresést intézve az adott szervhez.

Az adatkérés alkalmával a rendőrség a kábítószer-kereskedelem felderítése, valamint a bűncselekményből származó vagyron visszaszerzése érdekében, az üggyel összefüggő adatok szolgáltatását igényelheti az adóhatóságtól, a vámhatóságtól, a szolgáltatást nyújtó postai szolgáltatótól, az elektronikus hírközlési szolgáltatótól, az egészségügyi és a hozzá kapcsolódó adatot kezelő szervtől, illetőleg a banktitoknak, fizetési titoknak, értékpapírtitoknak, pénztártitoknak, a biztosítási titoknak és az üzleti titoknak minősülő adatot kezelő szervtől is.

A külső megkeresés alapján, annak címzettje – amely lehet állami és helyi önkormányzati szerv, hatóság, köztestület, gazdálkodó szervezet, alapítvány, közalapítvány vagy egyesület – tájékoztatás adására, adatok közlésére, átadására, illetőleg

⁷⁶ Kenese Attila: idézett mű, 13. oldal. A Be. 170. § (4) bekezdése értelmében, nyomozás elrendelése nélkül indul meg a nyomozás, ha az ügyész vagy a nyomozó hatóság a bizonyítási eszközök biztosítására, az elkövetéssel gyanúsítható személy kilétének megállapítása, elrejtőzésének, a bűncselekmény befejezésének, avagy újabb bűncselekmény elkövetésének megakadályozása végett vagy kése delmet nem tűrő más okból nyomozási cselekményt végez. A nyomozás ez esetben tehát, úgynevezett reálaktussal megindul, másképpen „elrendelődik”. Megítélésem szerint, amennyiben a törvényi feltételek fennállnak, lehetőség nyílik a titkos adatszerzés elrendelésére. (A Szerkesztő megjegyzése.)

⁷⁷ A Be. 178. § (2) bekezdése szerint, a nyomozó hatóság az adatszerző tevékenysége során az ügyész engedélyével a nyomozó hatóság olyan tagját is igénybe veheti, aki e minőségét leplezi (fedett nyomozó), valamint a reá irányadó törvény szerint más, bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtést is végezhet. (A Szerkesztő megjegyzése.)

⁷⁸ Finszter Géza (2005–2007): idézett mű, 108–114. oldal.

⁷⁹ Mészáros Bence: idézett mű, 11. oldal.

iratok rendelkezésre bocsátására köteles. Szükséges az ügyész jóváhagyása, amennyiben a rendőrség titkos információgyűjtésre adatkérést igényel.

„Halaszthatatlan intézkedésként, ha a késedelem veszéllyel jár és az ügy kábító-szer-kereskedelemmel, terrorizmussal, illegális fegyverkereskedelemmel, pénzmosással vagy szervezett bűnözéssel függ össze, az adatigényléshez az ügyész előzetes jóváhagyása nem kell, és azt haladéktalanul teljesíteni kell. Ez esetben a megkeresést >>halaszthatatlan intézkedés<< jelzéssel kell ellátni. Az ügyész jóváhagyása iránt a megkereséssel egyidejűleg intézkedni kell. Ha az ügyész a jóváhagyását megtagadja, a Rendőrség az így beszerzett adatokat haladéktalanul megsemmisíti.”⁸⁰

Az ügyésznek rendelkezési joga keretében lehetősége van arra, hogy a nyomozást még a titkos információgyűjtés szakaszában megszüntesse.

Erre két esetben kerülhet sor:

Egyrészt akkor, amikor a nemzetbiztonsági vagy bűnyűldözési érdeket előtérbe helyezve az ügyész a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személlyel az ügy, illetőleg más ügy bizonyíthatóságának érdekében egy olyan „megállapodást” köt, amely szerint a gyanúsított információkat szolgáltat, és cserébe az ügyész a nyomozás megszüntetésének elrendelésével lemond az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséről [Be. 192. § (1) bekezdése]. Ezt az együttműködést tehát kizárólag az ügyész valószínűsítheti meg.

Másrészt, amikor a titkos információgyűjtések során fedett nyomozókat vet be a nyomozó hatóság. A Be. 192. § (2) bekezdésének értelmében a bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetén az ügyész a nyomozást abban az esetben is megszüntetheti, hogyha a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható fedett nyomozó [Be. 178. § (2) bekezdése] a cselekményt szolgálati feladata teljesítése közben bűnyűldözési érdekből követte el, és a bűnyűldözési érdek jelentősebb, mint az, amely az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez fűződik.⁸¹

Összegezve elmondható tehát, hogy amennyiben az ügyész rendelkezési jogának nem tud eleget tenni, akkor a jóváhagyása nélkül elvégzett cselekmények által beszerzett információk a tárgyalás során a törvényességi követelmények hiánya miatt nem használhatók fel bizonyítékként. Emellett, bizonyos esetekben az ügyész egy teljes büntetőeljárás lefolytatásának a mellőzésével, még a titkos információgyűjtés keretében sort keríthet a nyomozás megszüntetésére. Ezáltal a nemzetbiztonsági vagy a bűnyűldözési érdek egy kisebb súlyú üggyel szembeni előnyben részesítése, a fedett nyomozó helytelen felelősségre vonása, illetőleg jelentős anyagi forrás megspórolása lehetséges.

A törvényben leírtakból kitűnik, annak érdekében, hogy a büntetőeljárás sikeres legyen, a nyomozó hatóság és az ügyészek szoros együttműködésére van szükség. Ennek ellenére, Ritter Ildikó kutatási eredményei alapján, a gyakorlatban a két hatóság közötti együttműködés a titkos információgyűjtés során minimális mértékben valósul meg. Az eljárások megindítása 88,6 %-ban kizárólagosan a rendőrség, 9,6%-ban egy olyan munkacsoport által, amelyben az ügyészek is részt vesznek és csupán az esetek 1,8%-ban történik az ügyész kezdeményezésére. A jogszabály értelmében azonban az arányoknak majdhogynem fordítottaknak kellene lenniük. Ez azért jelent komoly problémát, mert ezáltal az ügyészeknek az esetek jelentős részében nincs tudomásuk a rendőrség által végzett titkos információgyűjtés tényéről,

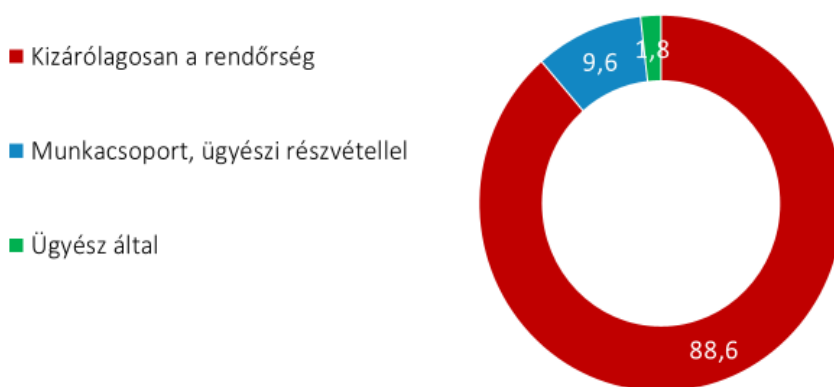
⁸⁰ Finszter Géza (2005–2007): idézett mű, 109. oldal.

⁸¹ Nemzetbiztonsági vagy bűnyűldözési érdekből, illetve a fedett nyomozóval szemben a nyomozás nem szüntethető meg, ha a gyanúsított, illetőleg a fedett nyomozó más életének szándékos kioltásával járó bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható [Be. 192. § (3) bekezdése]. (A Szerkesztő megjegyzése.)

és talán még nagyobb probléma, hogy eredményéről sem. Tovább nehezíti az ügyészek helyzetét, hogy gyakran a nyomozók még azokban az esetekben, amikor az ügyészeknek tudomásuk van a titkos információgyűjtésről, akkor sem osztanak meg velük sok olyan háttér információt, melyek az iratokból nem tűnnek ki.⁸² Ebből következően, az ügyész eljárásbeli szerepének – miszerint a büntetőeljárás során vádat emeljen, majd a bíróság előtt a vádat képviselje, vagy döntsön, a vádemelés elhalasztásáról – nem tud eleget tenni.

A kommunikáció hiánya

A titkos-információgyűjtés eljárásának megindítása

4. ábra

Számos következményt von maga után, ha az ügyész eljárásbeli kötelezettségeinek nem tud eleget tenni. Témám szempontjából, főként az érdekes, hogy, ezáltal a bizonyítás amely, mind formálisan, mind tartalmilag a büntetőeljárás központi tényezője,⁸³ nem tölti be a büntetőeljárásbeli szerepét. Az ügyészek, a bűncselekményt érintő körülmények és tények ismeretének hiánya miatt, gyakran nem tudják bizonyítani a bűncselekményt, és/vagy a büntetőeljárás alá vont személy büntetőjogi felelősségét, vagy az anyagi jog feltárása csupán oly csekély mértékben történik meg, hogy a büntetőeljárás szakaszai közül a nyomozási szakban befejeződik az eljárás, vagy szerencsésebb esetben megtörténik a vádemelés, azonban kisebb súlyú bűncselekmény miatt, mint amit valójában elkövettek.

Emellett az ügyészek a titkos információgyűjtés eredményét sem tudják felhasználni. A Be. 206/A. § (1) bekezdése alapján, a titkos információgyűjtés eredménye akkor használható fel, ha a titkos adatszerzés engedélyezésének feltételei a bizonyítani kívánt bűncselekmény tekintetében fennállnak, vagy a titkos információgyűjtés engedélyezését kérő szerv a büntetőeljárásban felhasználni kívánt információ megszerzését követően a nyomozást haladéktalanul elrendelte vagy feljelentési kötelezettségének eleget tett. A nyomozó hatóságok azonban a bizonyítékokat nem ismertetik az ügyésszel, aki emiatt sem adatszerzésre való áttérés, sem a nyomozás

⁸² Ritter Ildikó előadása, amely az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) és a Legfőbb Ügyésség (LÜ) szervezésében, 2013. május 9. napján hangzott el, „A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítése és bizonyítása Magyarországon” címmel, az Igazságügyi Palotában megrendezett konferencián. További forrás: <http://www.ugyvedvilag.hu/rovatok/konferenciak/a-kinalati-kabitoszer-buncselekmenyek-felderitese-es-bizonyitasa>. A rendezvényen elhangzott előadások egy része az Ügyészek Lapja 2013/3–4. számában olvasható. (A Szerkesztő megjegyzése.)

⁸³ Tóth Mihály (szerk.): idézett mű, 99. oldal.

haladéktalan elrendelése, sem a feljelentés megtételének érdekében nem tud intézkedni, ez pedig a Be. alapján a titkos információgyűjtés során szerzett bizonyítékok megsemmisítését vonhatja maga után.

Fontosnak tartom megemlíteni továbbá, hogy a titkos információgyűjtés során szerzett eredmények nyílttá tétele, amely alaprátalon is egy rendkívül időigényes munkavégzés keretében történik, nagyon elhúzódik.

2.1.2. A vagyontömegek elvonásának mellőzése

Írásom korábbi részében már említést tettem arról, hogy a szervezett bűnözés elleni fellépés egyik legeredményesebb eszköze az olyan intézkedések fogantatása, mint például a bűncselekményből származó, vagy az azzal összefüggésben keletkezett hatalmas vagyontömegek elvonása, amelyek a szervezet működésének ellehetetlenítését, vagy legalábbis megnehezítését szolgálják.

Az Európai Unió Tanácsa felismerve azt, hogy az Angliában bevezetett azon intézkedések, amelyek szerint a vagyonfelfedezés során a bizonyítási teher megfordul, és ezáltal a terhelre hárul annak bizonyítása, hogy a kérdéses vagyon vagy az egyes vagyontárgyak nem bűncselekményekből származó, vagy annak helyébe lépő vagyon vagy annak egy része, rendkívüli eredményekkel kecsegtet a szervezett bűnözés elleni harcban, két kerethatározatot hozott e témakör szabályozására. A Tanács 2005/212/IB számú kerethatározatát, amely a bűncselekményekből származó jövedelmek, a vagyon és az elkövetéshez használt eszközök elkobzásáról szól, valamint a Tanács 2006/783/IB számú kerethatározatát, amely a kölcsönös elismerés elvének a vagyonelkobzást elrendelő határozatokra történő alkalmazásáról szól.

A kerethatározatok alapján a kábítószer-csempészés, illetve kereskedelem olyan bűncselekmények, amelyek önmagukban lehetővé teszik a bizonyítási teher megfordítását.⁸⁴ Furcsállom tehát, hogy a kábítószer-kereskedelem bünszervezetben történő elkövetések esetében csupán az ügyek 4,6%-ában került sor vagyonelkobzásra.⁸⁵

Nem mellékesen, az elkobzott összegek, eredeti céljuk megvalósítása mellett, alkalmasak lennének arra, hogy a büntetőeljárások lefolytatását finanszírozzák.

2.1.3. Szervezeti problémák, forráshiány

Óriási hiányként mutatkozik, hogy a rendőrségi szervezet csak központi végrehajtó egységet foglal magában, hiszen „a kábítószer-bűnözés tipikusan olyan bűnözési forma, amely ellen csak helyi információkkal és a helyi közösséggel összefogva lehet eredmény reményében fellépni”.⁸⁶

Probléma továbbá, hogy a területi szerveknél, a rendőrkapitányságokon a kábítószer-bűncselekményekkel kapcsolatosan olyan jelentős kapacitási deficitek jelentkeznek, hogy a helyi szervek egy része még hírforrásokkal sem rendelkezik. Ez okból kifolyólag és a szakemberek hiánya miatt, a helyi kapitányságok olyan alapvető feladatokra sincsenek felkészülve, mint hogy a kábítószer-bűncselekményekkel

⁸⁴ Rácz József (szerk.): Rendészeti ismeretek a kábítószer-problémával kapcsolatban, 233–234. oldal (Nemzeti Kábítószerügyi Koordinációs Igazgatóság – Országos Büntetőeljárásügyi Bizottság, Budapest, 2009).

⁸⁵ Ritter Ildikó hivatkozott előadása.

⁸⁶ Lévy Miklós: Héjak, baglyok, galambok – Változások a kábítószer-fogyasztás kriminálpolitikai megítélésében. Fundamentum 2001/1. szám, 81. oldal (Emberi Jogi Információs és Dokumentációs Központ, Budapest, 2001).

kapcsolatban pontos adatokat, információkat szerezzenek be, és azokat akár önállóan, akár szakmai támogatással titkos információgyűjtés keretében feldolgozzák.⁸⁷ A forráshiányok kapcsán nem tudok az összesre kitérni, azonban azt feltétlenül megemlíteném, hogy számos nyomozó hatóság fogda és/vagy előállító helyiséggel nem rendelkezik, ezért a gyanúsítottak elfogása után nincs lehetőség elkülönítésükre. Ez nyilvánvalóan a tettestársak összebeszélését, tehát akár a büntetőeljárás eredménytelen végkifejletét is eredményezheti.⁸⁸

2.1.4. C-lista, hosszú távú megoldás?

Dolgozatom első fejezetében kitértem rá, hogy világszerte az új pszichoaktív anyagok gyors terjedése jelenti az egyik legfőbb kihívást a kábítószer elleni küzdelem terén.⁸⁹ Kutatásaim során arra a következtetésre jutottam, hogy a pszichoaktív anyagok elleni küzdelem megvívására napjainkban alapvetően kétféle módszer szolgálhat eszközül. Lehetséges egyfelől egy olyan versenyfutás megindítása, amelynek fő résztvevői a drogot előállítók versus az állami apparátus tagjai. A másik módszer az ún. új-zélandi modell, amely a tiltás helyett egy, az előállítók és az állami szervek között létrejövő kompromisszumos megoldás létrehozásával valósulhat meg. A kormányok az európai tagállamok többségében – többek között Magyarországon is – azonos módon, az első megoldás révén, azon törekvés kitűzésével reagáltak a dizájnér drogok terjedésének a megfékezésére, hogy minél több anyagot, minél rövidebb idő alatt tiltólistára helyezzenek. Ez azt eredményezte, hogy hazánkban a pszichoaktív szerek előállítása, forgalmazása, országba való behozatala, illetve onnan való kivitele napjainkban már 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. 2013 júliusától pedig már az új szabálysértési törvény⁹⁰ értelmében ezeknek a szereknek a megszerzése és tartása szabálysértésnek minősül [Kábítószer-rendészeti szabálysértés (Szabs. tv. 199. §)]. Itt jelezni szeretném, hogy a folyamatos jogszabályi változtatás olyannyira megingatja a jogbiztonságot, hogy – Ritter Ildikó szerint – a jogszabály módosítást követően 5–6 év szükséges, mire megvalósulhat a következetes jogalkalmazás.⁹¹

A hazánkban 2012. április 2-ától érvényben lévő tiltólista, az ún. C-lista, azoknak a pszichoaktív anyagoknak és szertípusoknak a jegyzékét tartalmazza, amelyek előállítását, exportját és importját ideiglenesen törvényen kívül helyezik. Megalkotására azért került sor, mert a pszichoaktív anyagok esetében feltételezhető, hogy fogyasztásuk közegészségügyi kockázatai szükségessé és arányossá teszik a büntetőjogi szankciók alkalmazását, azonban az, hogy ezeket a szereket bevizsgálják, és ezt követően tudományos bizonyítékokkal alátámasztva adott esetben kábítószernek minősítsék, és végül felvegyék őket a kábítószerlistára, egy igen hosszadalmas eljárás eredménye. Az eljárás gyorsítása érdekében tehát a szakemberek azt a megoldást fejlesztették ki, hogy azokat az új pszichoaktív anyagokat, amelyek a rekreációs sz piacon megjelennek, egy sürgősségi eljárás keretében az említett

⁸⁷ Szeged MJV Önkormányzat Kábítószerügyi Egyeztető Fórum. Tanulmányok, 78–79. oldal (Szeged MJV Önkormányzat, Szeged, 2011).

⁸⁸ Kovács Gyula: A kábítószerrel visszaéléshez kapcsolódó bűncselekmények felderítését és bizonyítását akadályozó tényezők. Magyar Bűnüldöző 2011/1. szám, 71. oldal (Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete, Budapest, 2011).

⁸⁹ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-604_hu.htm – Az Európai Bizottság honlapja (2013. 09. 20.).

⁹⁰ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabs. tv.).

⁹¹ Ritter Ildikó hivatkozott előadása.

ideiglenes tiltólistára helyezik, és 1 éves kockázat vizsgálati periódust követően döntenek az anyag listáról való törléséről, vagy a kábítószer listára történő felvételéről.

Tekintsük át részletesebben a pszichoaktív anyagok listára helyezésének folyamatát. Az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvény 1. § 37. pontja tartalmazza az új pszichoaktív anyagnak a fogalmát. Eszerint az új pszichoaktív anyag *„olyan, a forgalomban újonnan megjelent, gyógyászati felhasználással nem rendelkező anyag vagy vegyületcsoport, amely a központi idegrendszer működésének befolyásolása révén alkalmas a tudatállapot, a viselkedés vagy az érzékelés módosítására, megváltoztatására, és ezért hasonló mértékű fenyegetést jelenthet a közegészségügyre, mint az 1965. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a New Yorkban, 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékén, az 1979. évi 25. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a pszichotróp anyagokról szóló, Bécsben, az 1971. évi február hó 21. napján aláírt egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékén, vagy az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló törvény mellékletében meghatározott pszichotróp anyagok jegyzékén szereplő anyagok, és erre tekintettel azt a Kormány rendeletében ilyen anyaggá minősítette”*.

A C-listára háromféleképpen kerülhet fel egy anyag:

- a rendőrség közvetlenül észleli a szert és ezt követően kivizsgálásra küldi be az Országos Addiktológiai Centrumba (OAC);
- a betegnek vagy a halottnak a testváladékából vagy szövetéből vesznek mintát és ez alapján kerül a szer beazonosításra;
- az ENSZ kábítószer-bizottsága vagy az Európai Unió Tanácsa elrendeli az anyag listára vételét.⁹²

A szerek tiltó listára való helyezésére az úgynevezett generikus szabályozás keretei között kerül sor. Ez annyit jelent, hogy nem egyes szereket, hanem molekuláris szerkezetük alapján azonos szercsoportokat helyeznek fel a listára.

Az új pszichoaktív anyagnak a listára történő felvételét követően egy kockázátértékelést készítenek, melyet az OAC végez. A kábítószerekkel és pszichotróp anyagokkal, valamint az új pszichoaktív anyagokkal végezhető tevékenységekről, valamint ezen anyagok jegyzékeiről és jegyzékeinek módosításáról szóló 66/2012. (IV. 2.) Korm. rendelet 27. § (6) bekezdése alapján, a kockázátértékelés során, az OAC feladata annak megvizsgálása, hogy a kérdéses anyag kiválthat-e függőségi állapotot és a központi idegrendszer izgalmát vagy depresszióját, valamint, hogy okkal feltételezhető-e, hogy a szer közegészségügyi és szociális problémát jelentő olyan visszaélésre adhat lehetőséget, amely indokolja annak a listára való felvételét.

Amennyiben az OAC munkatársai a kockázátértékelést követően arra az eredményre jutnak, hogy az adott anyag a fenti kritériumoknak megfelel, akkor a szer felkerül a kábítószer listára. Amennyiben az anyag nem felel meg az említett követelményeknek, akkor törlik a C-lista jegyzékéből.

A C-listás eljárás mellett érvelve megemlítenéd, hogy bűnyüldözési szempontból vizsgálva előnyökkel szolgál, hiszen a pszichoaktív anyagok definiálása által lehetővé vált a büntetőeljárások megindítása, ami a C-lista megjelenéséig nem volt megtehető.

Ellenkező nézőpontból vizsgálva, a lista létrehozása csak ideiglenes előrelépésnek tekinthető, mert igaz ugyan, hogy bevezetése óta az internetes shopok és a

⁹² <http://mno.hu/belfold/dizajnerdrog-a-c-listatol-nem-lehet-csodat-varni-1166841> – A Magyar Nemzet honlapja (2013. 09. 16.).

dizájnér drogüzletek is eltűntek az országból, azonban hosszútávon az egyes szerekek listára vétele nemhogy nem volt képes megállítani a dizájnér drogáradatot, hanem még nagyobb innovációra készítette a szürkepiac szereplőit, akik jóval a jogalkotók előtt járnak. Emellett jogszabályi anomáliaként jelentkezik, hogy az új pszichoaktív anyagokra nem vonatkozik olyan nemzetközi egyezmény, mint például a kábítószerekre. Ebből kifolyólag lehetséges az, hogy amennyiben egy országban az adott pszichoaktív szer nincs ellenőrzés alatt, és a forgalmazás nincs ellentmondásban az ország jogszabályaival, akkor a forgalmazót nem vonhatják felelősségre külföldön azért, mert a magyarországi törvényt megsértve juttatott új pszichoaktív anyagot hazánk területére. Ennek megakadályozása végett a tagállamoknak maximalisan együtt kell működniük.

Az aktuális, fő problémák, amelyek az effajta szerek nyomozása során felvetődnek, hogy az árult szerek kémiai összetételének, farmakológiai és toxikológiai hatásainak ismeretlen volta miatt,⁹³ felismerésük és azonosításuk, a rendőrök, orvosok, és a toxikológusok számára egyaránt komoly dilemmákat okoz. Nehézséget jelent továbbá, hogy azonos márkanéven vagy álnéven, különféle hatóanyagot tartalmazó szereket adnak el.⁹⁴ Emellett a bűnüldöző hatóságok által végzett előállítások során komplikációként jelentkezik, hogy az igazságügyi toxikológiai intézeteknek – forráshiány miatt – jelenleg nincs referencia-anyaguk ahhoz, hogy kimutassák az új pszichoaktív szereket a vizeletből.

Meg kell jegyezni továbbá, hogy a kábítószerek bevizsgálására szolgáló szakértői ügyek elvégzése során, a bűnügyi szakértői intézetek rendelkezésére álló fenntartási keret összege a jelenleg csak hatályos kirendeléseikben igényelt bűnjelminták kb. 50%-ának a laboratóriumi feldolgozását teszik lehetővé.⁹⁵ Emiatt az ügyek átfutási ideje rendkívül hosszú, nem ritka akár az 1 év sem. A szintetikus kábítószerek bevizsgálásának különlegesen magas a költsége és az időtartama is. Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy nincs a szakértők számára rendelkezésre álló, az új vegyületekre vonatkozó referenciaanyag, ezért sok esetben a bevizsgálendő anyagról csak annyi információ áll a rendelkezésükre, hogy „*kell, hogy legyen a szerben valami, mert kábítószerként árulják*”.⁹⁶ Ezekben az esetekben, természetesen jóval időigényesebb az eljárás, mint egy rutinvizsgálat során. Másrészt, gyakran előfordul, hogy a vizsgálatok alkalmával hasonló anyagok azonos eredményt adnak. Ilyenkor pedig elengedhetetlen további speciális műveletek, vizsgálati módszerek bevetése.⁹⁷

A közzétett információk alapján kérdésként merül fel bennem, hogy vajon, kutatások híján, hogyan kívánunk lépést tartani az újabb és újabb szintetikus kábítószereket előállító és terjesztő hálózatokkal? Erre a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) azon ötlete nyújthatna esetleg megoldást, amely szerint a drogambulanciák számára lehetőséget kellene biztosítani az új pszichoaktív anyagok anonim bevizs-

⁹³ <http://slideplayer.hu/slide/2069936/> – Keller Éva: Kábítószer-körkép. Előadásvázlat (Semmelweis Egyetem Igazságügyi és Biztosítás-orvostani Intézet Budapest, 2012).

⁹⁴ <http://www.drogproblema.hu/index.php/szakembereknek/szakmai-anyagok-cikkek-konyvek> – Nagy Gábor: Korunk kihívása: a designér drogok. A kábítószer bűnözés elleni küzdelem rendészeti és egészségügyi aspektusai témájú tudományos-szakmai konferencián, 2012. március 1-jén elhangzott előadás vázlata (Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet, Budapest, 2012).

⁹⁵ Ritter Ildikó hivatkozott előadása.

⁹⁶ Romposné Kovács Éva: A lefoglalt kábítószergyanús bűnjelek igazságügyi vegyészszakértői vizsgálata. A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítése és bizonyítása Magyarországon témájú szakmai konferencián, 2013. május 9-én elhangzott előadás. Az előadás szerkesztett változata az Ügyészek Lapja 2013/5. számában, az 51–60. oldalon olvasható (Ügyészek Országos Egyesülete, Budapest, 2013). (A Szerkesztő megjegyzése.)

⁹⁷ Nagy Gábor hivatkozott előadása.

gálására.⁹⁸ Ezáltal rövid idő alatt és egyúttal költséghatékonyan lehetne hiteles információkat begyűjteni.

Az előzőekben már felvettem: kétféle megoldásra lettem figyelmes. A második lehetőség, a „kompromisszumos” modell ötlete, amely egy olyan országban kelt életre, ahol a magyarországi generikus szabályozáson alapuló C-listás rendszerrel megegyező rendszer van hatályban. 2013 januárjában, a brit parlament drogreformot támogató pártközi bizottsága által kiadott jelentés alapján a jelenlegi C-listás rendszer nem csökkentette a drogfogyasztást, „sőt, egy szer betiltása akár a helyzet romlásához is vezethet, hiszen új, még ismeretlen és potenciálisan veszélyes anyagok termelését ösztönözheti”. A generikus szabályozással kapcsolatosan a bizottság továbbá azt a kritikát fogalmazta meg, hogy az effajta szabályozás figyelmen kívül hagyja azt a rendkívül fontos tényezőt, hogy a nagyon hasonló molekuláris szerkezetű anyagok gyakran teljesen eltérő hatásmechanizmussal rendelkeznek.

Az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) véleménye alapján olyan sürgős, rendszerbeli átalakítás szükségeltetik, amelynek például egy Új-Zélandon kifejlesztett modell lehet az alapja. A manapság még nem működő új-zélandi rendszer a dizájnér drogok előállítói és a jogalkotók között létrejövő egyfajta megállapodással kívánná megoldani a problémát. Ennek a megállapodásnak a keretei között a forgalmazók számára lehetőség nyílna arra, hogy egy olyan ellenőrzött eljárás során bizonyítsák azt, hogy az általuk kifejlesztett szer legális forgalmazása kevesebb kockázattal járna, mint betiltása, amelynek befejeztével az alacsony kockázatúnak minősülő szerek korlátozott legális forgalomba hozatalára kerülhetne sor.

Az Új-Zélandon kifejlesztett módszer annak ellenére, hogy első megközelítésre igen liberálisnak tűnhet, jobban belegondolva azonban számos előnyt rejt magában. Egyfelől esélyt teremtene a szabályozás eszközeinek megfelelő kialakítására, valamint a szabályozási opciók lehetséges következményeinek, többek között az ún. léggömb-effektusnak⁹⁹ a tanulmányozására, másfelől pedig azon módszerek kifejlesztésére, amelyekkel az ártalmak csökkenthetők. Mindezen túl, ez a módszer meglehetősen költséghatékonynak bizonyulna, hiszen a vizsgálatokat nem az állam, hanem a termelők fedeznék. Mindemellett, amennyiben ez a rendszer több országban is meghonosodna, akkor a szerekkel kapcsolatosan végzett kutatások eredményeit más országokban is fel lehetne használni.¹⁰⁰ Ezzel a módszerrel kapcsolatosan csupán egyetlen aggály merül fel bennem: vajon, ha a droghálózatok, a szerek bevizsgálása nélkül is temérdek haszonra tesznek szert, ráadásul pontosan tudják, hogy a bűnüldözés nem tud velük lépést tartani, akkor mennyire valószínűsíthető, hogy egy ilyen rendszer kialakításában partnerként lépjenek fel?

Az, hogy melyik drogpolitikai megközelítés a megfelelő, arról már csak azért sem tudok nyilatkozni, mert az új-zélandi modell a működését meg sem kezdte. Annyi azonban bizonyos, hogy amennyiben a jelenlegi szabályozásunk mentén kívánunk továbbhaladni, akkor kutatások finanszírozása és avégett, hogy a bűnügyi szakértői intézetek megfelelően tudják a munkájukat ellátni, jelentősen meg kellene növelni az e területre szánt pénzügyi keretet.¹⁰¹

⁹⁸ <http://drogriporter.hu/clista> – A Drogrporter honlapja (2013. 09. 17.).

⁹⁹ A léggömb-effektus a dizájnér szerek betiltásának (lehetséges) következményeit vizsgálja.

¹⁰⁰ <http://drogriporter.hu/dizajnmaskent> – A Drogrporter honlapja (2013. 09. 17.).

¹⁰¹ Az új-zélandi modellről e fejezet legelején is szó esik (a Szerkesztő megjegyzése).

2.2. Bűnüldözés nemzetközi szinten

Tanulmányom első fejezetében igyekeztem rávilágítani arra, hogy a kábítószer-probléma nem egy elszigetelt jelenség, ezért az ellene való fellépés kizárólag nemzetközi szintű kooperáción keresztül érhet el komoly eredményeket.

A kábítószer-kereskedelem bűnüldözése során a nemzetközi együttműködés fő formái: az ellenőrzött szállítás, a párhuzamos nyomozás, a határon átnyúló figyelés, a jogsegélyek, a közös nyomozócsoportok felállítása. Az ellenőrzött szállítással, a párhuzamos nyomozással és a határon átnyúló figyeléssel kapcsolatosan kutatásom során nem sikerült a hatóságoktól pontos statisztikai adatokat kapnom, a szakemberekkel folytatott konzultációim révén azonban arra a következtetésre jutottam, hogy ezen intézmények a nemzetközi tapasztalatok alapján igen hatékonynak bizonyulnak, ennek ellenére hazánk hatóságai elenyésző számban veszik igénybe őket.

2.2.1. Eljárási jogsegély igénybevétele helyett közös nyomozócsoportok felállítása

A tagállamok a büntetőeljárások során, a nemzetközi kölcsönös együttműködés jogi háttere lefektetésének fontosságára, már a múlt században rájöttek. Ennek érdekében Strasbourgban, 1959. április 20-án aláírták az Európai Unió tagállamai az első kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló európai egyezményt, amelynek már akkor minden uniós tagállam a részese volt. A napjainkra kissé elavulttá vált 1959. évi egyezmény, valamint annak 1978. évi jegyzőkönyve helyett, 2000. május 29-én, a Tanács egy módosított, új egyezményt fogadott el.¹⁰²

Fontos kitérni arra, hogy napjainkban mi értendő eljárási jogsegély alatt. *„Miután a történeti fejlődés során a kiadatást, mint a jogsegély típusú együttműködés >>őstípusát<< tekintették a viszonyítási alapnak, ehhez képest kezdetben minden más tevékenységi formát értettek alatta, amely körében az államok igazságügyi hatóságai a legszélesebb körben nyújtanak egymásnak jogsegélyt az olyan bűncselekmények tárgyában folyó büntetőeljárásban, amely a kérelem előterjesztésének idején a megkereső Fél igazságügyi hatóságainak a joghatósági körébe tartozik.”*¹⁰³ Ebből kifolyólag a bűnügyi jogsegély kategóriája egy gyűjtőfogalommmá vált.

A közös nyomozócsoportok (Joint Investigation Teams: JIT.) gondolata már az Amszterdami Szerződés (1997) 30. cikkében megjelent. Ezt követően, az Európai Tanács 1999 októberében, Tampereben megrendezett találkozóján már ténylegesen kimondásra került, hogy nagy szükség van – legfőképpen a kábítószer és az emberkereskedelem, valamint a terrorizmus ellen folytatott küzdelem terén – a két vagy több tagállam által létrehozott közös nyomozócsoportok haladéktalan igénybevételére.¹⁰⁴ Végül a Kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló Egyezmény 13. cikkében fektették le a közös nyomozócsoportok jogi hátterét. Az Egyezmény ratifikációs folyamata azonban igen lassan haladt, emiatt a Tanács úgy döntött, annak érdekében, hogy a közös nyomozócsoportok felállítására mielőbb lehetőség nyíljon, a működésüket lehetővé tevő jogi hátteret egy kerethatározatban fekteti le. Így született meg

¹⁰² Európa – Az uniós jogszabályok összefoglalói: A büntetőügyekben folytatott iü. együttműködés – http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/33108_hu.htm (2013. 09. 11.).

¹⁰³ M. Nyitrai Péter: Nemzetközi bűnügyi jogsegély Európában, 219–220. oldal (JKK-Kerszöv Kiadó, Budapest, 2002).

¹⁰⁴ http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/11-2003.html – Ley 11/2003, de 21 de mayo, reguladora de los equipos conjuntos de investigación penal en el ámbito de la Unión Europea (2013. 09. 11.).

2002. június 13-án a Közös nyomozócsoporthoz szövegezték a kerethatározat.¹⁰⁵ Ezt követően a Tanács 2002. november 28-án, a nyomozócsoporthoz hatékonyságának maximalizálása érdekében, egy az Europol-egyezmény módosításáról szóló jegyzőkönyvet is elfogadott, azzal a céllal, hogy az Europol alkalmazottak is bevonhatók legyenek a közös nyomozócsoporthoz működésébe.

Igy alakult ki az, hogy napjainkra már két jogforrás – az Egyezmény és a Kerethatározat – is alapul szolgálhat egy közös nyomozócsoporthoz létrehozásához. Az azonban egyáltalán nem közömbös, hogy melyiket veszik alapul, tekintve, hogy a kerethatározatok olyan uniós jogforrások, amelyek annak ellenére, hogy nem közvetlenül alkalmazandók, az abban megjelölt célt a tagállamoknak teljesíteniük kell, a cél végrehajtásához szükséges formát és eszközöket azonban maguk választják meg.¹⁰⁶ A kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló Egyezmény 13. cikkében foglaltak értelmében, közös nyomozócsoporthoz alapítására – a kerethatározattól eltérő jogi megoldással – csak akkor kerülhet sor, amikor a tagállamok ezek jogi hátterét két vagy többoldalú szerződések keretében fektetik le, és meghatározzák az együttműködés időtartamát, valamint célját is. A szerződések megkötésének gördülékenyebbé tételére a Tanács 2003. május 08-ai ajánlásával létrehozott egy, a közös nyomozócsoporthoz létrehozásáról szóló megállapodás-mintát, amelynek alkalmazásával azonban gyakorlati problémák merültek fel, ezért jelenleg a 2010. február 26-án kibocsátott, frissített minta-megállapodás van hatályban.

Összegezve tehát, a 2000. május 29-ei kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló egyezmény alapján lehetőség nyílik a hagyományos értelemben vett eljárási jogsegély igénybevétele, valamint két vagy több tagállam által közös nyomozócsoporthoz alakítására is.

A jogsegély teljesítésére kétoldalú vagy többoldalú nemzetközi szerződés, illetőleg a két állam között kialakult viszonyosság alapján kerülhet sor.¹⁰⁷ A kölcsönös jogsegély iránti megkeresések akként bonyolódnak le, hogy a kibocsátó hatóság az esetek jelentős részében közvetlenül a másik tagállam területileg illetékes, vagy a központi igazságügyi hatóságához (ezek egyben a végrehajtó hatóságok is), általában írásban, jogsegélykérelmet terjeszt elő. Kivételes esetekben a kérelem az Interpolhoz vagy az Európai Unióról szóló szerződés értelmében illetékes más szervhez is intézhető.¹⁰⁸ Eljárási jogsegélyt elsősorban nyomozási cselekmények teljesítésére, bizonyítási eszközök felkutatására, a terhelt és a tanú kihallgatására, a szakértő meghallgatására, szemlére, házkutatásra, motozásra, lefoglalásra, a megkeresett tagállamon keresztül való átszállításra, a büntetőeljárással kapcsolatos iratok és tárgyak megküldésére és iratok kézbesítésére, külföldön büntetőeljárás alá vont személy bűnügyi nyilvántartásban szereplő adatairól való felvilágosítás adására, illetőleg ideiglenes átadásra lehet kérni.¹⁰⁹ Amennyiben a végrehajtó hatóság nem hivatkozik megtagadási indokra, a megkeresésnek a lehető leggyorsabban és lehetőleg a kibocsátó hatóság által megszabott határidőn belül kell eleget tennie.¹¹⁰ Azokban az esetekben, amelyekben egy tagállam jogsegélyt szolgáltat, amennyiben

¹⁰⁵ Framework Decision of 13 June 2002 on Joint Investigation Teams, OJ L 162, 20. 06. 2002.

¹⁰⁶ Josephine Steiner & Lorna Woods: EU Law, 10th Edition, Oxford University Press, 2009, 601. o.

¹⁰⁷ A nemzetközi vonatkozású büntető ügyek intézéséről szóló 8002/2008 IRM Tájékoztató, II. Fejezet, I. cím (A jogsegélyügyek általában).

¹⁰⁸

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/33108_hu.htm – Az oldal elérhetősége megváltozott: http://europa.eu/index_hu.htm (2015. 05. 08.). (A Szerkesztő megjegyzése.)

¹⁰⁹ Részletesebben lásd a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény rendelkezéseit.

¹¹⁰ https://e-justice.europa.eu/content_evidence-92-hu.do – Európai Igazságügyi Portál (2013. 09. 10.).

az Egyezmény másként nem rendelkezik és amennyiben a megadott alaki követelmények és eljárások nem ellentétesek a megkeresett állam jogelveivel, betartja a megkereső tagállam által kifejezetten megadott alaki követelményeket és eljárásokat.¹¹¹ A kölcsönös jogsegély iránti megkeresés teljesítésének alaki követelményeiről pusztán ennyi információ szerepel a törvényben. Nagy Judit Doktori Értekezésében leírtak alapján, ez a gyakorlatban komoly problémákat vet fel, hiszen ennyi szabályozás nem bizonyul elégségesnek ahhoz, hogy a megkereső tagállam szakemberei egy másik tagállamban könnyen kezelhető megkeresést rövid időtartamon belül meg tudjanak foglalmazni.¹¹² Emellett a megkeresések azáltal, hogy egy központi hatóságon keresztül kell őket továbbítani, roppant időigényesnek bizonyulnak, ráadásul a hatóságoknak széles körben nyílik lehetőségük a megkeresések visszatartására. Mindemellett számottevő nehézséget vet fel és bizonytalanságot okoz, hogy az eljárásban részt vevő nemzetek mind anyagi, mind eljárási jogában különbségek lehetnek.¹¹³ Mindezek ellenére megállapítható, hogy hazánkban, napjainkban a nyomozó hatóságok még mindig az időigényes, eljárási jogsegély igénybevételeivel szerzik be a bizonyítékokat.

A második együttműködési variációra, a közös nyomozócsoportok létrehozására, az Egyezmény 13. cikke tartalmazza a vonatkozó szabályokat.

Ezek szerint, közös nyomozócsoportot két vagy több tagállam megállapodása alapján, meghatározott célra és korlátozott, de közös megegyezéssel meghosszabbítható időtartamra, bünyői nyomozás folytatására lehet létrehozni. A csoport összetételét a megállapodásban kell meghatározni. A nyomozócsoportot az egyik olyan tagállam területén kell létrehozni, amelynek területén a nyomozást előreláthatólag folytatni kell. Az Egyezmény meghatározza továbbá azt is, hogy közös nyomozócsoport létrehozására mely esetekben kerülhet sor.¹¹⁴ A krimináltaktikai szempontok szem előtt tartása miatt közös nyomozócsoportok létrehozása főként akkor javasolt, amikor egy bűncselekmény-sorozatot vagy egy kiemelt bűncselekményt kell felderíteni; jelentős területi szóródás jellemzi a sorozatba tartozó ügyeket; nagy számú gyanúsított szerepel az ügyben; szükség van számos verzió egyidejű ellenőrzésére; fontos bizonyítékok megsemmisülésével járna együtt a nyomozás késedelmessége; vagy valamely szakterületen állandó szervezetre van szükség.¹¹⁵ A megállapodásban rögzíthető továbbá a gyanúsítottak és az eljárás tárgyát képező bűncselekmények köre, a csoport munkájában részt vevő tagok, valamint a csoport vezetőjének vagy vezetőinek személye is. Ezen kívül meg kell adni az eljárás során alkalmazandó nyelvet, és azt is, hogy a csoportok munkája során kívánnak-e fegyvereket, vagy járműveket alkalmazni. Biztosított az utólagos módosítások lehetősége is. A megállapodásba bizonyos általános és speciális körülményeket, releváns tényeket, adatokat is bele lehet foglalni. A JIT-ek létrehozásánál segítségül szolgálhat az Európai, valamint az Eurojust weboldala, a közös nyomozócsoportok szakértői hálózata.¹¹⁶

¹¹¹ Az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bünyői jogsegélyről szóló, 2000. május 29-én kelt egyezmény az egyezmény 2001. május 16-án kelt kiegészítő jegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 2005. évi CXVI. törvény 4. cikk (A kölcsönös jogsegély iránti megkeresés teljesítésének alaki követelményei és eljárásai).

¹¹² http://193.224.191.196:8080/phd/Nagy_Ertekezes.pdf – Nagy Judit: Közös nyomozócsoportok az Európai Unió tagállamai közötti bünyői együttműködésben, 26. oldal. Doktori Értekezés (Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Doktori iskola, Budapest, 2010).

¹¹³ Nagy Judit: idézett mű, 25. oldal.

¹¹⁴ 2005. évi CXVI. törvény 13. cikk.

¹¹⁵ Nagy Judit: hivatkozott mű, 63. oldal.

¹¹⁶ <http://eurojust.europa.eu/Practitioners/Eurojust-Support-JITs/JITs/Pages/history.aspx> – Az Eurojust honlapja. A Szerkesztő megjegyzése: a hivatkozott oldal elérhetősége megváltozott: <http://www.eurojust.europa.eu/Practitioners/JITs/JITs/Pages/history.aspx> (2015. 05. 08.).

Véleményem szerint, a közös nyomozócsoportok számos többletértéket nyújtanak a hagyományos bűnügyi jogsegélyhez képest. Úgy gondolom, hogy legfőbb előnyük a gyorsaság. Senki sem vitathatja azt a tény, hogy a jogsegélyek igénybevétele nagyon késlelteti a büntetőeljárás lefolytatását. Ez általában annak tudható be, hogy a megkereső tagállam igen gyakran nincs tisztában a megkeresett tagállam szervezeti felépítésével, és eljárási szabályaival. További eljárást lassító tényező, hogy a megkeresett tagállam által szolgáltatott információt csak akkor lehet a tárgyalás során bizonyítékként felhasználni, ha ehhez a megkeresett tagállam formális beleegyezését adta.¹¹⁷ Ezzel ellentétesen, a közös nyomozócsoportok létrehozása lehetővé teszi, hogy az információcsere a bürokrácia megkerülésével, közvetlen úton, rövid időn belül történjen. Az idő pedig – mint fentebb említettem – kulcsfontosságú faktor egy nyomozás lefolytatásánál. A nyomozás lefolytatását jelentősen gyorsíthatja továbbá, hogy a JIT-ek felállítása során, egy időben, egyszerre, több tagállam területén is folyhat az azonos ügygel kapcsolatos munka. Ráadásul a jogi háttér rugalmassága miatt (a JIT felállításának nincsenek időbeli korlátai, stb.), teret kaphatnak a tagállamok ahhoz, hogy közös nyomozócsoportjaik felállítását tökéletesen az igényeikhez tudják igazítani.

Emellett a nyomozás során ki lehet használni mind a saját, mind az együttműködő tagállam erőforrásait, technikai és operatív támogatását. Azon túl, hogy ez is egy eljárást gyorsító tényező lehet, úgy gondolom, hogy egy olyan ország számára, melynél nem fér kétség rendvédelmi szerveinek technikai alul maradottságához és személyi túlterheltségéhez, mindenféleképpen előnyt jelenthetne egy másik tagállam segítsége. Emellett, véleményem szerint, nagyon fontos a technikai vívmányok kihasználása, hiszen meggyőződésem, hogy amennyiben a globalizáció nyújtotta előnyöket a bűnözői hálózatok maximálisan, míg az igazságügyi szervek legjobb esetben is csupán részlegesen használják ki, akkor az idő múltával a közöttük kialakult verseny meglehetősen egyenlőtlenre fog válni. Ezen felül, a műveleteket gördülékenyebben lehet végrehajtani annak köszönhetően, hogy a megkereső tagállam munkatársai számára rendelkezésre állhatnak olyan szakemberek, akiknek a segítségével a nyelvismeret hiánya okozta nehézségek könnyen áthidalhatók, ráadásul az adott hellyel kapcsolatos tudással, információkkal, valamint hazai kapcsolatokkal is előrevihetik a megkereső tagállam munkatársainak munkáját.¹¹⁸

Előnynek tekintem továbbá, hogy az Eurojust és az Europol is hatékonyan közreműködik a JIT-ekkel kapcsolatos eljárásokban,¹¹⁹ amelyekbe egy „támogató és tanácsadó” szerep ellátására az OLAF intézménye is bevonható.¹²⁰ Ez többletértéknek tekintendő, mert az Europol, a hírszerzés és az abból származó eredmények analízisa mellett, jelentős koordináló vagy akár tanácsadó háttérmunkával is elősegítheti a közös nyomozócsoportok hatékony működését.¹²¹ Lényeges továbbá, hogy az EU Bizottságának jóvoltából az Eurojust rendelkezésére áll egy olyan pénzügyi alap, amelynek célja, hogy egy szakértői központ létrehozásával mind pénzügyi, mind igazgatási és logisztikai támogatást nyújtson a közös nyomozócso-

¹¹⁷ Conny Rijken, Joint Investigation Teams: principles, practice, and problems, Lessons learnt from the first efforts to establish a JIT, Utrecht Law Review, Volume 2, Issue 2 (December) 2006, p. 112.

¹¹⁸ Európai nyomozó – Bűnözők elleni fellépés határokon át, 17. oldal (Európai Rendőrségi Hivatal, 2011).

¹¹⁹ Mariana Lilova előadása: Joint investigation teams, The role of Eurojust and Europol in establishing and supporting JITs, 05 június 2009, Ohrid.

¹²⁰ Explanatory Report on the Convention of 29 May 2000 on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union, O. J. C 379, 29.12.2000, 19. page.

¹²¹ Recommendation of 30 November 2000 to Member States in Respect of Europol's Assistance to Joint Investigation Teams set up by the Member States.

portok számára.¹²² Ilyen lehetőségeket a hagyományos eljárási jogsegélyek nem biztosítanak. Ráadásul a közös nyomozócsoportok hatalmas előnye, hogy az Egyezmény 13. cikkének 12. bekezdése alapján lehetőség nyílik arra, hogy JIT-ek akár az Európai Unión kívüli államok nyomozóirodáival (például az FBI-al) is együttműködjenek. (Ebben az esetben „az együttműködő tagállam” szakemberei nem tagjai, csak résztvevői a JIT-nek.) Ez amiatt, hogy a kábítószer-bűncselekmények igen gyakran több kontinenst is átszelnek, jelentősen elősegítheti a nyomozás eredményességét.¹²³ Ezzel ellentétben, a hagyományos eljárási jogsegélyt csak az Európai Unió tagállamai között lehet igénybe venni.

A közös nyomozócsoportok melletti érvelésem további indoka, hogy a JIT-ek igénybevételének alkalmával a kijelölt, koordinációért felelős csoportvezető személyének köszönhetően – miután átfogó képe van a különböző tagállamok területén folytatott nyomozati cselekmények mindegyikéről – elkerülhető az eljárási cselekmények duplikációja is.¹²⁴

Kiemelést igényel továbbá, hogy a JIT-ek létrehozása kiváló alapul szolgálhat a tagállamok közötti tapasztalatcserére, valamint jövőbeni kooperációkhoz szükséges összeköttetések lefektetésére is.

SZERKESZTŐI MEGJEGYZÉSEK

Mondhatni, lapzárta után érkezett, vagyis a diplomamunka leadását követően, 2013. január 1-jén lépett hatályba az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény, amely 2012. november 30-án a Magyar Közlöny 2012. évi 160. számában jelent meg. A következőkben röviden összefoglalom a törvény főbb elemeit.

A 2012. évi CLXXX. törvényt a büntetőügyekben az Európai Unió más tagállamával (a továbbiakban: tagállam) folytatott együttműködés, valamint az európai elfogatóparancs alapján folytatott átadási eljárás során kell alkalmazni. Amennyiben az együttműködés nemzetközi szerződésen alapul, a törvény alkalmazásának feltétele, hogy a végrehajtó tagállam a nemzetközi szerződés kötelező hatályát elismerte. A tagállamoknak a törvény alapján folytatott eljárásokban a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvényt, a Btk.-t és a Be.-t, az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.¹²⁵

A 2012. évi CLXXX. törvényhez fűzött általános (miniszteri) indokolás szerint, az Amszterdami Szerződés¹²⁶ az Európai Unió céljai közé emelte a „szabadság, biztonság és jog térségének” létrehozását, ezzel radikális változások előtt nyitotta meg az utat a nemzetközi bűnügyi együttműködés területén. E folyamat egyik első lépéseként az Európai Tanács Tampere-i ülésén döntöttek az Európai Unió tagállamai között a formális kiadatási eljárás eltörléséről, és egy gyors átadási eljárással történő felváltásáról. Ekkor határozták el, hogy „a bírói határozatok és ítéletek kölcsönös elismerésének kell a büntető ügyekben is az igazságügyi együttműködés alapkövévé válnia”. A kölcsönös elismerés elve a tagállamok közötti kölcsönös bizalomra épül, amelynek eredményeként az Európai Unióban meghozott valamennyi bírósági határozatot – noha az Unión belüli büntető igazságszolgáltatási rendszerek eltérők

¹²² Nagy Judit: hivatkozott mű, 114. oldal.

¹²³ Mariana Lilova hivatkozott előadása.

¹²⁴ Nagy Judit: idézett mű, 115. oldal.

¹²⁵ 2012. évi CLXXX. törvény 1–2. §.

¹²⁶ Az Amszterdami Szerződést 1977. október 2-án írták alá, és 1999. május 1-jén lépett hatályba. A szerződés célja: az uniós intézmények megreformálása a jövőbeni tagállamok csatlakozásra való felkészítése céljából.

– egyenértékűnek kell tekinteni. Ez a jogi megoldás egy fontos lépés volt az európai bűnüldözési terület „egységesítése” felé azzal, hogy megkönnyíti a tagállamok közötti „határokon” átnyúlóan is a bűnüldözést és az igazságszolgáltatást.

Az Európai Unió Tanácsa 2002. június 13-án ezen elv megvalósítása érdekében elfogadta az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásról szóló 2002/584/IB kerethatározatot (a továbbiakban: 2002/584/IB kerethatározat). Az európai elfogatóparancsot az Unió tagállamainak 2004. január 1-jétől kell alkalmazniuk. Az európai elfogatóparancs rendszerének, működésének alapja a tökéletes bizalom a tagállamok között a politikai megbízhatóságukra, illetve a jogrendszeik minőségére nézve.

Az európai elfogatóparancs alapvető gondolata az volt, hogy ha valamely tagállam igazságügyi hatósága az általa kibocsátott jogi aktus alapján valamely büntető-eljárás alatt álló, vagy már elítélt személy átadását kéri, e határozatát az Európai Unió egész területén végrehajtják, és a személyt a lehető legrövidebb időn belül az őt kereső tagállamnak átadják. Az új eljárási rendszerben az államközi kapcsolatokat lényegében felváltották az igazságügyi hatóságok közötti kapcsolatok. Az európai elfogatóparancs végrehajtása ugyanis elsődlegesen az igazságügyi hatóságok közötti eljárásra épül, és megszűnt a hagyományos kiadatási eljárásban jelen lévő közigazgatási és politikai döntési szint.

A 2002/584/IB kerethatározat rendelkezéseinek magyar jogba történő átültetésére az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi jogsegélyről szóló 2003. évi CXXX. törvénnyel (a továbbiakban: EU tv.) sor került, azonban a gördülékenyebb alkalmazhatóság érdekében – a gyakorlati tapasztalatokra is figyelemmel – több alkalommal is módosult az EU tv.-nek az e jogintézményt szabályozó II. Fejezete.

A fentiekre is figyelemmel, a 2012. évi CLXXX. törvény Második Része (3–34. §) tartalmazza az európai elfogatóparancsra és az átadásra vonatkozó rendelkezéseket. A Második Rész a következő három fejezetből áll: Átadás Magyarországra (I. Fejezet); Átadás Magyarországról (II. Fejezet); Költségvetés, átszállítás (III. Fejezet).

A 2012. évi CLXXX. törvény Harmadik Része (35–107. §) a tagállamokkal büntetőügyekben folytatott eljárási jogsegélyekre, az előzetes letartóztatás helyett alkalmazandó felügyeleti intézkedést elrendelő határozat végrehajtására irányuló jogsegélyre, a bizonyítási eszköz, az elkobzás alá eső dolog és a vagyoneklobzás alá eső vagyon megőrzését biztosító határozat végrehajtására irányuló eljárási jogsegélyre, és a büntetőeljárások során felmerülő, a tagállamok joghatóságának gyakorlásával kapcsolatos összeütközések megelőzésére és rendezésére vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza. A hatályos rendelkezések új jogsegélyformákkal történő kiegészítése az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi jogsegély forgalom felgyorsulását, a hatékonyság növelését, illetve a hazai eljárások rövidülését eredményezhetik. A Harmadik Rész esetében két új kerethatározat végrehajtási szabályainak megalkotását tartalmazza a törvény: egyrészt az előzetes letartóztatás helyett alkalmazandó felügyeleti intézkedésekre vonatkozó rendelkezések, amelyek lehetővé teszik, hogy egy másik tagállamban büntetőeljárás alatt álló személlyel szemben elrendelt bizonyos kötelezettségek vagy tiltások Magyarországon is, illetve a magyar büntetőeljárás során elrendelt ilyen intézkedések egy másik tagállamban is végrehajthatóak legyenek. Másrészt, a joghatósági összeütközések kiküszöbölése érdekében, a törvény két új eljárás bevezetésével (információcsera és konzultációs eljárás) lehetővé teszi a tagállamok közötti közvetlen, gyors és folyamatos párbeszédet. A Harmadik Rész fejezetcímei: A tagállamokkal büntetőügyekben folytatott eljárási jogsegély (IV. Fejezet); Az előzetes letartóztatás helyett alkalmazandó felügyeleti intézkedést elrendelő határozat végrehajtására irányuló jogsegély (V. Fejezet); A bizonyítási eszköz, az elkobzás alá eső dolog és a vagyoneklobzás alá eső vagyon

megőrzését biztosító határozat végrehajtására irányuló eljárási jogsegély (VI. Fejezet); A büntetőeljárások során felmerülő, a tagállamok joghatóságának gyakorlásával kapcsolatos összeütközések megelőzése, rendezése (VII. Fejezet).

A 2012. évi CLXXX. törvény Negyedik Része (108–163/S. §) a két új kerethatározatnak megfelelő szabályrendszert alakít ki. Először is megteremti a jogerős szabadságvesztés büntetést kiszabó vagy szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazó tagállami ítéletek végrehajtásának átvételét, illetve átadását. Erre azért volt szükség, mert az EU tv. hatályos szabályai nem tartalmazzák az uniós tagállami ítélet érvényének elismerésére és a szabadságvesztés büntetések vagy szabadságelvonással járó intézkedések végrehajtásának átvételére vonatkozó rendelkezéseket. Erre jelenleg a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Nbjt.) vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni, amelynek alapján a külföldi állampolgárságú elítélteknek a jogerősen kiszabott szabadságvesztés büntetés letöltése céljából az állampolgárságuk szerinti államba történő átszállítására a vonatkozó nemzetközi szerződésekben foglaltaknak megfelelően kerül sor, feltéve, hogy erre vonatkozóan a kibocsátó és a végrehajtó tagállam megegyezik.

Az Európai Unió Tanácsa 2008. november 28-án fogadta el a kölcsönös elismerés elvének büntetőügyekben hozott, szabadságvesztés büntetéseket kiszabó vagy szabadságelvonással járó intézkedéseket alkalmazó ítéleteknek az Európai Unióban való végrehajtása céljából történő alkalmazásáról szóló 2008/909/IB kerethatározatot (a továbbiakban: 2008/909/IB kerethatározat). E kerethatározat 29. cikke előírja, hogy a tagállamoknak 2011. december 5-ig kell megtenniük a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy megfeleljenek a rendelkezéseknek, a Tanács pedig 2012. december 5-ig vizsgálja meg azt, hogy a tagállamok mennyiben felelnek meg a kerethatározat rendelkezéseinek.

A 2008/909/IB kerethatározat megteremti annak a lehetőségét, hogy az Európai Unió valamely tagállamában elítélt személyek visszaszállíthatók legyenek az állampolgárságuk vagy a szokásos tartózkodási helyük szerinti tagállamba, illetve abba a tagállamba, amelyhez szoros kötelékek fűzik, annak érdekében, hogy könnyebbé váljon a társadalmi rehabilitációjuk és a társadalomba való beilleszkedésük.

A 2008/909/IB kerethatározat egyik legnagyobb újítása, hogy határidők előírásával gyorsítja az eljárást, továbbá nem pusztán az érintett tagállamok megegyezésére bízta az átszállítás kérdésében történő megegyezést, hanem részletes szabályokat, illetve feltételrendszert szab a döntéshozatal tekintetében. Szélesíti azon esetek körét, amikor nincs szükség az átszállításhoz az elítélt személy hozzájárulására, például hozzájárulása nélkül átszállítható az elítélt a végrehajtó tagállamba, ha ez utóbbi az elítélt állampolgársága és lakóhelye, illetve szokásos tartózkodási helye szerinti állam is egyben.

A 2008/909/IB kerethatározat rendelkezik továbbá a bírósági határozatok elismerésének és átalakításának szabályairól, a végrehajtásánál irányadó joggal kapcsolatban pedig rögzíti, hogy a végrehajtó tagállam joga az irányadó, beleértve a feltételes szabadságra vonatkozó szabályokat is. Ha egy tagállam átveszi a határozatok végrehajtását, akkor a végrehajtási költségek – az elítélt végrehajtó államba történő átszállításának költségét és a kizárólag a kibocsátó állam területén felmerülő költségeket kivéve – a végrehajtó államot terhelik.

Az Európai Unió Tanácsa a büntetőeljárás alá vont személyek eljárási jogainak erősítése és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – különösen a bírósági határozatok tagállamok közötti kölcsönös elismerésének javítása – céljából 2009. február 26-án elfogadta a 2002/584/IB, a 2005/214/IB, a 2006/783/IB, a 2008/909/IB és a 2008/947/IB kerethatározat módosításáról szóló 2009/299/IB ke-

rethatározatot (a továbbiakban: 2009/299/IB kerethatározat). Ez közös szabályokat állapít meg a kibocsátó tagállam által olyan eljárást követően meghozott határozatok végrehajtó tagállamban történő elismerésével, illetve végrehajtásával kapcsolatban, amelyen az érintett személy nem volt jelen. A 2009/299/IB kerethatározat átültetési határideje 2011. március 28-a volt, azonban a tagállamok nyilatkozhattak, hogy amennyiben nem tudják teljesíteni ezt a határidőt, úgy az érintett személy távollétében megtartott tárgyalás során hozott határozatok elismerésére és végrehajtására e kerethatározatot legkésőbb 2014. január 1-jétől kell alkalmazni.

A 2012. évi CLXXX. törvény Negyedik Része továbbá megalkotja a feltételes szabadság, valamint a próbaidő tartamára előírt magatartási szabályok és egyéb alternatív szankciók részletes végrehajtási szabályait. Az alapjául szolgáló kerethatározat a felfüggesztett szabadságvesztésről, a próbára bocsátásról, a feltételes szabadságra bocsátásról és egyéb alternatív szankciókról rendelkező határozatok kölcsönös elismerésének és végrehajtásának lehetőségét teremti meg az Európai Unióban. A kerethatározat célja, hogy megkönnyítse az elítéltek számára a társadalomba történő visszailleszkedést azáltal, hogy az elkövetés helye szerinti tagállam által kiszabott, a felfüggesztett szabadságvesztésről, a próbára bocsátásról, a feltételes szabadságra bocsátásról rendelkező határozat kapcsán előírt magatartási szabályokat és egyéb alternatív szankciókat az elítélten a lakóhelye, tartózkodási helye szerinti tagállamban hajtják végre. Így az elítélt számára lehetővé válik családi, nyelvi, kulturális és egyéb kapcsolatainak megőrzése. A Negyedik Rész fejezetcímei: A büntetőügyekben hozott, szabadságvesztés büntetést kiszabó vagy szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazó ítéletek végrehajtására irányuló jogsegély (VIII. Fejezet); A feltételes szabadság, valamint a próbaidő tartamára előírt magatartási szabályok és egyéb alternatív szankciók végrehajtására irányuló jogsegély (IX. Fejezet); Pénzbüntetés végrehajtására irányuló jogsegély (X. Fejezet); Vagyonelkobzás végrehajtására irányuló jogsegély (XI. Fejezet); Az európai védelmi határozat végrehajtására irányuló jogsegély (XI/A. Fejezet). Megjegyzendő, hogy a XI/A. Fejezetet (a 163/A–163/S. §-t és a szakaszokat megelőző alfejezeteket) a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési eljárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról rendelkező 2014. évi LXXII. törvény 89. § (1) bekezdése iktatta a 2012. CLXXX. törvény rendszerébe.

A 2012. évi CLXXX. törvény Ötödik Részében (164–177. §) átültetésre kerül az Eurojust megerősítéséről szóló 2009-es kerethatározat. Az Eurojust fő feladata a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés és koordináció megerősítése és fokozása. A törvény a testületként eljáró Eurojust által megtehető intézkedéseket állapítja meg a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvénnyel (Be.) összhangban. Az Ötödik rész fejezetcímei: Az Europol (XII. Fejezet); Az Eurojust (XIII. Fejezet).

A Hatodik Rész (168–183. §) záró rendelkezéseket tartalmaz.

Nem hagyhatók figyelmen kívül a 2012. évi CLXXX. törvény mellékletei sem. A tizenhét melléklet közül a következőket emelem ki: A kerethatározatban megjelölt bűncselekményfajták és a Btk. Különös Részében szereplő bűncselekmény párosítása (1. számú melléklet); az Európai elfogatóparancs (2. számú melléklet); Információra és bűnüldözési operatív információra vonatkozó kérelem (3. számú melléklet); Az elítélt személyek értesítése (9. számú melléklet); Európai védelmi határozat (16. számú melléklet); Értesítés az európai védelmi határozat alapján elfogadott intézkedések megsértéséről (17. számú melléklet).

ZÁRSZÓ

Tanulmányomban igyekeztem rávilágítani a kábítószer-kereskedelem bűnüldözése során leggyakrabban felmerülő gyakorlati nehézségekre, illetve hiányosságokra. Megállapításaimat a következő címszavakban összegzem:

- az ügyészek és a nyomozó hatóság közötti kommunikáció hiánya;
- a vagyontömegek elvonásának mellőzése;
- szervezeti problémák, forráshiány;
- a C-listával kapcsolatos problémák;
- az eljárási jogsegély igénybevétele helyett, közös munkacsoportok felállítása.

A) Az ügyészek és a nyomozó hatóság közötti kommunikáció hiánya

Kutatásaim során arra a következtetésre jutottam, hogy a titkos-információgyűjtés folyamán súlyos együttműködési problémák merülnek fel a nyomozó hatóságok és az ügyészek között. Ezt támasztja alá, hogy a titkos-információgyűjtés eljárásának megindítása elenyésző esetekben történik úgy, hogy az ügyésznek tudomása legyen róla. Ezáltal pedig a bizonyítás nem tölti be a büntetőeljárásbeli szerepét. Hiszen az ügyészek a bűncselekményt érintő körülmények és tények ismeretének hiánya miatt gyakran nem tudják bizonyítani a bűncselekményt, és/vagy a büntetőeljárás alá vont személy büntetőjogi felelősségét, vagy az anyagi jog feltárása csupán oly csekély mélységben tud megtörténni, hogy a büntetőeljárás szakaszai közül a nyomozási szakban befejeződik az eljárás, vagy szerencsésebb esetben megtörténik a vádemelés, azonban kisebb súlyú bűncselekmény miatt, mint amit valójában elkövettek.

Emellett a Be. 206/A. § (1) bekezdésében elrendeltek megtartásának hiánya miatt sem tudják a bizonyítékokat felhasználni, hiszen a nyomozó hatóságok a bizonyítékokat nem ismertetik az ügyésszel, aki emiatt sem adatszerzésre való áttérés, sem a nyomozás haladéktalan elrendelése, sem a feljelentés megtételének érdekében nem tud intézkedni, ez pedig a titkos információgyűjtés során szerzett bizonyítékok megsemmisítését vonhatja maga után.

B) A vagyontömegek elvonásának mellőzése

Kutatásaim során továbbá arra az eredményre jutottam, hogy a nyomozó hatóságok bizonyos intézkedéseket elmulasztanak megtenni. A szervezett bűnözés elleni fellépés egyik legeredményesebb eszköze az olyan intézkedések foganatosítása, mint például a bűncselekményből származó, vagy az azzal összefüggésben keletkezett hatalmas vagyontömeg elvonása. Ennek ellenére, csupán az esetek 4,6%-ában került sor a kábítószer-bűnszervezetek működését szolgáló vagyon elkobzására.

C) Szervezeti problémák, forráshiány

A fent említetteken túl, a kábítószer-bűnözés elleni hatékony fellépést szervezeti problémák, illetőleg nagyon komoly forráshiány is gátolja. Jelentős hiányként mutatkozik, hogy a rendőrségi szervezet csak központi végrehajtó egységet foglal magában, illetőleg probléma, hogy a területi szerveknél olyan jelentős kapacitási deficitek jelentkeznek, amelynek következményeképpen a helyi szervek egy része titkos információgyűjtést nem tud végezni. A forráshiány kapcsán tanulmányomban nem tudtam az összesre kitérni, azonban azt feltétlenül szükségesnek tartottam megemlíteni, hogy számos nyomozó hatóság fogda és/vagy előállító helyiséggel sem rendelkezik. Ez nyilvánvalóan a tettestársak összebeszélését, tehát akár a büntetőeljárás eredménytelen végkifejletét is eredményezheti.

D) C-lista, hosszú távú megoldás?

A pszichoaktív anyagok elleni küzdelem megvívására napjainkban alapvetően kétféle módszer szolgálhat eszközül. Lehetséges egyfelől, egy olyan versenyfutás

megindítása, amelynek fő résztvevői a kábítószer előállítók versus az állami apparátus tagjai, illetőleg az ún. új-zélandi modell alkalmazása.

A dizájnér drogok szabályozására hazánkban egy ún. C-listát hoztak létre. Az C-listás eljárás bűnüldözési szempontból vizsgálva előnyökkel szolgált, hiszen a pszichoaktív anyagok definiálása által lehetővé vált a büntetőeljárások megindítása. Tény továbbá, hogy bevezetése óta az internetes shopok és a dizájnér drogüzletek jelentős része eltűnt az országból, azonban hosszútávon az egyes szerek listára vétele, nemhogy nem volt képes megállítani a dizájnér drogáradatot, hanem még nagyobb innovációra készítette a szürkepiac szereplőit, akik jóval a jogalkotók előtt járnak.

Az aktuális, fő problémák, amelyek az effajta szerek nyomozása során felvetődnek, egyrészt, hogy az árult szerek kémiai összetételének és hatásainak ismeretlen volta miatt, felismerésük és azonosításuk, a szakemberek számára komoly dilemmát okoz. Emellett a bűnüldöző hatóságok által végzett előállítások során komplikációként jelentkezik, hogy az igazságügyi toxikológiai intézeteknek forráshiány miatt jelenleg nincs referencia-anyaguk ahhoz, hogy kimutassák az új pszichoaktív szereket a vizeletből. Meg kell jegyezni továbbá, hogy a kábítószeres bevizsgálására szolgáló szakértői ügyek elvégzése során, a bűnügyi szakértői intézetek rendelkezésre álló fenntartási keretösszege a jelenleg hatályos kirendeléseikben igényelt bűnjelminták kb. 50%-ának a laboratóriumi feldolgozását teszik lehetővé. Ez az ügyek átfutási idejének rendkívüli elhúzódását eredményezi.

A másik lehetőség, az új-zélandi módszer, amely a dizájnér drogok készítőit-terjesztőit és a jogalkotók között létrejövő egyfajta megállapodással kívánna megoldani a problémát, a szakértők szerint számos előnyt rejtget magában. Egyfelől esélyt teremthetne a szabályozás eszközeinek megfelelő kialakítására, valamint a szabályozási opciók lehetséges következményeinek a tanulmányozására, másfelől pedig azon módszerek kifejlesztésére, amelyekkel az ártalmak csökkenthetők. Mindezen túl, ez a módszer meglehetősen költséghatékonynak bizonyulna, hiszen a vizsgálatokat nem az állam, hanem a termelők fedeznék. Mindemellett, amennyiben ez a rendszer több országban is meghonosodna, akkor a szerekkel kapcsolatosan végzett kutatások eredményeit más országokban is fel lehetne használni. Ezzel a módszerrel kapcsolatosan csupán egyetlen aggály merül fel bennem: vajon, hogyha a droghálózatok, a szerek bevizsgálása nélkül is temérdek haszonra tesznek szert, ráadásul pontosan tudják, hogy a bűnüldözés nem tud velük lépést tartani, akkor mennyire valószínűsíthető, hogy egy ilyen rendszer kialakításában partnerként lépjenek fel?

Arról nem tudok nyilatkozni, hogy melyik drogpolitikai álláspont a megfelelő, az azonban bizonyos, hogy amennyiben a jelenlegi szabályozásunk mentén kívánunk továbbhaladni, akkor kutatások finanszírozása és avégett, hogy a bűnügyi szakértői intézetek megfelelően tudják munkájukat ellátni jelentősen meg kellene növelni az e területre szánt pénzügyi keretet.

E) Eljárási jogsegély igénybevétele helyett közös nyomozócsoportok felállítása

Tekintettel arra, hogy a kábítószer-kereskedelem transznacionális bűncselekmény, ezért az ellene való fellépés kizárólag nemzetközi szintű kooperáción keresztül érhet el komoly eredményeket. Ennek ellenére hazánk, bizonyos esetekben nem használja ki a már meglévő nemzetközi intézményeket, melyek által, véleményem szerint, jelentős előrelépéseket lehetne tenni. Úgy gondolom, hogy a hagyományos bűnügyi jogsegéllyel szemben, amelyet hazánk napjainkban is rendszeresen igénybe vesz, a közös nyomozócsoportok számos többletértéket tudnának nyújtani. Legfőbb előnyüknek a gyorsaságot tekintem. Az idő pedig kulcsfontosságú faktor egy

nyomozás lefolytatásánál. A bürokratikus jogsegélyek igénybevétele nagyon késlelteti a büntetőeljárás lefolytatását, ezzel szemben, a közös nyomozócsoportok létrehozása lehetővé teszi az információcsere közvetlen és gyors áramlását. A nyomozás lefolytatását jelentősen gyorsíthatja továbbá, hogy a JIT-ek felállítása során egy időben egyszerre több tagállam területén is folyhat az azonos ügygel kapcsolatos munka. Ráadásul, a jogi háttér rugalmassága révén, teret kaphatnak a tagállamok ahhoz, hogy közös nyomozócsoportjaik felállítását tökéletesen az igényeikhez tudják igazítani.

Emellett a közös nyomozás során ki lehetne használni mind a saját, mind az együttműködő tagállam erőforrásait és támogatását. Azon túl, hogy ez is egy eljárást gyorsító tényező lenne, úgy gondolom, hogy egy olyan ország számára, amelynél nem fér kétség rendvédelmi szerveinek technikai alul maradottságához és személyi túlterheltségéhez, mindenféleképpen előnyt jelenthetne egy másik tagállam segítségével. Emellett, véleményem szerint nagyon fontos a technikai vívmányok kihasználása, hiszen meggyőződésem, hogy amennyiben a globalizáció nyújtotta előnyöket a bűnözői hálózatok maximálisan, míg az igazságügyi szervek legjobb esetben is csupán részlegesen használják ki, akkor az idő múltával a közöttük kialakult verseny meglehetősen egyenlőtlené fog válni.

Előnynek tekintem továbbá, hogy az Eurojust és az Europol is hatékonyan közreműködik a JIT-ekkel kapcsolatos eljárásokban, melyekbe az OLAF intézménye is bevonható. Mindezekben túlmenően, a közös nyomozócsoportok hatalmas előnye, hogy lehetőség nyílik arra, miszerint a JIT-ek akár az Európai Unión kívüli államok nyomozóirodáival is együttműködjenek, míg a hagyományos eljárási jogsegélyt csak az Európai Unió tagállamai között lehet igénybe venni.

A közös nyomozócsoportok melletti érvelésem utolsó indoka, hogy a JIT-ek igénybevételeének alkalmával a kijelölt, koordinációért felelős csoportvezető személyének köszönhetően, elkerülhető az eljárási cselekmények duplikációja is.

Végezetül pedig hangsúlyozni kívánom, hogy – véleményem szerint – a kábítószer-probléma multidiszciplináris jellege miatt, az ellene való fellépés nem lehet szinte kizárólagosan a rendészet és a bűnöldöző hatóságok feladata, hanem komoly hangsúlyt kell fektetni a megelőzés és az ártalomcsökkentés megerősítésére is.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

A) Felhasznált irodalom

1. Alain Labrousse: Géopolitique des drogues, Presses Universitaires de France, 2011
2. Bayer István: A drogok történelme [A kábítószeres története az ókortól napjainkig] Aranyhal Kiadó, Budapest, 2000]
3. Bócz Endre–Finszter Géza: Kriminálisztika joghallgatóknak (Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008)
4. Boekhout van Solinge Tim: Drug use and drug trafficking in Europe. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 1998
5. Busch Béla (szerk.): Büntetőjog II. – Különös Rész (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012)
6. Conny Rijken, Joint Investigation Teams: principles, practice, and problems, Lessons learnt from the first efforts to establish a JIT, Utrecht Law Review, Volume 2, Issue 2 (December) 2006
7. Département de l'information des Nations Unies: ABC des Nations Unies, New York, 1998

8. Európai nyomozó – Bűnözők elleni fellépés határokon át (Európai Rendőrségi Hivatal, 2011)
9. Explanatory Report on the Convention of 29 May 2000 on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union, O. J. C 379, 29.12.2000
10. Federico Varese: How mafias take advantage of globalization: the Russian mafia in Italy, 2012, British Journal of Criminology, 2012, 52 (2)
11. Finszter Géza: A kriminalisztika elmélete és a praxis a büntetőeljárás reform tükrében (Összefoglalás) oldal (Kézirat, Budapest, 2005–2007)
12. Finszter Géza: A titkos felderítés kriminalisztikája. Bócz Endre (szerk.): Kriminalisztika 2. kötet (BM Kiadó, Budapest, 2004)
13. Framework Decision of 13 June 2002 on Joint Investigation Teams, OJ L 162, 20. 06. 2002
14. Josephine Steiner & Lorna Woods: EU Law, 10th Edition, Oxford University Press, 2009
15. Kovács Gyula: A kábítószerrel visszaéléshez kapcsolódó bűncselekmények felderítését és bizonyítását akadályozó tényezők. Magyar Bűnüldöző 2011/1. szám (Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete, Budapest, 2011)
16. Kovács Gyula–Lóczi Zsolt: Visszaélés kábítószerrel nyomozása. Kriminalisztikai Jegyzetek és Tanulmányok (Rendőrtiszt Főiskola, Budapest, 2010)
17. Kurdics Mihály: A kábítószer itt van testközelben: ahogyan egy rendőrtiszt látja. Kézikönyv felnőtteknek és fiataloknak (ZZsiráf Kiadó, Budapest, 2003)
18. Lévy Miklós: Héják, baglyok, galambok – Változások a kábítószer-fogyasztás kriminálpolitikai megítélésében. Fundamentum 2001/1. szám, 81. oldal (Emberi Jogi Információs és Dokumentációs Központ, Budapest, 2001)
19. M. Nyitrai Péter: Nemzetközi bűnügyi jogsegély Európában (KJK-Kerszöv Kiadó, Budapest, 2002)
20. Márkus László: Virágzó afgán drogipar – Mákterítő, Magyar Narancs 2008/45. (11. 06.) szám (Magyar Narancs Lapkiadó Kft., Budapest, 2008)
21. Mickael R. Roudaut: Marchés criminels un acteur global, Presses Universitaires de France, 2010
22. Ostrovits András (szerk.): EU-jog – Az európai integráció története (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012)
23. Polt Péter (főszerk.): Új Btk. Kommentár 3. kötet (Nemzeti Közszerzői és Tanulmány Kiadó, Budapest, 2013)
24. Rác József (szerk.): Rendészeti ismeretek a kábítószer-problémával kapcsolatban (Nemzeti Kábítószerügyi Koordinációs Igazgatóság – Országos Bűnmegelőzési Bizottság, Budapest, 2009)
25. Recommendation of 30 November 2000 to Member States in Respect of Europol's Assistance to Joint Investigation Teams set up by the Member States.
26. Rusznay József: A sorállomány körében végzett mentálhigiénés tevékenység. Iskolakultúra 1998/10. szám (Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 1998)
27. Szeged MJV Önkormányzat Kábítószerügyi Egyeztető Fórum. Tanulmányok (Szeged MJV Önkormányzat, Szeged, 2011)
28. Tóth Mihály (szerk.): Büntető eljárásjog (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009)
29. World Drug Report 2013, United Nations Office on Drugs and Crime

B) Internetes hivatkozások

1. http://193.224.191.196:8080/phd/Nagy_Ertekezes.pdf – Nagy Judit: Közös nyomozócsoportok az Európai Unió tagállamai közötti bűnügyi együttműködésben, 26. oldal. Doktori Értekezés (Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Doktori iskola, Budapest, 2010)
2. <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/meszaros-bence/meszaros-bence-vedes-ertekezes.pdf> – Mészáros Bence: Fedett nyomozás a bűnüldözésben. Doktori értekezés (Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2011)
3. <http://drogfokuszpont.hu/eves-jelentesek/#2012> – Drog Fókuszpont. Nemzeti Kábítószer Adatgyűjtő és Kapcsolattartó Központ: 2012-es Éves Jelentés a magyarországi kábítószer-helyzetről az EMCDDA számára
4. <http://drogriporter.hu/clista> – a Drogrporter honlapja
5. <http://drogriporter.hu/dizajnmaskent> – a Drogrporter honlapja
6. http://ec.europa.eu/anti_fraud/index_hu.htm – az OLAF honlapja
7. http://europa.eu/about-eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/pol_agencies/eurojust/index_hu.htm – az EU Igazságügyi Együttműködési Egysége honlapja
8. http://europa.eu/index_hu.htm
9. http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33216_hu.htm – az Európai Unió (Frontex) honlapja
10. http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/l33108_hu.htm – Európa – az uniós jogszabályok összefoglalói: A büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés
11. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1347_hu.htm – az Európai Bizottság sajtóközleménye
12. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-604_hu.htm – az Európai Bizottság honlapja
13. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-73_hu.htm?locale=FR – Az Európai Bizottság honlapja
14. <http://index.hu/belfold/2015/04/16/dizajnerdrogdalun/> – Földes András: Siker! A drog oldotta meg a vidéki alkoholproblémát. Az index honlapja
15. <http://mno.hu/belfold/dizajnerdrog-a-c-listatol-nem-lehet-csodat-varni-1166841> – a Magyar Nemzet honlapja
16. http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/l11-2003.html – Ley 11/2003, de 21 de mayo, reguladora de los equipos conjuntos de investigación penal en el ámbito de la Unión Europea
17. <http://www.eurojust.europa.eu/Practitioners/JITs/JITs/Pages/history.aspx>
18. <http://www.eutimes.net/2010/03/2010-global-drug-trafficking-map/> – The European Union Times honlapja
19. http://www.euvonal.hu/index.php?op=tenyek_intezmenyrendszer&id=11 – EU vonal
20. <http://www.globalresearch.ca/a-new-war-on-drugs-in-west-africa-think-tank-report-says-west-africa-is-a-drug-trafficking-hub/5337192> – Global Research Centre for Research on Globalization honlapja
21. <http://www.interpol.int/fr/À-propos-d'INTERPOL/Présentation> – az Interpol honlapja
22. <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/174> – Fekecs Gyula: Titkos információgyűjtés, avagy titkos adatszerzés? (Jogi Fórum, Budapest, 2005)

23. <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/508> – Kenese Attila: A titkos információgyűjtés és adatszerzés alkalmazása és eredményének felhasználása során felmerülő jogértelmezési kérdések a bírósági gyakorlat tükrében (Jogi Fórum, Budapest, 2013)
24. <http://www.nav.gov.hu/nav/olaf> – a NAV honlapja
25. <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/teruleti-szervek/keszenleti-rendorseg> – a Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) honlapja
26. <http://www.secicenter.org/m485/SELEC> – a SELEC honlapja
27. <http://www.unodc.org/unodc/en/drug-trafficking/central-asia.html> – ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatalának oldala
28. https://e-justice.europa.eu/content_evidence-92-hu.do – Európai Igazságügyi Portál
29. <https://www.cepola.europa.eu/index.php?id=home0> – a CEPOL honlapja
30. <https://www.europol.europa.eu/content/page/about-us> – az Europol honlapja

C) Egyéb források

1. Ritter Ildikó előadása, amely az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) és a Legfőbb Ügyészség (LÜ) szervezésében, 2013. május 9. napján hangzott el, „A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítése és bizonyítása Magyarországon” címmel, az Igazságügyi Palotában megrendezett konferencián
2. <http://slideplayer.hu/slide/2069936/> – Keller Éva: Kábítószer-körkép. Előadásvázlat (Simmelweis Egyetem Igazságügyi és Biztosítás-orvostani Intézet Budapest, 2012)
3. <http://www.drogproblema.hu/index.php/szakembereknek/szakmai-anyagok-cikkek-konyvek> – Nagy Gábor: Korunk kihívása: a designér drogok. A kábítószer bűnözés elleni küzdelem rendészeti és egészségügyi aspektusai témájú tudományos-szakmai konferencián, 2012. március 1-jén elhangzott előadás vázlata (Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet, Budapest, 2012)
4. Romposné Kovács Éva: A lefoglalt kábítószergyanús bűnjelek igazságügyi vegyészszakértői vizsgálata. A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítése és bizonyítása Magyarországon témájú szakmai konferencián, 2013. május 9-én elhangzott előadás
5. Mariana Lilova előadása: Joint investigation teams, The role of Eurojust and Europol in establishing and supporting JITs, 05 Június 2009, Ohrid

Molnár Mihály¹²⁷

A rablás kriminalisztikai meghatározása és büntető anyagi jogi szabályozása

A SZERKESZTŐ ELŐSZAVA

A mű eredeti formájában, „*A rablás tudomásra jutását követő elsődleges intézkedések és a forrányomos felderítés*” címmel, a szerző szakdolgozata volt, amelyet 2011 tavaszán, a Rendőrtiszti Főiskolán védett, jeles eredménnyel.

A szakdolgozat kilenc fejezetből épült fel, előszóval kezdődött és utószóval végződött. A második fejezet a rablás kriminalisztikai meghatározásával foglalkozott, a harmadik fejezet pedig e deliktum büntetőjogi szabályozását mutatta be. A negyedik fejezet a számoké volt, itt az egységes nyomozóhatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (ENyÜBS) adatait, a BRFK Rablási Osztály és a Bűnügyi Bevetési Osztály számadatait elemezte és értékelte a szerző. Ezt követte a rablás alap- és minősített esetei bizonyításának a tárgya (ötödik fejezet), majd a hatodik fejezet a tudomásra jutás forrásait és módjait, mint az eljárás megindításának „mozgatórugóit” vette górcső alá. A mű hetedik és nyolcadik fejezete a rablással kapcsolatos rendőri intézkedéseket és a forrányomos felderítést dolgozta fel.

A szakdolgozat mellékletében szerepelt a rablás törvényi tényállási elemeinek a vázlata, egy „*kiemelt*” rablás szemlejegyzőkönyvének a kivonata, továbbá „*kis színesként*” a populárisabb, vagy inkább romantikusabb oldaláról is bemutatta a rablást a szerző.

Lapunk hasábjain a dolgozat 1–4. fejezeteinek szerkesztett és hatályosított változatát olvashatja a tisztelt érdeklődő.¹²⁸

ELŐSZÓ

„Hosszú távon nem éri meg bankrablónak lenni. Én is megpróbáltam abbahagyni. Minden rablás után azt mondtam: ez az utolsó, többet nem csinálom, de ebben a világban nincs utolsó... Talán csak akkor, ha a csuklón kattán a bilincs, és következik a számadás órája.”

Ambrus Attila¹²⁹

A Budapesti Rendőr-főkapitányság (továbbiakban: BRFK) Bűnügyi Bevetési Osztályának¹³⁰ nyomozójaként, számomra nem is volt kérdéses, hogy a szakdolgozatomat valamilyen rablással kapcsolatos témában fogom elkészíteni. Konzulens tanárom, dr.

¹²⁷ A szerző rendőr főtörzsőrmester, a BRFK Bűnügyi Szervek Bűnügyi Bevetési Osztály nyomozója.

¹²⁸ Szerkesztő-ilektor: dr. Kovács Gyula [KGyul@].

¹²⁹ Forrás: http://www.citatum.hu/szerzo/Ambrus_Atila – Citátum.

¹³⁰ A BRFK 2010. évi szervezetkorszerűsítése következtében az 1981-ben alakult, és a BRFK emblematisztikus egységévé vált Akció Osztályának az elnevezése Bűnügyi Bevetési Osztályra módosult, továbbá közvetlenül a BRFK bűnügyi helyettesének irányítása alá került, mint önálló jogállású osztály. Hatáskör és illetékesség tekintetében lényegi változás nem következett be.

Kovács Gyula ny. r. alezredes segített a cím megfogalmazásában, a tematika összeállításában, no és persze még másban is.

A téma feldolgozásában a Bünyügyi Bevetési Osztály kötelékében eddig eltöltött 7 évenre támaszkodtam, illetve abból merítettem, hiszen munkám/munkánk nagy részét a Budapesten elkövetett „*kiemelt*” bűncselekmények, azon belül dominánsan a rablások¹³¹ teszik ki. A szakdolgozatom abszolválásán túl, szerettem volna egy olyan művet kiadni a kezemből, amelyet büszkén mutathatok be előljáróimnak, és ajánlhatok kollégáim figyelmébe. Ezzel a saját és esetleg kollégáim munkáját egyaránt segíteném, illetve a bevetési egység – amúgy sem gyenge – intézkedési színvonalát¹³² növelném.

Célom elérése érdekében felhasználtam a bűnyügyi tudományok jogi és nem jogi ágainak¹³³ megállapításait, különös tekintettel a jogszabályokra, szakirodalomra, tanulmányokra, órai jegyzeteimre, továbbá feldolgoztam a parancsnokaimmal és kollégáimmal készített interjúkat, szemeztettem a bűnyügyi iratokból és az élet egyéb történeteiből is.

A RABLÁS KRIMINALISZTIKAI MEGHATÁROZÁSA

A rablás „*a lopás erőszakos változataként szereplő legsúlyosabb vagyoni elleni bűncselekmény, melynek során az elkövető idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el mástól, hogy evégből valaki ellen erőszakot, avagy élet, vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, illetőleg valakit öntudatlan, vagy védekezésre képtelen állapotba helyez.*”

Rablás az is, ha a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot, avagy élet, vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz.

*Tulajdonképp egy összetett bűncselekményről van szó, melyben a lopás és a kényszerítés társul. Érdekessége, hogy duplán célzatos bűncselekmény.”*¹³⁴

Ez a fogalom anyagi jogi oldalról közelíti meg a rablást.

Kriminalisztikai oldalról az eszköz, a módszer, a bűncselekmény elkövetését elősegítő körülmények és a helyszín tekintetében többféleképpen csoportosíthatjuk a rablást. A BRFK Rablási Osztály által használt kategóriák:

Magánlakásban

Az úgynevezett lakásrablás; általában egyedülálló, idős emberek válnak áldozatul, és nem ritka az „*aránytalanul*” durva, erőszakos elkövetési magatartás (szükségtelen vagy felesleges erőszak).

Közterületen

Javarészt kiskorú, idős vagy ittas állapotban lévő személyek köréből „*válogatnak*” az elkövetők, és jellemzően mobiltelefonok, mp3 lejátszók, úgynevezett táblagépek (tablet-ek), ékszerek és készpénz a cselekmények elkövetési tárgya. A közterületen elkövetett rablást a csoportos, a „*késes*” és az úgynevezett útonállásszerű elkövetési módok jellemzik.

¹³¹ A 2010-es évben 881 esetben intézkedett a BRFK Bünyügyi Bevetési Osztálya rablás megalapozott gyanúja miatt, ami napi átlagban több mint 2 bűnyügyet jelent.

¹³² A tavalyi évben (2010) rablás elkövetése miatt 1928 főt fogott el a Bevetési Osztály, ami az országban teljesen egyedülállónak mondható, és az Osztály munkaszorgalmát, eredményorientáltságát jól tükrözi.

¹³³ Gönczöl Katalin–Kerecsi Klára–Korinek László–Lévay Miklós (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia 34. oldal (CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2006).

¹³⁴ Dr. univ. Beregnyei József (szerk.): Rendészettudományi szöszedet, 318. oldal (Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2008).

Pénzintézetek sérelmére

A kiemelt rablások klasszikus esete a bankrablás. Javarészt az „osztrák” típusú bankok (ERSTE, Raiffeisen), vagy vidéki pénzintézetek (pl. Takarékpont) a bankrablók célpontjai, és tipikusan a fegyveres elkövetési magatartás jellemzi.

Pénzszállítók sérelmére

A többfős, fegyveres, útonállásszerű elkövetési magatartás jellemzi és a „belső” ember közreműködése sem ritka.

Postahivatalok/kézbesítők sérelmére

Ahogy a bankrablásnál, itt is a fegyveres elkövetési mód a jellemző, és általában a kisebb és vidéki postahivatalok, illetve kézbesítők a célpontok. A kézbesítők sérelmére elkövetett rablások jellemzően nyugdíj- vagy segély-kifizetési napokra koncentrálódnak.

Kiskereskedelmi üzletek, játéktértermek, pénzváltók sérelmére

Manapság a kisboltok, mint potenciális célpontok élnek „reneszánszukat”, hiszen majdhogynem napi szinten esnek rablás áldozatává. A játéktértermek inkriminálódása mára szinte elenyésző számban fordul elő, ez egyrészt köszönhető a nagy kaszinó-láncok terjedésének (Senator, GameWorld), és persze a tulajdonosi körnek, amelyekkel köztudottan nem „életbiztosítás ujját húzni”, mert jobb esetben a rendőrség a gyorsabb...¹³⁵ A pénzváltók, ha nem is sűrűn, de még célpontok. Mind a három elkövetési módszerre a fegyveres vagy felfegyverkezett támadás a jellemző.

Gyógyszertárak, patikák sérelmére

A gyógyszertárak sérelmére történő elkövetés az év végi hónapok „slágere”, hiszen a mikulás és a karácsony mellett, a december elengedhetetlen eseménye a központilag elrendelt és szervezett „patika akció”, amelynek eredményeképpen tavaly (2010) sikerült is egy rablót tetten érni. Itt szintén a fegyveres támadás a jellemző.

Üzemanyag-töltő állomások sérelmére

Ez a bűncselekményfajta folyamatosan csökken: a benzinkutak óvintézkedéseinek köszönhetően – biztonsági kamerák, kizárólagos pénztári fizetés, a nagycímletek folyamatos letétele, készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel fizetés – miatt egyre kevesebbszer riasztanak ilyen esetekhez.

Természetesen még számtalan szemszögből lehet csoportosítani, kategorizálni ezt a bűncselekményt, de a dolgozat terjedelmi korlátai miatt további felosztásokat nem ismertetek.

Az Egységes nyomozó hatósági és ügyészégi bűnügyi statisztikai rendszer (ENYÜBS) Kitérési Szabályzatának 3. számú melléklete (A bűncselekménnyel összefüggő érték, kár, vagyoni hátrány, az adóbevétel, illetőleg a vámbevétel csökkenése) a rablást ötvennyolcféleképpen csoportosítja. [Lásd még az egységes nyomozó hatósági és ügyészégi bűnügyi statisztikáról szóló 12/2011. (III. 30. BM rendeletet).]¹³⁶

A RABLÁS BÜNTETŐ ANYAGI JOGI SZABÁLYOZÁSA

„Jog és fegyver az állam tartópillérei.”

Iustinianus¹³⁷

A rablás tényállását a 2013. július 1-jétől hatályos, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény, az új Btk. 365. §-a tartalmazza.

¹³⁵ 2014-ben a magyar kaszinókoncessziót Andy Vajna filmproducer és Szima Gábor debreceni üzletember nyerte el (a Szerkesztő megjegyzése).

¹³⁶ A Szerkesztő megjegyzése.

¹³⁷ Forrás: <http://kaliber.hu/cikkek/jog-es-fegyver-19>. – Kaliber.

A 365. § sorrendben az első a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények (Btk. XXV. Fejezet) között:

1. Rablás (Btk. 365. §),
2. Kifosztás (Btk. 366. §),
3. Zsarolás (Btk. 367. §),
4. Önbíráskodás (Btk. 368. §).

Jogtechnikai felosztását tekintve, a rablás öt bekezdésre tagozódik.

Az (1)–(5) bekezdések a rablás alapeseteit tartalmazzák. A (3)–(4) bekezdésekben a rablás minősített eseteit írja le a törvényalkotó. Az (5) bekezdés a rablásra irányuló előkészületet rendeli büntetni. (A rablás a legsúlyosabb vagyon elleni erőszakos bűncselekmény, ezért szerepel tényállás a fejezet elején. Kiemelkedő társadalomra veszélyességére tekintettel *nincs szabálysértési alakja*.)

A rablás tényállása a tulajdonviszonyok védelmét szolgálja, és a személyes szabadságot is védi. *A rablás elsődleges jogi tárgya a vagyoni viszonyok rendje, azon belül a tulajdonjog, pontosabban annak egyik részjogosítványára tekintettel, a tényleges birtokállapot. Másodlagos jogi tárgya a passzív alany testi épsége és cselekvési szabadsága.* A rablás elkövetési tárgya meghatározott értékkel bíró, az elkövető számára idegen, ingó dolog lehet, *vagyis: a rablás elkövetési tárgya megegyezik a lopás (Btk. 370. §) elkövetési tárgyával.*

A rablás passzív alanya az erőszak, illetve a minősített fenyegetés hatása alatt álló, valamint az öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyezett személy. Sértettje pedig az, aki a dolog tulajdonosa vagy birtokosa. Tehát a passzív alany és a sértett különböző személy is lehet.

A rablás háromféle elkövetési magatartással valósítható meg: erőszakkal, avagy élet, vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel [Btk. 365. § (1) bekezdés a) pontja]; öntudatlan, vagy védekezésre képtelen állapotba helyezéssel [Btk. 365. § (1) bekezdés b) pontja]; illetve a tetten ért tolvaj által erőszak, avagy élet, vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés alkalmazásával, a lopott dolog megtartása végett [Btk. 365. § (2) bekezdése].¹³⁸ [A Szerkesztő megjegyzése: megítélésem szerint, a rablás Btk. 365. § (1) bekezdésében meghatározott alapeseteinek elkövetési magatartása az elvétel. A (2) bekezdés szerinti alapeset elkövetési magatartása az erőszak, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetés alkalmazása (ez az úgynevezett „megtartásos” rablás).]

A rablás esetében az erőszaknak lenyűgözőnek, akaratot megtörőnek kell lennie (vis absoluta). Nem szükséges, hogy az erőszak, avagy az élet, vagy a testi épség elleni fenyegetés a sértett személye ellen irányuljon, tehát azon személy ellen, akitől az elkövető a dolgot elveszi. Azonban a harmadik személy csak olyan lehet, aki a helyszínen jelen van.

A fenyegetésnek az erőszakhoz hasonlóan ugyancsak akaratbénítónak kell lennie. Ez a közvetlen fenyegetés az erőszak azonnali kilátásba helyezését jelenti, és szintén csak a helyszínen jelen lévő személy ellen irányulhat.

Az erőszakot és a fenyegetést az elkövetőnek annak érdekében kell alkalmaznia, hogy az idegen dolgot elvegye.

A rablás öntudatlan, vagy védekezésre képtelen állapotba helyezéssel is elkövethető. Az elkövetési magatartásnak ez a fordulata csak a sértett ellen irányulhat.¹³⁹ (A Szerkesztő megjegyzése: ez nem elkövetési magatartás, hanem elkövetési módszer; az elkövetési magatartás az elvétel.) Öntudatlan az az állapot, amelyben a

¹³⁸ Karsai Krisztina (szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz, 754–756. oldal (Complex Kiadó, Budapest, 2013).

¹³⁹

személy valamely pszichikai ok folytán nincs abban a helyzetben, hogy önálló akaratla legyen. Éppen ezért ellenállást sem tud kifejtetni a támadással szemben.

A rablás megállapításához az szükséges, hogy ezt az öntudatlan állapotot az elkövető idézze elő aktív magatartásával.

Az elkövetőnek az elkövetési magatartásokat a dolog eltulajdonítása végett kell kifejtetnie.¹⁴⁰ (A Szerkesztő megjegyzése: a rablás első alapesetében a célzat a jogtalan eltulajdonítás.) Mindazon esetekben, amikor az elkövető erőszakkal, vagy a minősített fenyegetéssel úgy menekül el a helyszínről, hogy a lopott dolgot is magával viszi, akkor rablást követ el. Ebben az esetben az erőszak, avagy élet, vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés alkalmazása a dolog elvétele követően történik a dolog megtartása érdekében.

A rablás a célzatra figyelemmel csak egyenes szándékkal követhető el.

A rablás bármelyik elkövetési magatartását tettesként bárki megvalósíthatja.

A rablás akkor befejezett, ha a dolog elvétele megtörtént. A rablás kísérleti szakban marad, amennyiben az erőszak, illetve az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés alkalmazása, valamint az öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyezés megtörtént, de a dolog elvétele nem következett be.

Az új Btk. a mára meglehetősen bonyolulttá vált tényállás minősített eseteinek szabályozását igyekszik egyszerűsíteni, átláthatóbbá tenni, ezzel mintegy visszatérve a 2009. augusztus 9-ét megelőző szabályozáshoz. A minősített esetek között alapvető változás, hogy a fegyveres elkövetés is a felfegyverkezve elkövetéssel azonos büntetési tétellel büntetendővé válik. Így látszólag enyhült a fegyveresen elkövetett rablás büntetési tétele, azonban az általános részi változások (középmértékű büntetés kiszabási elv bevezetése) közel hasonló mértékű büntetés kiszabását teszik lehetővé. Ezzel párhuzamosan a törvény megszünteti a Btk. büntetési rendszerétől idegen, a régi Btk.¹⁴¹ 321. § (5) bekezdésében szabályozott, tíz évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő eseteket.

Továbbra is minősített esetként határozza meg a törvény a hivatalos személy, külföldi hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy ellen, hivatalos eljárása, illetve feladata teljesítése során, idős vagy fogyatékos személy sérelmére fegyveresen, felfegyverkezve, vagy csoportosan történő elkövetést, amely további vagylagos minősítő körülményként kiegészül a bünszövetségben történő elkövetéssel. A törvény ugyanakkor elhagyja a minősített esetek köréből az említett személyek sérelmére jelentős értékre elkövetett rablást. A törvény a legsúlyosabb minősített esetek között szabályozza a különösen nagy vagy ezt meghaladó értékre történő elkövetést, és a jelentős értékre fegyveresen elkövetett rablás mellett a jelentős értékre felfegyverkezve, csoportosan vagy bünszövetségben történő elkövetést is.¹⁴²

A RABLÁS A SZÁMOK TÜKRÉBEN

„Csak annak a statisztikának hiszek, amit én magam hamisítottam.”

*Sir Winston Churchill*¹⁴³

Ebben a fejezetben a rablással kapcsolatos statisztikai adatokat ismertetem. Az országos szinttel kezdem, majd a fővárossal fejezem be. Az országos helyzetről az

¹⁴⁰ Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz, 754–756. oldal.

¹⁴¹ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (2013. június 30-ig volt hatályban).

¹⁴² Vesd össze a Btk. Záró Részének 459–460. és 462. §-ával (Értelmező rendelkezések).

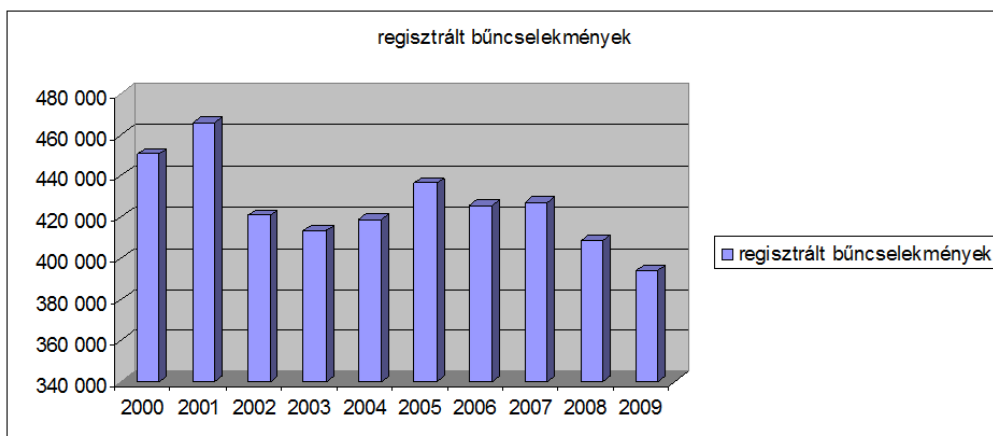
¹⁴³ Forrás: http://hu.wikiquote.org/wiki/Sir_Winston_Churchill – Wikidézset.

ezredfordulót követően jutok el a 2009-es évig, míg a fővárosnál a 2005. és 2010. év közötti intervallumot elemzem.

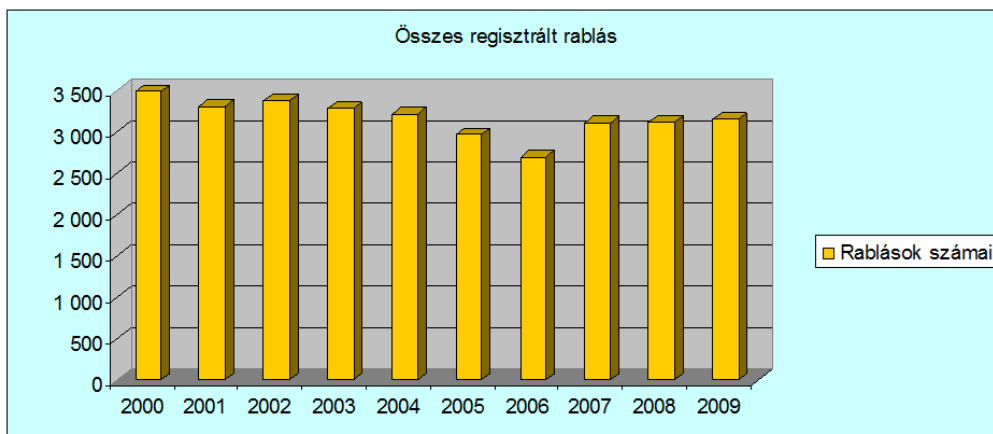
Az egységes nyomozó hatósági és ügyészégi bűnügyi statisztika (ENyÜBS) adatai

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium¹⁴⁴ Statisztikai és Elemző Osztálya által készített „Az ezredfordulót követő bűnözés helyzete” című elemzését veszem alapul, amelyben 2000-től 2009-ig terjedően dolgozták fel a kriminálstatisztikai adatokat.

A millennium óta a regisztrált bűncselekmények alakulása

A millennium óta regisztrált rablások alakulása

Amennyiben a diagramokat megnézzük, az össz-bűnözés adatai eléggé változó képet mutatnak. Ennek számos oka lehet (pl. politikai, jogszabály-változási), amelynek kutatása ennek a dolgozatnak nem témája. A rablási kép a kétezres évhez viszonyítva enyhébbé csökkenést mutat, amelynek okát szintén nem boncolgatom.

¹⁴⁴ Napjainkban Igazságügyi Minisztérium és Belügyminisztérium funkcionál.

A rablások alakulása a fővárosban

Bevezetőként néhány gondolatot a fővárosról: Budapest lakossága – 2010. január 1-jei adatok alapján – 1.721.556 fő, mely az agglomeráció lakosságával kiegészítve már 2.524.697 főt mutat.¹⁴⁵ Ez Magyarország lakosságának egynegyedét teszi ki. A számadatokat figyelembe véve kijelenthetjük, hogy Budapest Kelet-Közép-Európa legnépesebb fővárosa.¹⁴⁶

Budapest lélekszámát tekintve, mindenféleképpen jelentős kriminogén faktorról beszélhetünk, bár ennek ellenére évek óta hangoztatják a médiákban azt a szlogent, hogy: „Budapest a legbiztonságosabb főváros a régióban”.¹⁴⁷ (Sajnos ezt a feltevést sem alátámasztani, sem cáfolni nem tudom, be biztosra veszem, hogy nagyon jó önálló szakdolgozati téma lenne.)

A következőkben a főváros rablási adatait Magyarország másik két nagyvárosával párhuzamba állítva mutatom be, pusztán az óriási kontraszt érzékeltetésének érdekében.

Rendőri eljárásban regisztrált, Budapesten, Miskolcon, illetve Debrecenben elkövetett rablás bűncselekmények számának alakulása 2005-2010. évi ENYÜBS adatok alapján							
Elkövetési hely	Stádium	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Budapest	befejezett	1 068	986	1 199	1 141	1 231	1 338
	kísérlet	81	83	115	138	96	132
	előkészület	-	-	-	-	1	2
	összesen:	1 149	1 069	1 314	1 279	1 328	1 472
Miskolc	befejezett	120	110	157	114	105	77
	kísérlet	15	7	18	8	18	8
	előkészület	-	-	-	-	2	0
	összesen:	135	117	175	122	125	85
Debrecen	befejezett	89	88	103	85	75	70
	kísérlet	7	5	4	20	11	7
	előkészület	-	-	-	-	0	0
	összesen:	96	93	107	105	86	77

A táblázatból tisztán kitűnik, hogy Budapest nemcsak Magyarország, hanem a rablások fővárosa is.

¹⁴⁵ Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Budapest_n%C3%A9pess%C3%A9ge. – WIKIPÉDIA – A szabad enciklopédia.

¹⁴⁶ Összehasonlításképpen: Bécs 1.705.080 fő, elővárosokkal együtt 2.165.357 fő (2010); Pozsony 622.706 fő (2009).

¹⁴⁷ Dr. Tóth Gábor r. vezérőrnagy, Budapest volt főkapitányának beszámolója alapján (forrás: http://www.vilaggazdasag.hu/kozelet/vg_online/kozelet_belfold/090222_bunozes_261467 – Világ-gazdaság Online).

A BRFK Bűnügyi Bevetési Osztály éwertékelő jelentésének statisztikai adatai azt mutatják, hogy a 2008 és 2010 közötti¹⁴⁸ időszak küldéseinek száma, és azon belül a rablásba ütköztetett bűncselekmények száma növekedett.

	2008	2009	2010
Összes küldés / Rablás	1498/554	1890/931	1974/881

A BRFK Rablási Osztálya „A rablás kriminalisztikai meghatározása” című fejezetben már ismertetett csoportosítást használja, amely alapján a következő kimutatás készült.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pénzszállítók	1	4	1	0	4	4
Pénzüzetetek	7	8	5	9	37	34
Postahivatalok	1	4	1	5	7	8
Üzletek, boltok	37	27	51	36	84	108
Benzinkutak	4	3	7	9	19	8
Patikák	37	2	12	11	22	20
Magánlakások	45	8	1	11	24	14
Közterület	10	16	13	12	21	9
Az összes rablás	132	69	75	103	235	219

A fenti számok eléggé vegyes képet mutatnak, de az tisztán kitűnik, hogy – legalábbis budapesti szinten – aktualitása van a rablásoknak. Az elsődleges célpontok:

- a pénzüzetetek, amelyek a 2007-es év adataihoz viszonyítva 2010-re hétszeres,
 - a kiskereskedelmi üzletek, amelyek a 2006-os évhez képest több mint négyszeres, és
 - a patikák, amelyek 2006-hoz képest tízszeres
- növekedést produkáltak.

Úgy gondolom, hogy ezek a számok önmagukért beszélnek.

MELLÉKLET

Rablás

365. § (1) Aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el másától, hogy evégből

a) valaki ellen erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, vagy

b) öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyezi, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Rablás az is, ha a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a rablást

¹⁴⁸ 2008 előtt nem tartották nyilván a BRFK Központi Ügyeleti Főosztály által kiadott küldéseken belül a rablásokat.

- a) fegyveresen,
 - b) felfegyverkezve,
 - c) csoportosan,
 - d) bünszövetségben,
 - e) jelentős értékre,
 - f) hivatalos személy, külföldi hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy sérelmére, hivatalos eljárása, illetve feladata teljesítése során,
 - g) a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékosságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére
- követik el.

(4) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha a rablást

- a) különösen nagy vagy ezt meghaladó értékre,
 - b) jelentős értékre a (3) bekezdés a)–d) pontjában meghatározott módon,
 - c) hivatalos személy, külföldi hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy sérelmére, hivatalos eljárása, illetve feladata teljesítése során a (3) bekezdés a)–d) pontjában meghatározott módon
- követik el.

(5) Aki rablásra irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

1. Beregnyei József (szerk.): Rendészetudományi szószeret (Magyar Rendészetudományi Társaság, Budapest, 2008)
2. Gönczöl Katalin–Kerecsi Klára–Korinek László–Lévay Miklós (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia (CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2006)
3. http://hu.wikipedia.org/wiki/Budapest_n%C3%A9pess%C3%A9ge. – WIKIPÉDIA – A szabad enciklopédia
4. http://hu.wikiquote.org/wiki/Sir_Winston_Churchill – Wikidézet
5. <http://kaliber.hu/cikkek/jog-es-fegyver-19>. – Kaliber
6. http://www.citatum.hu/szerzo/Ambrus_Attila – Citátum
7. http://www.vilaggazdasag.hu/kozelet/vg_online/kozelet_belfold/090222_bunozes_261467 – Világ gazdaság Online)
8. Karsai Krisztina (szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (CompLex Kiadó, Budapest, 2013)

Dr. Petrétai Dávid¹⁴⁹

A drónok krimináltechnikai és rendészeti felhasználása

1. DRÓNOK, TILÉJEK, UAV-OK

„Hozd vissza, mert egész életünkben fizethetjük!” – figyelmezteti az egyik technikus a másikat a Macskafogó című rajzfilmben, amikor dekonspirálódik a „Kíváncsi Légy” nevű megfigyelő repülő eszköz. Az eltelt kicsit több mint két évtized során, egyrészt megtanultuk, hogy a „Kíváncsi Légy” valódi megfelelőinek neve drón, *tiléj* vagy UAV, illetve, hogy manapság a „hétköznapi emberek” számára is megfizethető darabok kerülnek kereskedelmi forgalomba.

A „drón” szó az angol *drone* fonetikus átírása, ami egyszerre jelent zümmögőt, henyélőt és méh, illetve hangya here egyedet. Az UAV a szintén angol *unmanned aerial vehicle*, azaz ember (személyzet) nélküli légi jármű rövidítése; az UAS ugyanez, csak jármű helyett a rendszer (system) kifejezést használják. Magyar fordítás vagy mozaikszó nem honosodott meg (egyelőre), valószínűleg a „here” több jelentése miatt; a *tiléj* (távírányítású légi jármű) – mint lehetséges magyarítás –, egyelőre szélesebb körben ugyancsak nem terjedt el. Egyes források használják még a „törperepülő” megnevezést is.

A távírányítású légi járművek, a harcmezőkről indulva, megjelentek a mindennapi életben is. Sőt, használatuk, birtoklásuk „demokratizálódott”, néhány tíz- vagy száz-ezer forintért a boltokban bárki vásárolhat magának egyet. Manapság ráadásul, drón névvel illelhetjük a katonai eszközökön túl, a komoly modellrepülőket éppen úgy, ahogy a szó szerint tenyérnyi vagy kisebb játék helikoptereket is. A szerkezetek irányítása ugyancsak egyre egyszerűbb: GPS-navigáció, giroszkóp rendszerek, fedélzeti számítógép beépítésének köszönhetően gyakorlatilag a levegőbe kézzel feldobott apró helikopter fent is marad a levegőben, pozícióját akár erős szélben is tartja, kiindulási helyére magától visszatalál.

2. DRÓNOK: JÁTÉKSZEREKTŐL MODELLEKEN ÁT A HASZNÁLATI TÁRGYAKIG

Gazdag szakirodalom foglalkozik a személyzet nélküli légi járművekkel, azok harctéri és békés felhasználásával. Külön kiemelésre érdemes Csapó Zsuzsanna tanulmánya, amely szerint, a drónok vonatkozásában nincs feltétlen szükség új katonai joganyag alkotására, mert a már meglévő jog következetes alkalmazása is kielégítő lehet.¹⁵⁰

A civil felhasználású drónok és repülőmodellek területén azonban a szakirodalom korántsem ilyen bőséges. Ennek oka ismét a rendkívül gyors technikai fejlődésben

¹⁴⁹ A szerző rendőr százados, az ORFK Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet kiemelt fő technikus.

¹⁵⁰ Csapó Zsuzsanna: Drónok harca – kérdések keresztüztüében. Van-e szükség új nemzetközi szabályozásra? In: Csapó Zsuzsanna (ed.): Emlékkötet Herczegh Géza születésének 85. évfordulójára. A ius in bello fejlődése és mai problémái. Kiadja a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Pécs, 2013. pp. 39–63.

jelölhető meg. Néhány évvel ezelőtt a repülőmodellek valóban repülőgépeket modelleztek, amelyekkel műrepülő figurákat lehetett végrehajtani. Manapság a több rotoros helikopterek megjelenésével azonban, a műrepülésen kívül számtalan egyéb tevékenység is végezhető. Gondoljunk az ugyancsak „*demokratizált*” akciókamerákra: 3–6.000,- forintért (!) beszerezhetők olyan nagyfelbontású videokamerák, amelyek akár a helikopterekre rászerezhetők; 100–150.000,- forintért pedig valóban elképesztő teljesítményű, nagy fényerejű (azaz szürkületben is használható), távirányítású, rezgés- és vízálló kamerák is vásárolhatók. Ez megnyitja a teret a légi fényképezéshez: ma már mindennapi realitás az az esküvőfotós, aki kamerás mikro helikoptert is használ az események megörökítésére.

A *tiléjek* támogatják a speciális mentők tevékenységét is: nehezen megközelíthető szurdokok, stb., könnyen felderíthetők a levegőből. Gondoljunk arra, hogy akár a mentőcsapatok érkezéséig tarthatja a sérültekben a lelket a drónra szerelt táblagép és az élő videó kapcsolat, a mentésben részt vevő pszichológussal. Elemi csapás esetén a helyszínre érkező drónok, a rájuk szerelt antennák segítségével kiépíthetnek távközlési (GSM, illetve wifi) hálózatot, ami a kommunikációt illetve mentést segítheti. A mérgeknek, sugárzásnak, stb., ellenálló szerkezet vihet magával mérő vagy mintavevő eszközöket, műszereket, hogy a legrövidebb idő alatt, emberi élet vagy egészség kockáztatása nélkül megítélhető legyen a szerencsétlenség, és tervezhető legyen a mentés, illetve a mentésítés. Baleset vagy rosszullét esetén a drón „*önjáró defibrillátorként*”, illetve elsősegély-csomagként a helyszínre siethet, és így az újraélesztés megkezdhető a mentőszolgálat kiérkezése előtt is. Az akkumulátorok fejlődésével, és a vezeték nélküli töltés lehetőségeivel a drónok rajai akár folyamatos városi térfigyelést tudnak majd végezni. A drónok tömegessé válásával azok bosszantó tulajdonságai is nyilvánvalóvá lesznek; már léteznek drón elhárító drónok, kvázi „*repülő házőrök*”, amelyek becserkészik az idegen drónokat, fölé repülnek, és a kibocsátott fonalakkal összegubancolva a rotorjukat földre kényszerítik őket.

A mai életünk realitása már a drónokkal végzett postai szolgáltatás, csomagkézbesítés. Nyugodtan ideérthetjük a jövőben a nehezen megközelíthető munkahelyek (akár halászhajók, fűrotornyok) ellátását is. A mezőgazdaságban kártevő- vagy rovarirtásban is hatalmas távlatok nyílhatnak. A szórakoztatóipar napjainkban rutinszerűen használ *tiléjeket*, akár sportközvetítésekre, koncertfilmezésre vagy egyéb forgatásokra gondolhatunk. De távirányítású oktokopterről fényképezték le az Országház külsejét díszítő domborműveket is.

3. A DRÓNOK FELHASZNÁLÁSA A RENDVÉDELEMBEN ÉS A BÜNÜLDÖZÉSSEN

Jelenleg a magyar rendvédelmi szervek használnak, illetve terveznek használni *tiléjeket*, gyakorlatilag távirányítású mikro helikoptereket, amelyek önálló mozgásra csak korlátozottan alkalmasak. A távirányítású mikro helikopterek bünyügyi és rendészeti célokra egyaránt sokoldalúan használhatók. Itt érdemes kiemelni, hogy a *tilél* eszközök felszerelhetők a fent említett, viszonylag olcsó akciókamerákon kívül, vagy azok mellett, éjjellátó és hőkamerákkal is, amelyek ugyancsak képesek valós időben a képi információt lesugározni.

Rendészeti felhasználás lehet tipikusan a rendezvénybiztosítás, illetve a tömegkezelési feladatok, ahol „*madártávlati*” képet bocsát a biztosítást végrehajtó állomány és a parancsnokok rendelkezésére, megalapozva ezzel a szakmai döntéseket. Komoly segítséget nyújthat főleg éjjellátó, illetve hőkamerákkal felszerelve, a zöldhatár figyelése során. Ez a külső határainkra manapság nehezedő tömeges

illegális migrációs nyomás idején különösen fontos lehet. Végül, de nem utolsósorban: említhető a közlekedési helyzet figyelése.

A bevetési egységek, akár a Terrorelhárítási Központ (TEK) feladatellátása során, tipikus felhasználás lehet az elfogások, rajtaütések tervezése légi felvételek alapján, illetve az akciók valós idejű „madártávlati” figyelemmel kísérése: egy tereptárgyakkal tagolt udvarba behatoló bevetési egység folyamatosan kaphat információkat, a helyszínt valós időben, felülről szemlélő bevetés-irányítótól.

Említhetjük a felhasználási lehetőségek során a terepkutatás támogatását, illetve a nyomon üldözést, a személy- és objektumvédelmet, élénk fantáziával akár mobil útzárak telepítését is. A baleset helyszínére érkezhet elsőként „önjáró terelőkúp” élénk színű villogó fénnel, hogy az útestre leszállva, figyelmeztesse a közlekedőket; de ugyanígy lefektethet az útra egy tüskékkel megerősített láncot, műszaki akadályként a menekülő elkövető gépjárművének feltartóztatására.

A rendőrség által használt egységes digitális távközlési rendszer (EDR) egyes készülékeibe műholdas helymeghatározó került beépítésre. Kommunikációs zavar, akár baleset vagy a rendőröket ért támadás esetén, egy megfigyelő drón a GPS-koordináták alapján könnyen odatalál az egységhez, képet, hangot sugároz vissza a bevetés-irányítónak, vagy kétoldalú kommunikációra teremt lehetőséget.

A legközelebbi jövő realitása a távsokkolóval (kilőhető elektródás elektromos sokkoló), hangszóróval és kamerával felszerelt drón, amely távirányítással, emberi élet veszélyeztetése nélkül képes lehet elfogásra, rendzavarók vagy bűnözők megfékezésére. Megjegyzésre érdemes, hogy az eszköz neve *Chaotic Unmanned Personal Intercept Drone*, összeolvasva *Cupid*, ami a szintén repülve nyilazó *Cupido* angol neve. Megfontolandó továbbá, hogy egy ilyen eszközzel történő második találkozás esetén, már elegendő lehet csak a hangszóró használata.

A kamerákkal felszerelt *tiléjek* bűnügyi célú felhasználása tipikusan a szemlék, azaz a bűncselekmények, illetve egyéb rendkívüli események helyszínének távérzékelése, álló- és mozgóképek rögzítése.

A madártávlati áttekintő képek kriminalisztikai jelentősége igen nagy, főleg a kiterjedt helyszínek esetében: közlekedési balesetek, robbanások, több épületet érintő tüzesetek, stb. Jóformán alternatíva nélküli a légi fényképezés a környezetkárosító bűncselekmények felderítésekor: nem csak az erdőirtásokra gondolhatunk, hanem pl. földbe ástott

veszélyes hulladék felkutatására, vízfelületen úszó olajfoltra, stb. is. A magasból letekintve a bűnügyi helyszínre, felfedezhetők akár menekülési útvonalak, hátrahagyott tárgyak is. Lezajlott éles helyszínen, a gyakorlatban a helyszínelő és a tűzvizsgáló közös gondolkodását segítette elő a kiégett épületről, főleg annak tetőszerekezetéről készült légi fényképek sorozata.¹⁵¹

Megjegyzendő, hogy az általános rendőrségi feladatok végrehajtására létrehozott rendőrség központi helyszínelő egysége rendelkezik *tiléjekkel*, amelyek bűnügyi technikai célokra vannak optimalizálva. Az általános rendőrségi feladatok végrehajtására létrehozott szerv más egységei, tudomásunk szerint, pillanatnyilag nem rendelkeznek drónokkal.

¹⁵¹ Fotó: <http://24.hu/tudomany/2014/05/08/a-hazai-dronok-tobbsege-illegalis/> (Szabó Zsanett: A hazai drónok többsége illegális – 24 HU).

A büntetőeljárás során foganatosított helyszíni kihallgatás, bizonyítási kísérlet, ugyancsak rögzíthető felülnézetből, a levegőből is, adott esetben jobb áttekintést biztosítva. Továbbá az operatív, fedett megfigyelések eszköze is lehet, bizonyos ideális körülmények között. Megjegyzésre érdemes, hogy jelenleg ugyan a *tilélj* eszközök általában zajosak, de a megfigyelés közben nem feltétlenül kell repülniük (gondoljunk a már idézett rajzfilmben bemutatott „*Kíváncsi Légy*”-re).

4. A DRÓNOK JOGI SZABÁLYOZÁSA

A jogalkotás világszerte lemaradt a mindennapi életben megjelenő drónok mögül. Ez a hazai szabályozásban is tetten érhető. A légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény (Ltv.) szerint, bármely szerkezet, amelynek légkörben maradása a levegővel való olyan kölcsönhatásból ered, amely más, mint a földfelszínre ható légerők hatása, légi járműnek minősül. Ez a fogalom értelemszerűen megállta a helyét akkor, amikor a levegőben még többnyire valóban klasszikus légi járművek tartózkodtak csak. Napjainkban azonban, akár 2–300 méteres magasságban, a kezelőtől akár 1 kilométer távolságban repkedhetnek repülőmodellek, távirányítású mikro helikopterek is. A törvény említi a repülőmodelleket, amelyek jogszabályban meghatározott köre nem lajstromköteles, reptetésükhöz ugyanakkor a légiközlekedési hatóság engedélye szükséges. Az említett jogszabály (a felhatalmazó rendelkezések szerint, miniszteri rendelet) azonban nem készült el. Így jelen pillanatban nem tudjuk pontosan, hogy a repülőmodellek milyen köre minősül légi járműnek; a törvény szó szerinti értelmezése alapján, akár egy néhány tucat gramm tömegű, 10–20 méter hatótávolságú játékszer is „*légi járműnek*” minősülhet. (Sőt, így értelmezve a jogszabályt „*légi jármű*” lenne a vattacukros kocsihoz kikötött Miki egeres léggömb is: „*amelynek légkörben maradása a levegővel való olyan kölcsönhatásból ered, amely más, mint a földfelszínre ható légerők hatása*”...)

Fentebb említésre került továbbá, hogy napjaink mindennapi szóhasználatában a klasszikus repülőmodelleken túl, az apró játékszerek, sőt, láttuk, hogy a legváltozatosabb célú használati tárgyak is drónok lehetnek. Ezek szó szerint a legutóbbi időkben jelentek meg, így a két évtizede megalkotott légiközlekedési törvényben említett repülőmodellek köre valószínűleg nem fedi le a modern drónok, *tilélj*ek teljes körét.

A Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet keretei közt működtetett központi helyszínelő egység jelenleg rendelkezik távirányítású mikro helikopterekkel, azokat használja is helyszínek távérzékelésére, álló- és mozgókép-rögzítésre, sokoldalú akciókamera segítségével. A helyzet azonban az, hogy egyik *tilélj* sem rendelkezik lajstromjellel, használatuk a légiközlekedési hatóság engedélye nélkül történik. Sőt, a tényleges felhasználás során elmarad annak felmérése, hogy az adott légtér korlátozás alá esik-e vagy sem. A magyar légtér légiközlekedés céljára történő kijelöléséről szóló 26/2007 (III. 1.) GKM-HM-KvVM együttes rendelet 5. § (4) bekezdése szerint, bűnüldözési célból a korlátozott légtérben végrehajtott repülés nem engedélyköteles. A 8. § értelmében, a tiltott légtérben történő repülés mindenkor tilos. Tiltott légtérként a Paksi Atomerőmű és környéke, illetve a csillebérci kutatóreaktor és környéke került meghatározásra.

Egy viszonylag naprakész, a Birminghami Egyetem által készített tanulmány szerint, a távirányítású drónok veszélyei a hagyományos légi járművekhez képest három csoportba sorolhatók. Egyrészt az eszközöket kis méretükből fakadóan nem érzékelik a radarok. Másrészt a kis drónok nincsenek felszerelve automatikus összeütközést megelőző rendszerrel, sőt az irányító nincs folyamatos rádiókapcsolatban a polgári légi irányítással. Harmadrészt pedig a pilóták szigorú kiképzése, vizsgái, stb. nélkül is gyakorlatilag szinte bárki vezethet drónt.

Az új jogszabály készítése folyamatban van. Kérdésként merül fel, hogy mennyire lesz rugalmas a rendvédelmi vagy katasztrófavédelmi feladatok ellátásának támogatására, illetve mennyiben kívánja korlátozni a valóban inkább játékszernek minősülő repülőmodellek használatát.

Jelen írásban megfogalmazok néhányat a szóba jöhető aggályok közül, illetve megkísérellek rájuk választ adni.

5. A DRÓNOKRA VONATKOZÓ JOGI AGGÁLYOK ÁTTEKINTÉSE

5.1. Haditechnikai eszköz?

Tekintve, hogy a személyzet nélküli légi járművek eredetileg katonai célokat szolgáltak, a nagy részük haditechnikai eszköznek minősülhet. A haditechnikai eszközök és szolgáltatások kivételének, behozatalának, transzferjének és tranzitjának engedélyezéséről, valamint a vállalkozások tanúsításáról szóló 160/2011. (VIII. 18.) Korm. rendelet 1. számú mellékletében szerepel az engedélyköteles haditechnikai eszközök és szolgáltatások jegyzéke. A 10. fejezet c) pont 1. alpontjában szerepel a „*távírányítással vezetett légi jármű (RPV)*”, azonban a haditechnikai minősítés feltétele, hogy azt kifejezetten katonai felhasználásra tervezték vagy alakították át. A katonai felhasználásba beleértendő a rendészeti, illetve nemzetbiztonsági felhasználás is. Nem igazít el bennünket semmilyen támpont, hogy mi minősül (már?) kifejezett katonai (rendészeti) átalakításnak. Nyilván a *Hellfire* rakétákkal felszerelt *Predator* UAV kifejezetten katonai eszköz, harci cselekményeket végrehajtó csaknem autonóm repülő robot. A hőkamerával felszerelt távírányítós modellhelikopter mindkét komponense szabadon megvásárolható; vajon a cél (pl. határőrizet) minősíti át katonai eszközzé? Valószínűleg nem. Éles határvonal azonban nincs, ami a fenti jogszabályra mint EU-s implementációra általában jellemző. Például a XXV. fejezet 1. a) 4. pontjában szereplő „*tonfa*” lehet szabadon beszerezhető sporteszköz is, a 2. a) pont szerinti „*lézeres ujjlenyomat-azonosító berendezés*” egyrészt szakszerűtlen szóhasználat (a szakszerű az „*ujjnyomat*” lenne), másrészt a mai laptopokba vagy iPhone5s okos telefonokba ez beépített gyári tartozék... Az Alkotmánybíróság 3088/2013. (IV. 19.) AB végzésében sajnos elutasította a kérdés érdemi megválaszolását a „*titkosszolgálati eszközök*” vonatkozásában. Pedig a jogbiztonság rovására használt bizonytalan fogalmak az új törvényben is megmaradtak, még ha pont a „*titkosszolgálati eszközök*” körét a kifogásolt 16/2004. (II. 6.) Korm. rendelethez képest, az új törvényben valóban pontosították.

A kérdés jelentőségét az adja, hogy „*átlagemberként*” nem lehetséges haditechnikai eszközöket vásárolni (vagy céggént gyártani, importálni); rendvédelmi szervként pedig beszerzésük speciális szabályok szerint (és rendkívül bonyolultan) történhet csak, a védelem terén alapvető biztonsági érdeket érintő, kifejezetten katonai, rendvédelmi, rendészeti célokra szánt áruk beszerzésére, illetőleg szolgáltatások megrendelésére vonatkozó sajátos szabályokról szóló 228/2004. (VII. 30.) Kormányrendelet szerint.

Véleményem szerint, nem indokolt a haditechnikai eszközök kiterjesztő értelmezése; kifejezetten katonai felhasználás alatt indokolt azt érteni, ami valóban harci cselekmények végrehajtását jelenti.

5.2. Uniói iránymutatás a légiközlekedés új szabályozására

A légiközlekedéssel kapcsolatos problematikát fentebb érintettük. Kiegészítésként ide tartozik azonban az Európai Bizottság közleménye az Európai Parlament és a

Tanács felé a légiközlekedés új korszakáról. Az írás alcíme „A légiközlekedési piac megnyitása a civil felhasználású távirányítású repülő rendszerek előtt, biztonságos és megfelelő módon”. Kiemeli, hogy a *tiléjek* a kutatás-fejlesztés hatalmas távlatait nyitják meg, munkahelyeket teremtenek, mindezek pedig az Unió versenyképességét erősíthetik. Ez reménykeltő annyiban, hogy a készülő magyar szabályozás talán rugalmas lesz, és nem tiltja meg (lehetetleníti el) sem a modellrepülőzést, sem a *tiléjek* üzleti célú felhasználását. A differenciálatlan tiltás kedvezőtlen hatásairól a közelmúltban hasonlóan nyilatkozott a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hivatalának vezetője is.

5.3. Nemzetközi kitekintés

Az Amerikai Egyesült Államokban (USA) négy jogi kategóriát különböztetnek meg, a személyzet nélküli légi járművek kapcsán. Ezek

1. lehetnek az állami szervek munkaeszközei;
2. szolgálhatnak kutatási-fejlesztési célokat;
3. felhasználhatók szabadidős tevékenység során, játékra és kikapcsolódásra (repülőmodellek);
4. végül a „*polgári UAV*” kategóriája, az üzleti és kereskedelmi tevékenységeké, amely az USA-ban jelenleg tiltott, pontosabban a Szövetségi Légügyi Hatóság [Federal Aviation Administration (FAA)] joghézagra tekintettel megtiltotta a tevékenységet, új szabályozást 2015-re ígérnek.

E készülő szabályozás tervezete a FAA honlapján elérhető, tanulmányozható és véleményezhető (az amerikai és a hazai jogalkotási kultúra eltéréseit jelen írásban nem érintem). A szabályozás főbb pontjai a következők: élesen elválik a kizárólag kikapcsolódási célokat szolgáló modellreptetés és a drónok üzleti célú felhasználása. Utóbbi esetében 25 kilogramm a felső korlát, repülni kizárólag nappal (helyi idő szerint hivatalos napkelte és napnyugta között) lehet, és az irányítónak mindvégig látnia kell az eszközt (szabad szemmel vagy saját szemüveggel). Az irányítást segítő kamera és visszasugárzott kép ezt csak kiegészítheti, a szemmel tartást nem pótolja. A *tiléj* nem vezethető olyanok fölé, akik az irányításában nem vesznek részt. Legfeljebb 500 láb (kb. 152 m) magasságban repülhet a talajtól számítva, sebessége legfeljebb 87 csomó (kb. 160 km/h) lehet. Repülőterek környékén a légi irányítás engedélyére van szükség; a légtér amerikai osztályozása rendkívül bonyolult, főleg a forgalmas repterek környékén, ennek ismertetésétől ezért eltekintek. A repülőterektől távolabb (az úgynevezett „*Class G*” légtérben), légi irányítási engedély nélkül is lehet repülni. Drónt csak 17 évnél idősebb személy irányíthat. Az irányító felelősségteljesen és körültekintően repül, indulás előtt ellenőrzi a gép műszaki állapotát. Az esetleges baleseteket tíz napon belül bejelenti. Az irányítónak különböző vizsgákat kell tennie a „*pilótaengedély*” megszerzéséhez, vállalnia kell a TSA által elvégzett biztonsági átvilágítást, illetve két évenként további vizsgákat kell tennie. Igény szerint, be kell mutatnia a drónt a hatóságnak. Maga az üzleti célú repülő eszköz külön hatósági engedélyezést nem igényel, azonban lajstromozást és a lajstromjel feltüntetését igen.

A tervezet ugyanakkor hiányérzetet is kelt: a modern tendenciák ellenére nem lesz része a szabályoknak a kamerán keresztüli vezetés, az automatikus repülés (pl. GPS-koordináták alapján); pontosabban ezekre nem lesz jogszerű lehetőség.

A szabadidős tevékenységre szolgáló repülőmodellek reptetésére az USA-ban egyébként 1981 óta van a hatóság által kiadott iránymutatás. Eszerint, modellreptése közben elegendő távolságot kell tartani a sűrűn lakott területektől, és különösen a zajra érzékeny létesítményektől, mint amilyenek az iskolák, kórházak, templomok.

Nézők közelében csak kipróbált modell reptethető. Modell nem reptethető 400 láb-nál (kb. 122 m) magasabban. Repülőtér 3 mérföldes (kb. 5 km) közelében értesíteni kell az irányítótoronyt, és elsőbbséget kell adni a valódi repülőgépeknek. Az irány-mutatás leszögezi, hogy bármely repülőtér forgalomirányítója készséggel segít a fentiek értelmezésében és betartásában. A szabályozást 2012-ben kiegészítették; eszerint, modellrepülő nem lehet 25 kilogrammnál nehezebb, és a kezelőnek mind-végig látnia kell repülés közben az eszközt.

Kanadában a „Repülési törvény” 101.01 (1) szakasz szerint, repülőmodell az a 35 kg tömeg alatti repülő szerkezet, ami tervezésénél fogva nem szállít élő szervezetet; ugyanezen értelmező rendelkezések szerint, az UAV olyan személyzet nélküli repü-lő szerkezet, ami nem modellrepülő. A 102.01 szakasz szerint, a törvény hatálya általában nem is terjed ki a modellrepülőkre, csak néhány nevesített esetben. A 602.45 szakasz alapján, a repülőmodell nem vezethető bele felhőbe, vagy nem hozható olyan helyzetbe, ami veszélyes vagy veszélyes lehet a repülés biztonságá-ra. Ez a maga nyakatekert módján valószínűleg azt jelenti, hogy a kezelő nem ve-szítheti el a szeme elől a modellrepülőt. A kereskedelmi célra is használható *tiléjek* azonban semmiképpen nem minősülnek repülőmodellnek, és vezetésükhöz „külön-leges repülőműveletek tanúsítványa” szükséges. Ezek a tanúsítványok vagy egyet-len repülésre szólnak, vagy meghatározott helyen jogosítanak csak repülésre, vagy meghatározott időtartamra állítják ki őket. Az engedély kiadása valamiféle kezelési, üzembiztonsági vizsga után lehetséges. Az engedélyek egy része tartalmazhat olyan jogosítványokat, amelyek általában tiltott tevékenységek. Így különösen a reptetés városi környezetben vagy lakott területen, illetve azok környezetében, vagy „zajvédett” létesítmények, pl. iskolák, kórházak, templomok környékén. A tanúsít-vány megszerzése általában ingyenes, ugyanakkor kötelező felelősségbiztosítást kell kötni a *tiléjre*, a szabályszegést pedig több ezer dolláros bírsággal büntetik. A modellrepülőkkal ellentétben a kereskedelmi célú drónok irányíthatók látótávolságon kívül, tehát kamerán és képernyőn keresztül is. Ebben az esetben a tanúsítvány megszerzésekor igazolni kell a műszereken keresztül történő biztonságos irányítás képességét.

Németországban ezzel szemben, a kezelőnek mindvégig látnia kell az esz-közt, amelynek tömege a 25 kilogram-mot semmiképpen nem haladhatja meg. A teherrel együtt 5 kilogramm tömeget meghaladó drónok reptetésére mindig eseti engedélyt kell kérni, vagy több használatra jogosító engedéllyel kell rendelkezni, ezek kiadása a szövetségi tartományok joga. Egy eseti engedély ára nagyjából 50 euró. Két éves „jogo-sítvány” váltható, ha a *tiléj* hasznos te-herrel együtt legfeljebb 5 kilogramm tö-

megű, és nem belső égésű motor hajtja. Az emberek fölött mindig tilos repülni. Az irányítóknak sok kötelezettsége van a repülés megkezdése előtt, és a repülés alatt. Be kell szereznie a meteorológiai és légi irányítási információkat. Amennyiben tele-pülésen kíván repülni, értesítenie kell a rendőrséget. Repülőterek 1,5 kilométeres közelében kötelező a légi irányítás értesítése. Az indításhoz és landoláshoz termé-szetesen szükséges a terület birtokosának az engedélye. A kezelőnek mindvégig képesnek kell lenni a rádiós távirányításra (azaz nem teheti le a távirányítót). A va-lódi repülőgépeknek a *tiléjekkel* szemben mindig elsőbbsége van. Rendőrségi vagy

egyéb sürgősségi szolgálatok bevetési légterében tilos a használat, illetve ha ilyen gépek közelednek, a használatot meg kell szakítani. Rádióinterferencia fellépése esetén a használatot azonnal abba kell hagyni, az interferenciaforrás azonosításáig és működéséig. Személyi sérüléses vagy anyagi káros balesetet haladéktalanul be kell jelenteni az engedélyt kiállító hatósághoz.¹⁵²

5.4. Drón, tilélj, UAV de lege ferenda

A készülő magyar szabályozás figyelembe vehetné mindezeket a tapasztalatokat. Kialakítható lenne a differenciálatlan „modellrepülő” kategóriája helyett, egyfajta hármasság tagolás: az egyszerű, képzés és engedély nélkül használható játékszerek köre, a tömegük miatt veszélyes modellrepülőök köre, és a kereskedelmi, illetve üzleti célra használt távirányítású repülőök köre. Ez utóbbi természetesen szintén differenciálható további alkategóriák mentén.

A példa kedvéért, mondjuk 3 vagy 5 kilogramm alatti tömeg esetén beszélnénk az egyszerű játékszerekről, amiket nem hajthatna belső égésű motor. Ezek az eszközök szabadon reptethetők bárhol, ahol nem veszélyeztetik a légiközlekedést, illetve fel- és leszállásuk nem okoz balesetet. Lényeges lenne, hogy ne absztrakt veszélyforrásként tekintsünk az eszközökre, csakis a tényleges veszély elkerülése lenne a cél. Utálnék a külföldi példákra, ahol általános tiltás helyett leszögezik, hogy a kezelő felelőssége a balesetveszély elkerülése. A kikapcsolódni vágyó személynek természetesen kötelessége lenne tevékenységét úgy szervezni és gyakorolni, hogy azzal másokat ne zavarjon (bár ez elméletileg nem drón-specifikus követelmény). A játékszerek használata mindemellett csak kikapcsolódási célokat szolgálna, és ez bármilyen engedély nélkül szabadon folytatható lenne.

A „modellrepülőhöz” tehát a játékszernél nehezebb, vagy belső égésű motorral meghajtott vagy bemutató, versenyen indított *tiléljek* esetében már szükség lenne hatósági engedélyre, amelynek megszerzéséhez elméleti, elsősegély és gyakorlati reptetési vizsga kellene. Az engedély pontosan tartalmazná, hogy milyen magasságig, milyen távolságig vezethető a repülő eszköz, illetve hogy hol, vagy hol nem. Amennyiben valaki versenyezni, bemutatózni szeretne, illetve ehhez elhagyatott (vagy erre kijelölt) helyeken tanulni és gyakorolni, akkor szükséges lenne a modellező egyesületi tagság is. Az egyesületek rendelkezhetnek gyakorlópályákkal, akár úgy, hogy adott területen meghatározott időszakban az egyesületi tagok reptethetnek, és ezt a terület egyéb használóinak (pl. kutyafuttatók, sportpályák, stb. esetében) túrniuk kellene. Az egyesületek kötelesek lennének biztonsági szabályzatot hozni, ami a tagságra nézve kötelező.

A civil kereskedelmi, illetve üzleti célú felhasználás (a fényképezéstől a telepelyek őrzéséig) során indokolt lehet a differenciálás: lakott területeken való reptetéshez komolyabb gyakorlati vizsga; differenciált, de kötelező felelősségbiztosítás. A biztosítás tartalma függne egyrészt a körülhatárolt bevetési helytől (távvezetékek figyelése, nemzeti parkok, sportrendezvények közönsége, autópályák, stb.), másrészt a reptetni kívánt *tilélj* műszaki jellemzőitől: repülő vagy több rotoros helikopter; ugyanis minél több a rotor, annál stabilabb a gép, illetve annál jobban tolerálja az egyes rotorok meghibásodását. A *tilélj* rendelkezhet továbbá a biztonságos repülést befolyásoló további eszközökkel: az akkumulátor töltöttségének, a biztonságos repülés hosszának valós idejű visszajelzése, a GPS-alapú helyzettartás, a magasságtartás, a több giroszkópos alapú siktartás képessége, a beüzemelés pontja fölé

¹⁵² Fotó: <http://komlomediamedia.hu/hir.php?hir=3055&sthash.KvFGit2z.dpbs> (KOMLÓ MÉDIA – Hírek, információ, televízió – Drónok: nemzetközi vitát sürgetnek a szakértők és a képviselők).

történő (ugyancsak GPS alapú) visszatérés. A tipikus modern *tilélj* esetében, ha üzemeltetés közben a távirányítóból kiesik a telep, az eszköz visszarepül a beüzemelés pontja fölé. Ugyanez a helyzet a távirányító és a *tilélj* közti rádiókapcsolatot megakadályozó interferencia esetén.

Mindezek a funkciók a biztonságos repülést szolgálják: egy modern, több rotoros drón esetében nem fordulhat elő olyan, hogy rádióinterferencia miatt irányíthatatlanná válik, és a nézőközönségbe csapódik. A merevszárnyú *tiléljekbe* is be lehet építeni a „*biztonság üzemzavarban is*” (*fail safe*) eszközt. Ez a rádiójel elvesztése vagy interferencia esetén kikapcsolja a motort, és (akár egy kinyíló ernyővel) fékezni kezdi a repülőt. Megfontolandó, hogy közönség előtti bemutatók vagy védendő területek fölötti repülésnél, ez kötelező tartozék lenne a merevszárnyas repülőkhöz.

Még komolyabb feltételeknek kellene megfelelnie a kezelőnek akkor, ha úgynevezett FPV repülést kíván végrehajtani, azaz képernyőn keresztül kíséri figyelemmel a *tilélj* elejére szerelt kamera képét, de magát az eszközt a valóságban így akár szem elől tévesztheti. Ez ideális megoldás lehet, ha pl. erdőből kell felszállni az erdő fölé, és a lomb miatt nem lehet látni a drónt.

5.5. Távközléssel kapcsolatos aggályok

A légiközlekedési és haditechnikai aggályokon kívül, szóba jöhet még a rádiós távirányító kapcsán megfogalmazott kétség vagy bizonytalanság. A modellsport internetes fórumain gyakran olvasni olyan fél információkról vagy tévhitekről, hogy a távirányítók használatához elvileg rádióengedély vagy frekvenciahasználati engedély lenne szükséges, azaz gyakorlatilag minden modellrepítés illegális. Ennek forrása valószínűleg a Ltv. 20. § (1) bekezdésben foglalt rendelkezés a rádióhasználati engedélyről. Ugyanakkor, ha figyelembe vesszük az Ltv. 71. § 17. pontját, amely szerint „*rádióberendezés*” a légi járművön elhelyezett berendezés, tehát, ha valami nem minősül légi járműnek, akkor azon jogszabály hatálya alá tartozó rádióberendezés sem lehet.

Hogy akkor minek minősül a rádiókapcsolat a modellrepülő és a távirányítója között? Ebben a kérdésben szerencsére sokkal tisztább és határozottabb a jogszabályi környezet. A polgári célra használható frekvenciasávok felhasználási szabályainak megállapításáról szóló 2/2013. (I. 7.) NMHH rendelet alapján, a rádiótávirányítók kis hatótávolságú eszköznek (SRD) minősülnek, amelyek 10 milliwatt maximális teljesítménnyel rendelkezhetnek, ezzel együtt azonban nem engedélykötelesek. A jogszabály EU-s joganyagot, illetve az Európai Rádiókommunikációs Bizottság döntéseit is implementálja, amelyekben szintén szerepel az engedélyköteleesség alóli felmentés.

Az interferencia problémája jogszabályokkal nem védhető ki. A frekvenciasávokon belül mindig sok frekvencia található, ezért elvben egyszerre sok rádió távirányító eszköz is működhet, egymás zavarása nélkül. Ráadásul a korszerű távirányítók felkészültek az interferencia elhárítására. Erre az úgynevezett FHSS megoldást használják: az adó és a vevő szélesebb sávot használ jelátvitelre, mint amekkora ehhez szükséges, viszont a széles sávon „*ugrál*” a konkrét jel, akár másodpercenként többször is. Így igen minimális az esély arra, hogy a jelet elnyomja egy másik jel: ehhez ugyanis az kellene, hogy a másik jel mindig pont ugyanakkor, pont ugyanazon a frekvencián legyen, mint az adóvevő közti jelátvitel. Az egyik előző gondolatmenetre visszatérve: ez is egy olyan biztonsági megoldás, ami „*jó pontot*” érhet a kötelező felelősségbiztosítás összege vagy a településekre is kiterjesztett működési engedély kiadása szempontjából.

5.6. Adatvédelem és alapjogokkal kapcsolatos aggályok

A legkomolyabb aggály a fényképezőgépekkel felszerelt drónok esetében a személyiségi jogok, a személyes adatok védelme, a magánszféra sérthetetlensége kapcsán merül fel. A drón ideális megfigyelő eszköz lehet: képes átrepülni a legmagasabb falak felett, sőt, városi környezetben akár (és elvileg) képes lehet követni egy gépkocsit is. Amikor 2014 januárjában a román kormány rendeletet alkotott a drónokról, és a kisméretű *tiléjeket* engedélymentes játékszernek minősítette, egyúttal megtiltotta azt is, hogy ezek fényképezőgépet vagy kamerát vigyenek magukkal. A romániai közvélemény a rendelkezést a személyiségi jogok megóvásának, illetve a titkos létesítmények védelmének tudta be azzal a megjegyzéssel, hogy a korlátozás az ésszerűtlenségig túlzó.

Véleményem szerint, a büntető jogszabályok megfelelően kijelölik azokat a kereket, amik között a légi fényképezés (ide értve a videózást, az éjszakai- vagy hőfényképezést, stb. is) gyakorolható. Titkos létesítmények lefényképezésekor a jogi válasz adekvát: beszélhetünk kémkedésről, ha a fényképezés Magyarország ellen irányuló hírszerzés része. Beszélhetünk minősített adattal visszaélésről, ha a titkos létesítményre vonatkozó, légi fényképezéssel megszerezhető adatok ilyen minősítést élveznek. Ugyanakkor, e bűncselekmény gondatlan alakzatát csak speciális alany követheti el: az adatfelhasználásra törvény alapján jogosult személy.

Megjegyzendő, hogy a „*légi távérzékelés*” engedélyköteles tevékenység a légi távérzékelés engedélyezésének és a távérzékelési adatok használatának rendjéről szóló 399/2012. (XII. 20.) Kormányrendelet alapján. Ugyanakkor ez a rendelet a földmérési és térképészeti tevékenységről szóló 2012. évi XLVI. törvény egyes rendelkezéseit hajtja végre; e törvény 1. § 9. pontjában meghatározza, hogy a földi, légi és űr-távérzékelés mérések végrehajtására, illetve térképkészítésre alkalmas légi távérzékelési adatgyűjtés, amelynek célja és eredménye geodéziai, térképészeti, geofizikai, geológiai és navigációs adatok gyűjtése. Azaz, az akciókamerával vagy hőkamerával végrehajtott légi fényképezés nem tartozik a fenti rendelet hatálya alá. Tehát az esküvőfotósnak nem kell két nappal a rendezvény előtt engedély kiadása iránti kérelmet a honvédelem térképészeti támogatásáért felelős szervéhez benyújtania...

A személyes adatok védelme esetében a Btk.¹⁵³ szó szerinti értelmezésekor felmerülhet a tiltott adatszerzés (Btk. 422. §) tényállása: más lakásában, egyéb helyiségében vagy az azokhoz tartozó bekerített helyen történeteket technikai eszköz alkalmazásával megfigyeli vagy rögzíti, azaz a felvételeken be lehet látni más kertjébe. Azonban ez az elkövetői magatartás is csak szándékosan, sőt a célzatra tekintettel csakis egyenes szándékkal követhető el. E tényállás jelöli ki azt a végső határt, ameddig a légi fényképezés elmeget: ha személyes adat vagy magántitok kifürkészése céljából figyel meg vagy rögzít olyasmit, ami más bekerített (de felülről belátható) területén történik, az bűncselekmény. Persze kérdéses a technikai fejlődés és a jogi szabályozás versenyfutásának eredménye: ha valahonnan megszerezük a mások által jóhiszeműen készített felvételeket, és azokat elemzésnek vetjük alá, hogy titkaikat megismerjük, akkor vajon megvalósítunk-e valamilyen bűncselekményt? Egy, a mai technológiai színvonalon teljesen életszerű példa: a Google Earth ingyenes szolgáltatás segítségével viszonylag könnyen feltérképezhető, hogy mely ingatlanok rendelkeznek kerti tóval vagy úszómedencével; ez az információ hasznos lehet akár az adóhatóságnak, akár az ilyen létesítményekkel kapcsolatos üzleti vállalkozásoknak...

¹⁵³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.).

A városokban, rendezvényeken, sporteseményeken készített légi felvételek kapcsán, az azokon szereplő személyek jogai kerülhetnek csorbitásra. Ezekben az esetekben a Polgári Törvénykönyv (Ptk.)¹⁵⁴ igazíthat el: a 2:48. § alapján, a képen szereplő személy hozzájárulása akkor szükséges, ha a felvétel felhasználásra is kerül. A második bekezdés szerint, tömegfelvételek esetén még a felhasználáshoz sem kell engedély.

És ha már az alapjogok szóba kerültek, a teljes képhez vázoljuk fel a sportolni, játszani, kikapcsolódni szerető modellezőket, illetve a munkájukat magasabb szakmai szintre emelni kívánó fényképészeket, operatőröket: az ő alapvető jogaik mindegyikében megérnek annyit, hogy ne sújtsa általános tilalom a drónok használatát.

6. A DRÓNOK GYAKORLATI HASZNÁLATA BÜNYÜLDÖZÉSI ÉS RENDVÉDELMI CÉLOKRA

Mérlegre téve a felmerülő jogi aggályokat és az azokra felvázolt válaszokat, illetve megoldásokat, elmondható, hogy a *tiléjek* és az általuk végzett légi fényképészet bünyüldözési vagy rendvédelmi igénybevétele aggálymentesen lehetséges.

Összefoglalva, főleg beavatkozó egységek, illetve csapaterő részére: a drón tökéletesen felhasználható akár nappal, akár éjjel arra, hogy megfelelően tervezhető legyen a bevetési egységek rajtaütése, legyen a célpont például egy zárt, tagolt udvarban. A magasból valós időben végigkövethető a saját egységek, valamint az ellenfél állása és mozgása is. Ehhez megfelelő kamera kell: nappal, jó látási viszonyok között elegendő egy viszonylag olcsó akciókamera. Ha füstön, gőzön kell átlátni, akkor egy láthatóhoz közeli infravörös (NIR) kamera szükséges. Éjszaka éjjellátó szerkezet vagy hőkamera segíthet. A kamerák HDMI (esetleg USB) kimenetét kell egy, a távirányítótól független rádió lesugárzó rendszerre kötni: ekkor a kamera által látott kép valós időben megjelenik bármely rádió összeköttetésben lévő tableten, számítógépen vagy akár okostelefonon. FPV-repülés esetén természetesen két kamerarendszerre van szükség: az egyiket a pilóta kíséri figyelemmel (ez célszerűen a dedikált menetirány felé néz), egy másikat a bevetés-irányító (ez pedig célszerűen lefelé néz). A bevetés két korlátja a menetidő, ami egy akkumulátorral 10–15, legfeljebb 20 perc; és a menetzaj, ami feltűnő lehet.

Bünyüldözési célra, főleg helyszínek távérzékelése kapcsán, ugyancsak a fentiek az irányadók. A leginkább kialakult gyakorlat szerint, a drónra szerelt akciókamera célszerűen nem sorozatfényképeket készít, hanem nagy felbontású videót. Nagy felbontás alatt nem csak a képpontok számát kell érteni, bár az is lehetőleg legalább HD-felbontású legyen. Mozgó eszközről készített videó esetén ennél is fontosabb, hogy magas fps-beállítással dolgozzunk: 30 fps (frame per secundum, másodpercenkénti kép) alatt a kész videó könnyen értékelhetetlenné válik, megállítása esetén bemozdult képet kapunk, nem pedig tisztát.

7. A CIVIL DRÓN MINT VESZÉLYFORRÁS

Eddig áttekintettem a repülő szerkezetekben rejlő rendőri és egyéb lehetőségeket, illetve megkísértem a felmerülő aggályokat tisztázni. A drónok tömegessé válása esetén ugyanakkor fel kell készülni azok rosszhiszemű felhasználására is. Kisebb, de hétköznapi probléma, hogy a sajtó felhasználhatja a rendőrség által lezárt, pl. bűnügyi helyszínek távérzékelésére, erre külföldön vannak példák is. Nyilvánvalóan sérti a nyomozás érdekeit a helyszín nyilvánossá válása, nem beszélve az esetle-

¹⁵⁴ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.).

ges sértett vagy sértettek emberi méltóságáról, egyéb alapvető jogairól. Felhasználható ugyanakkor a rendőri intézkedésről készült felvétel a rendőrség elleni (akár politikai természetű) támadásokra is, a rendőrség vagy a személyi állomány lejáratására. Az átlagemberek, akik a játékfilmekből és sorozatokból alkotnak képet a „jó”, a „hatékony” vagy a „szakszerű” rendőri fellépésről, könnyen eshetnek áldozatul a sajtó manipulálásának: a valóság biztosan eltérő lesz a filmekben bemutatottól, és (mivel a valóság célja nem a szórakoztatás) gyaníthatóan a tényleges intézkedők számára hátrányosan.

Lényegesen komolyabb fenyegetést jelent, hogy a drónok akár kisméretű robbanószerkezeteket is el tudnak szállítani, illetve robbanószer nélkül ugyancsak alkalmasak terrorista cselekmények elkövetésére: egy 5 kilós drón, ha a magasba emel 2–3 méteres láncot, akár helikopter elhárító (egyszer használatos) fegyverként is bevetethető. Egyelőre egy ilyen „fegyver” drágább, mint egy puskagránát, vagy páncéltörőbe való lövedék; viszont akár Nyugat-Európában is szabadon beszerezhető.

Fontosnak tartom ugyanakkor leszögezni, hogy a drónokban rejlő, ilyen jellegű absztrakt fenyegetések semmiképpen sem vezethetnek az általános tiltáshoz. Ahogy elvileg gépkocsival is belerohanhat a terrorista egy buszmegállónyi emberbe, úgy a szigorúan betiltott drónhoz is hozzájuthat csempészárúként. A drón egyszerre lehet lehetőség és kihívás, és ekként is célszerű kezelni.

*Robokopterek*¹⁵⁵

¹⁵⁵ Fotó: <http://biztonsagpiac.hu/a-dronok-utan-jonnek-a-robokopterek-is> (Balogh B. Jenő: A drónok után jönnek a „robokopterek” is – Biztonságpiac).

Rendőr sztorik és egyéb történetek

Dr. Dobos János krimi novellái

A Magyar Bűnöldöző Szerkesztősége másodközlést alapvetően nem vállal. Most mégis, az Emlékévre tekintettel, dr. Dobos János tollából közzéteszünk három olyan novellát, amely 1991-ben jelent meg a „Kocsmák, vagányok, zsaruk” című könyvében (Multimix Kft. Budapest).

E novellákkal – amelyek közül az első stílszerűen egy vendéglátóipari egységről (kocsmáról), a második egy nehézfiúról (vagányról), a harmadik pedig egy rendőrrel (zsaruról) szól – nemcsak szerzőjük előtt tisztelgünk. Szeretnénk rámutatni arra is, hogy dr. Dobos János nem csupán rendőrként, főiskolai oktatóként és szakíróként, hanem novellistaként, ha úgy tetszik szépíróként ugyancsak megállta a helyét.¹⁵⁶

A Lordok Háza¹⁵⁷

Dr. Dobos János (1935–2003)¹⁵⁸

Teleki tér már nem volt bolhapiac, amikor még mindig a tolvajok, a betörők és egyéb szegénylegények egyik kedvenc és megszokott passzoló helyeként voltunk kénytelenek számon tartani. A tér dicsőségét néhány zöldséges és hentes bódéja őrizte. Hajnalonként, amikor a Mátyás tér felől oszlani kezdtek a Jó-zsefváros ködfoltjai, titokzatos árnyak tűntek fel a rozoga bódék és standok között. Betörők igyekeztek túladni a zsákmányukon, piti tolvajok, bőbeszédű markecolók kínáltak lopott órákat, táskákat, bőröndöket. Hogy kiknek? Azoknak a neppereknek, akik nem mentek a városból egyre kijebb szoruló ócskapiac után, hanem makacsul ragaszkodtak régi, megszokott környezetükhöz.

Mivel én is e környék neveltje és lakója voltam, az erre kijelölt nyomozótársammal együtt sokszor kezdtem szolgálatomat a lerobbant bódék között, figyelve a tolvajok és a nepperek mozgását, hajnali üzleteléseiket. A téren nemigen volt lehetőségünk

¹⁵⁶ A Szerkesztő – dr. Kovács Gyula [KGyul@] – megjegyzése.

¹⁵⁷ Kocsmák, vagányok, zsaruk, 7–8. oldal.

¹⁵⁸ A fénykép Bárdy Tibor magángyűjteményéből származik.

a beavatkozásra, a nepperek még a tolvajoknál is éberebbek voltak. Így akkor kellett a lopott holmikkal megpakolt ügyfeleiket lekapcsolni, mielőtt a bódék közé értek, vagy pedig akkor, ha onnan úgy távoztak, hogy maradt még náluk valami. A nepperek ugyanis nem csak igényesek voltak, de igencsak aláíérték a hozott áruk valóságos értékének. Ezt nem minden tolvaj tudta megemésztetni, s ilyenkor a kevés, de biztos pénz besöprése helyett a mi karjainkba futottak, méghozzá a tárgyi bizonyítékokkal együtt.

A hajnali sötétségben az egyetlen korán nyitó kocsmá, a Lordok Háza ablakai világítottak. Itt látták el kávéval, rummal a tér korai tüsténkedőit; ha reggelig nem volt fogásunk, akkor minket, nyomozókat is. Ez, a Karácsony Sándor utca sarkán álló kocsmá, azért érdemelte ki a Lordok Háza elnevezést, mert nappali törzsvendégei a közeli Dobozi utcából, az éjjeli átmeneti menedékhely jobbára állandó lakói közül kerültek ki. Ők voltak a lordok. A hajnalok viszont a neppereké, a tolvajoké és a zsaruké voltak. Ide tértünk be valamennyien, a nepperek és a tolvajok egy-egy sikeres üzlet után, természetesen a vásárolt cuccok nélkül.

Ők elégedetten, győztes vigorral iszogattak, mi pedig dühösen, és a szerencsésebb másnapban reménykedve.

A helyzetet az is élezte, hogy szeretett, ám egyben rettegett főnökünk időnként ránk förmedt. A fizetést bezzeg felvesszük – a fiatal nyomozótisztnek ez akkoriban, az ötvenes évek közepén, havi 1200,- forintot jelentett –, de tettes sehol. Ezért olyankor is, amikor nem volt kötelező, a Teleki téren reggeliztünk. És ha sikerült tolvajt fogni – igaz, csak néhány napig –, kevesebbet morgott a csoportvezetőnk. Igazán boldogok akkor voltunk – hiszen neki is volt főnöke –, ha néha ő maga is dekkolt velünk. Amikor aztán a zöld vagy a lila hajnal rózsaszínre, netán szürkére váltott, ő hívott meg minket egy körre.

Természetesen eme ritka és ünnepélyes aktusra is a Lordok Házában került sor.

A Medzi¹⁵⁹

Amíg ismeretlen volt, egymás között csak „*felsőemeleti feszítő*”-nek hívtuk. Már hónapok óta nem állhattunk miatta a Főnök elé. Pedig tudtuk, ő is hajt rá, megmozgat minden követ, hogy leleplezze. Neki sem sikerült, de azért ízeltgetett minket erősen.

1959-et írtunk. Ismeretlen barátunk még 1958 közepén kezdte el a melót. A legfelső emeleti lakásokat látogatta, s míg az ajtót feszítette, rendszerint kinyitotta a szomszédos, vagy az egy szinttel magasabban levő mosókonyha összes csapját, hogy a víz zuhogása elnyomja az ajtófélfák reccsenését. Ezt onnan tudtuk, hogy gyanús zajt soha nem hallott senki, de a tanúk szerint a betörő mindig akkor jött, amikor a mosókonyhában valaki mosott. Pedig nem mosott senki. Csak készpénzt és ékszert vitt el. Nagyon szerette a Duna-part pesti oldalának házait, nyomot viszont nem hagyott sehol.

Egyszer azonban – úgy 1958 júliusában – mégis maradtak ujjnyomok. Egy Belgrád-rakparti ház hatodik emeletén. Akkor még egyes ujjnyomok alapján nem tudott a daktiloszkópia tettetést azonosítani. Így a betörések – ujjnyom ide vagy oda – folytatódtak.

Már jól benne voltunk az ötvenkilences év őszében, amikor a Rákóczi úton tetten értek egy középkorú, piti kirakatbetörőt. Toplák – mert ez volt a becsületes vagányneve az illetőnek – kötötte az ebet a karóhoz, hogy neki bizony csak ez az egy balhéja van. Pedig májusban szabadult. Nos, jött a „*zongora*” – levettük az ujjnyomait

¹⁵⁹ Kocsmák, vagányok, zsaruk, 26–27. oldal.

és irány a nyilvántartás. Az eredmény meglepő volt, hihetetlennek tűnt. A júliusi Belgrád-rakparti lakásbetörés helyszínén rögzített ujjnyomok egyike Toplák bal kezének középső ujjától származott. A meló viszont nem őrá vallott. Sehogy sem. Ezen még a Főnök is elgondolkodott, aminek Toplák lett az elsőszámú szenvedő alanya. Az ominózus ujjnyom alapján, joggal meggyanúsítottuk az egész lakásbetörés-sorozat elkövetésével. Persze, csak taktikából, hiszen amióta Toplák lebukott, már két újabb felső emeleti lakást törtek fel.

Toplák piti volt ugyan, de nem volt hülye. Láttá, hogy bizony fakítani¹⁶⁰ kell, mert a látszat ellene szól. A kirakat, az más. Maximum – az ő priuszával – két év. De majdnem harminc zsiros lakásbetörés? Az bizony tíz-tizenkét mázsa¹⁶¹ is lehet.

– Mint tudják, májusban szabadultam. Le voltam égve piszkosul, amikor a Garai téren egy igen jól szituált úr megszólított.

– Mi van, Topi? Nagy a csóróság? – kérdezte.

– Még annál is nagyobb – válaszoltam. Erre meghívott ebédre, és láttam, hogy rohadtul tele van.

– Na, jól van, gyere, beveszlek a buliba – mondta.

– Négy lakásbalhénál hesszeltem¹⁶² neki. Jól fizetett. A balhé akkor ütött ki közöttünk, amikor nyáron megtetszett nekem egy baba¹⁶³ kis ébresztőóra. Már tettem elfelé, amikor a társam rám rivallt.

– Azonnal tedd le! Hülye csóró, nem fogunk ilyen balekságon megbukni!

– Majdnem megölt. Attól kezdve nem hívtam sehová. Én megint leégtem, jött a kirakat... Egy magas, lakli manusz¹⁶⁴ volt, hét éve együtt ültem vele Kőhidán¹⁶⁵.

Irány Sopronkőhida. Jött velünk Toplák is. Fotók azokról, akik az általa mondott időben ott raboskodtak. Az egyik fotón Toplák felismerte a lakásbetörőt. Név, adatok, priusz, lakcím. A beszerzett információk alapján ellenőriztük az illető múltját, és húsz óra múlva, egy elegáns belvárosi étteremben Medzi (betűkombináció a valódi nevéből) csuklóin kattant a bilincs.

Medzi intelligenciája jóval magasabb volt annál, hogy bármit is tagadjon. Két-három óra alatt elszámoltunk vele. Amikor az ügyiratok ismertetésekor meglátta, hogy mi és ki miatt bukott le, felkiáltott:

– Az a rohadt jó szívem, uraim! Az. Meg az a szemét vekker. Megint tanultam, kérem. Ha megfogtad, vidd! Ez az igazi szabály, csak túl sokba lesz nekem a lecke.

Toplák négy és fél, Medzi kilenc évet kapott. Tényleg soknak tűnik ez egy ilyen csekély tanulságért.

De a betörőnek is jobb, ha holtig tanul.

A magyar Piedone¹⁶⁶

Ő is vízilabdázott, híresen jó játékos volt Svéda Gyula, a rettenetes. Úgy hallottam, ismerte az igazi Piedonét is. Már aktív sportoló korában nyomozgatott, később főállású zsaru lett, a belvárosban, az V. kerületi rendőrkapitányságon. Kisfiús ábrázata igencsak izmos testről nézett bele a világba, hihetetlenül őszintén és nagy naivsággal. Az egyik lábát kissé húzva bicegett át naponta többször is a belvárosban, zsebei

¹⁶⁰ Fakítani: vallani, beismerni.

¹⁶¹ Mázsa: év, esztendő.

¹⁶² Hesszelni: felvigyázni, őrködni.

¹⁶³ Baba: szép, helyes.

¹⁶⁴ Manusz: férfi.

¹⁶⁵ Kőhida: Sopronkőhidai Fegyház és Börtön.

¹⁶⁶ Kocsmák, vagányok, zsaruk, 31–32. oldal.

tele címekkel, telefonszámokkal, de a fejében is ott volt minden ahhoz, hogy egyik jó óre legyen a rábízott területnek.

Amikor én kezdtem, akkor ő még a honi és a világ különböző országainak az úszómedencéiben forralta a vizet. Így, amikor sikeres nyomozásaira felfigyeltem, már országos főnök voltam, sőt, akkoriban – a hetvenes évek elején – ismert tévészár is. Mindez benne, a kis kerületi nyomozóban, nem kevés ellenszenvet kelthetett, amit első találkozásunk is bizonyított. Valami miatt a Luxorba – ma már nincs meg ez az eszpresszó – tértem be néhány kollégámmal. Dolgunk végeztével sört kértünk, iszogattunk. Közben a melóról vitakoztunk, ahogyan ez zsaruk között szokás. Nagyban folyt a beszélgetés, amikor besántikált Svéda, egy kerületi kollégájával. A kolléga ismerte társaságunk egy tagját, így ők is odaültek közénk. Svéda komoran itta a sörét, látszólag oda sem figyelt beszélgetésünkre. Jőmagam érdeklődve méregettem, s titokban vártam, hogy véleményt nyilvánít, hiszen olyan kérdésekről volt szó, amelyek akkoriban minden kollégát érdekeltek. Gyula barátunk azonban hallgatott. Merengve nézte a szemközti művészeti bizományi áruház kirakatait, és láthatóan egyre komorabb lett.

A vitában éppen a témát érintő, valószínűleg akkor nemrég megjelent cikkemet említettem, amikor Svéda végre megszólalt.

– Nem dumálni, meg írogatni kell, hanem csinálni! – vetette oda gúnyos keserűséggel.

Ezután felállt, elköszönt és kisántikált a presszóból. A sörét közben a felszolgálónőnél kifizette.

Kollégája mentegetőzött, én azonban úgy éreztem, hogy megértem a viselkedését. Azokat a megoldásokat ugyanis, amelyekről mi beszélgettünk, neki és társainak a kerületben nem volt lehetőségük alkalmazni. Ettől válhattunk számára – holott ezt nem akartuk – sértővé, hivalkodóvá.

Amikor az intenzív osztály után a Pipacsban voltam, Svéda is benézett oda. Egy ideig a bejáratnál állt, majd odabicegett a bárpulthoz. Mivel nagy volt a tekintélye, mindenki tisztult onnan. Hatalmas lapáttenyerét a vállamra tette, mellém ült. Kért valami italt, koccintottunk, ittunk.

– Drukkoltam neked, Jani! Jó, hogy megmaradtál! – mondta csöndesen, és minden további szó nélkül elbicegett.

Akkor nem is tudtam visszahívni. Ezt követően sokszor találkoztunk, úgy érzem, jó barátok lettünk. Beszélgettünk komoly szakmai kérdésekről is, és persze, hogy volt véleménye, méghozzá nem is akármilyen.

Utolsó találkozásunkkor én éppen nem voltam a bűnügyi szolgálatnál. Száműzetésemet töltöttem a Rendőrtiszti Főiskolán, előbb tanárként, majd a Bűnügyi Tanácsék vezetőjeként. Svéda pedig éppen nyugdíjba ment.

– Szar ez a világ, Jani! – emelte rám a poharát.

– Az, de mi legalább megtettük benne a magunkét – válaszoltam.

– Na és? Ki a túró érdekel vagy érdekelt ez? – kérdezte keserűen.

Ebben is maradtunk. Amikor a Sziget presszóból kijövet elváltunk egymástól, hosszasan néztem bicegve távozó alakja után. Azóta nem láttam. Remélem, még találkozunk.

Minden kedves Olvasónknak

*lelket simogató, „avar-
cintányéron csattogó”,
lombillatú, napsütéses,
békés, derűs és kellemes
ősz hónapokat kíván a*

Magyar **BÚNÜLDÖZŐ**

Szerkesztősége,

és kiadója, a

